

ΣΠΥΡΟΥ Χ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

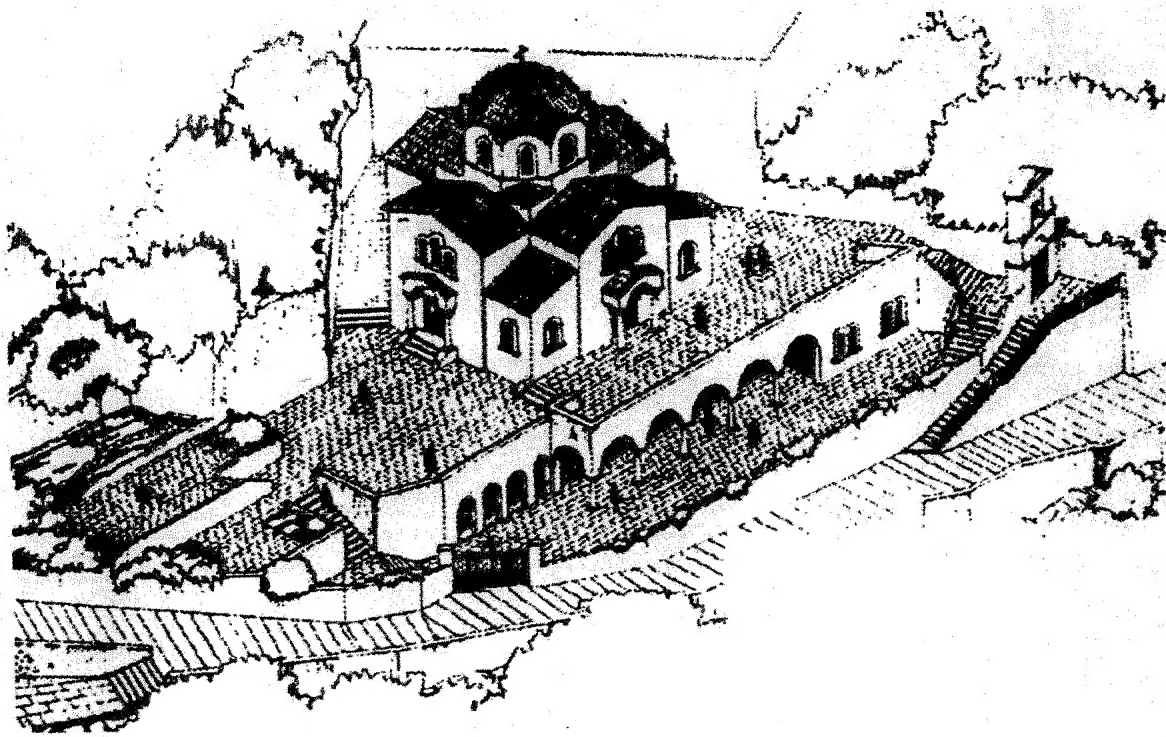
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

τ. ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ Ι. Ν. ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

ΜΕΘΟΔΟΣ
ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2005

ΣΠΥΡΟΥ Χ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

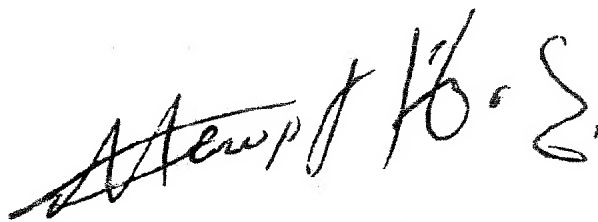
τ. ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ Ι. Ν. ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

**ΜΕΘΟΔΟΣ
ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ**

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2005

Πάν γνήσιον αντίτυπον
φέρει τήν υπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Σ. Χ. Γεωργακόπουλος'.

Σ. Χ. Γεωργακόπουλος

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Σπύρος Γεωργακόπουλος γεννήθηκε στο Παγκράτι Καλαβρύτων. Από μικρή ηλικία διακρίθηκε για την καλλιφωνία του και την έφεσή του για την ψαλτική τέχνη.

Τις πρώτες γνώσεις για την Βυζαντινή μουσική τις πήρε από τον μεγάλο δάσκαλο της Βυζαντινής Μουσικής, εφημέριο των Λεχαινών του Ν. Ηλείας Αθηνόδωρο Παπανδρέου, ο οποίος γνώριζε την Βυζαντινή σημειογραφία. Αργότερα φοίτησε και ολοκλήρωσε τις σπουδές του στο Παλαιό Εθνικό Ωδείο Πατρών, όπου και έλαβε τον

τίτλο του Μουσικοδιδασκάλου της Βυζαντινής μουσικής.

Έχει ψάλλει κατά καιρούς σε πολλούς Ι. Ναούς και δίδαξε την τέχνη του στην αρχή και για 15 χρόνια αφιλοκερδώς στην Σχολή Βυζαντινής Μουσικής που διατηρούσε ο Σύλλογος Ιεροψαλτών της Πάτρας και αργότερα σε διάφορα Ωδεία και Μουσικές Σχολές.

Πολλοί από τους 500 μαθητές του σήμερα είναι Κληρικοί, Πρωτοψάλτες και Λαμπαδάριοι σε όλη την Ελλάδα. Σαν χοράρχης έχει δώσει πολλές συναυλίες κατά καιρούς σε πολλές πόλεις, με την χορωδία που ίδρυσε ο ίδιος το 1978.

Δραστήριος και δημιουργικός έχει στο ενεργητικό του σημαντική προσφορά και στον συνδικαλιστικό τομέα. Διετέλεσε επί σειρά ετών Πρόεδρος του Συλλόγου ιεροψαλτών της Πάτρας και Αντιπρόεδρος της ΟΜ.Σ.Ι.Ε., θέσεις από τις οποίες εργάστηκε με σθένος, απαράμιλλο ζήλο και αποφασιστικότητα για τα Ιεροψαλτικά ζητήματα.

Το 1986 έκδοσε την “Ακολουθία των Εγκαινίων”, το 1994 την “Μουσική Ανθολογία Τεσσάρων Ακολουθιών”, το 1995 την δίτομη “Μουσική Ανθολογία του όλου Ενιαυτού”, το 1997 το “Τριώδιο” το 1998 το “Πεντηκοστάριο” και την “Μικρά και Μεγάλη Παράκληση” και το 1999 την “Αγία και Μεγάλη Εβδομάδα”.

Σήμερα ζει στην Πάτρα, έχει 70 μαθητές και διδάσκει στο “Πολύμνιο Ωδείο”. Κοσμεί δε και λαμπρύνει με την σεμνοπρεπή ψαλμωδία του ως Πρωτοψάλτης το Ι. Αναλόγιο του Ι. Ναού Αγίου Νικολάου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το βιβλίο τούτο περιλαμβάνει λίγες απλές και ευκολοκατανοητές ασκήσεις της Βυζαντινής Μουσικής τις οποίες αφού τις μελετήσει καλά ο μαθητής με τη βοήθεια του δάσκαλου, μπορεί να αρχίσει μαθήματα από το Αναστασιματάριο τα σύντομα μέλη όλων των ήχων αρχίζοντας από τον ήχον πλάγιον του τετάρτου (σελίς 473) και μετά όλα τα μαθήματα από το Αργό Αναστασιματάριο. Και εκ πείρας λέγω ότι όποιος μάθει καλά όλο το Αναστασιματάριο (έκδοση Ζωής) μπορεί με θέληση και υπομονή να διαβάση όσα μαθήματα επιθυμεί από τον απέραντο πλούτο της Εκκλησιαστικής μας Υμνολογίας.

Επίσης περιλαμβάνει απλά και κατανοητά το θεωρητικόν μέρος, και τέλος περιλαμβάνει τους κανόνες ορθογραφίας της Βυζαντινής Μουσικής. Οι Δάσκαλοι της νέας μεθόδου δεν μας παρέδωσαν γραπτούς κανόνες ορθογραφίας. Η οπτική πολυχρόνια πείρα από την καθημερινή ψαλμωδία των μουσικών κειμένων, μαθημάτων διαπρεπών δασκάλων με οδήγησε στην καταγραφή των κανόνων ορθογραφίας της Βυζαντινής μουσικής, όπως εγώ πιστεύω ότι είναι ορθοί και σωστοί.

Ελπίζω πως και με αυτή την προσπάθειά μου προσφέρω κάτι καλό στους επιθυμούντες να μάθουν καλά την Εκκλησιαστική μας Μουσική και με το φωνητικό τους τάλαντο να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους από τα Ιερά Αναλόγια "άδοντες και ψάλλοντες εν τη καρδία αυτών τω Κυρίω" και αναβιβάζοντες προς ύψος το ανθρώπινον. Αλλά και για τους έχοντας την ικανότητα του μελοποιείν, να αντλούν αν χρειάζονται παραδείγματα εκ των κανόνων ορθογραφίας του παρόντος βιβλίου.

Πάτρα, Δεκέμβριος 2004

Η ΔΙΑΤΟΝΙΚΗ ΚΛΙΜΑΞ ΤΗΣ ΒΥΣ. ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

μαρτυρίαί.	φθόγχοι.	διαστήματα.	φθοραί.
2:1	ΝΗ	Μόρια 72	ΝΗ 2
2:2	ΖΩ	8	ΖΩ 3
3:2	ΚΕ	10	ΚΕ 4
4:3	ΔΙ	12	ΔΙ 5
5:4	ΓΑ	12	ΓΑ 6
6:5	ΒΟΥ	8	ΒΟΥ 7
7:6	ΠΑ	10	ΠΑ 8
8:7	ΝΗ	12	ΝΗ 9

Περὶ τῶν χαρακτήρων τῶν φθόγγων.

Οἱ χαρακτῆρες μετὰ τοὺς ὁποίους γράφεται ἡ ποσότης τῆς μελωδίας εἶναι δέκα (10) καὶ ὀνομάζονται:

ἴσον		ο	χαρακτήρ ἰσότητος.
ὀλίγον		1	
πεταστή		1	
κινήματα		1	
κίνημα		2	
ὑψηλή		4	
ἀπόστροφος		1	
ὑπορροή		2	
ελαφρόν		2	
χαμηλή		4	

χαρακτῆρες
ἀναβάσεως.

χαρακτῆρες
καταβάσεως.

Οἱ ἀνωτέρω δέκα (10) χαρακτῆρες ὀνομά-
ζονται χαρακτῆρες ποσότητος καὶ χωρί-
ζονται εἰς τρεῖς κατηγορίες. Ἰσότητος, ἀ-
ναβάσεως, καὶ καταβάσεως.

Ἡ κατηγορία Ἰσότητος ἔχει μόνον ἓνα
χαρακτήρα τὸ ἴσον. Τὸ ἴσον δέν
ἀναβαίνει οὔτε καταβαίνει ἀλλὰ ἔπα-

να λαμβάνει τὸν προηγηθέντα φθόγγον.
καί ἔάν εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μελω-
δίας ἐπαναλαμβάνει τὴν μαρτυρίαν.

κατηγορία ἀναβάσεως.

ἔχει πέντε (5) χαρακτῆρες. Τὸ ὀλίγον
— ἀναβαίνει μίαν φωνήν. Ἡ πεταστή
⌒ ἀναβαίνει μίαν φωνήν. Τὰ κεντήμα-
τα „ ἀναβαίνουν μίαν φωνήν. Τὸ κέν-
τημα „ ἀναβαίνει δύο φωνές ὑπερβα-
τῶς. Ἡ ὑψηλή ∟ ἀναβαίνει τέσσαρες
φωνές ὑπερβατῶς.

κατηγορία καταβάσεως.

ἔχει τέσσαρες χαρακτῆρες. Τὴν ἀπότρο-
φον ∩ πού καταβαίνει μίαν φωνήν. Τὴν
ὑπορροήν πού καταβαίνει δύο φωνές
συνεχῶς. Τὸ ἑλαφρόν πού καταβαίνει δύο
φωνές ὑπερβατῶς, καί τὴν χαμηλήν ∟ πού
καταβαίνει τέσσαρες φωνές ὑπερβα-
τῶς.

περί ἰσότητος, Ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως.

ἰσότης εἶναι σειρά φθόγγων πού ψάλλονται μέ ἴδιες συλλαβές καί εἰς μίαν βάσιν, π.χ. Νη, Νη, Νη, ἢ πα, πα, πα, ἢ δι, δι, δι, κ.λ.π.

Ἀνάβασις εἶναι ὀξύτης ἢ ἄνοδος.
κατάβασις εἶναι βαρύτης ἢ κατάβασις.

Συνεχῆς καὶ ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ
κατάβασις.

Συνεχῆς ἀνάβασις καὶ κατάβασις εἶναι ὅταν οἱ φθόγγοι τῆς κλίμακος διαδέχονται συνεχῶς ὁ ἓνας τὸν ἄλλον δίχως νά παραλείπεται κανεὶς, ὅπως Νη, πα, Βου, Γα, δι, Γα, Βου, πα, Νη.

ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατάβασις εἶναι ὅταν ἀνερχόμεθα ἢ κατερχόμεθα, παραλείποντας ἐνδιάμεσους φθόγγους, καθὼς Νη, Γα, πα, δι, Νη. ἢ Νη, Βου, δι, Βου, Νη.

Ἡ διατονικὴ κλίμαξ κατὰ τὸ διαπαῶν σύστημα πού διδάσκονται οἱ ἀρ-

χάριοι μαθηταί, ευκροτεῖται ἀπό ὀκτώ φθόγγους πού περικλείουν ἑπτὰ διαστήματα, καί κάθε ἓνα ἀπό αὐτά ὀνομάζεται τόνος.

Οἱ τόνοι εἶναι τρεῖς. Ὁ μείζων, ὁ ἑλάσσων καί ὁ ἐλάχιστος.

Κάθε τόνος χωρίζεται εἰς μικρά τμήματα (μόρια.) Ὁ μείζων τόνος χωρίζεται εἰς δώδεκα (12) μόρια ὁ ἑλάσσων εἰς δέκα (10) καί ὁ ἐλάχιστος εἰς ὀκτώ (8) μόρια.

Ἡ Διατονική κλίμαξ χωρίζεται εἰς δύο τετράχορδα. Τό βαρὺ καί τό ὀξύ. Τό βαρὺ περικλείει τοὺς φθόγγους Νη-πα, μείζων τόνος 12 μόρια, πα-βού, ἑλάσσων τόνος 10 μόρια, καί Βου-Γα, ἐλάχιστος τόνος 8 μόρια. Σύνολον μορίων τετραχόρδου 30.

Τό ὀξύ τετράχορδο περικλείει τοὺς φθόγγους Δι-κε, μείζων τόνος μόρια 12 κε-ζω, ἑλάσσων τόνος μόρια 10, καί ζω-Νη, ἐλάχιστος τόνος μόρια 8. Σύνολον μορίων 30.

Ὁ τόνος Γα-Δι, πού συνδέει τὰ δύο

τετράχορδα βαρύ, καί ὀξύ, ὀνομάζεται διαzeugτικός ἢ ἐνωτικός τόνος καί εἶναι μείζων 12 μόρια. εἰς τὰ τετράχορδα ὅλων τῶν ἤχων, ὁ διαzeugτικός τόνος εἶναι μείζων, πλὴν τοῦ βαρέος διατονικοῦ ἐκ τοῦ ζω ἀρχομένου ἤχου, ὅπου ὁ διαzeugτικός τόνος Βου. Γα, εἶναι ἐλάχιστος 8 μόρια (κατὰ τὴν ἐπιτροπὴν κων) λεως 1881.)

Σύνολον μορίων τῆς κλίμακος 72.
βαρύ τετράχορδον μόρια 30. ὀξύ τετράχορδον μόρια 30, διαzeugτικός τόνος 12, σύνολον 72.

περί συνδέσεως τῶν χαρακτήρων.

Ἐπειδὴ μέ τοὺς δέκα χαρακτήρες ποσότητος δέν δύναμεθα νά ἀνέλθωμεν ἢ νά κατέλθωμεν ὀρισμένον ἀριθμόν φωνῶν, καί εἶναι αὐτό ἀναγκαῖον, συνδέτομεν ὀρισμένους χαρακτήρες καί σχηματίζομεν τόν ἀνάλογον ἀριθμόν ἀναβάσεως καί καταβάσεως. Τὴν σύνδεσιν αὐτὴν ὀνομάζομεν συμπλοκὴν χαρακτήρων.

ΥΠΟΘΕΤΑΕΙΣ ΧΡΟΝΟΥ.

Κλάσμα	υ
Ἀπλή.	.
Διπλή.	..
Τριπλή.	...
Σταυρός.	+

Χαρακτῆρες πού διαιροῦν τό χρόνο.

Γοργόν Γ, Δίχοργον Η, Τρίχοργον Η'.

χαρακτῆρες πού διαιροῦν καί αὐξάνουν
τό χρόνο.

Ἀργόν Ζ, Ἡμιόλιον Η, Δίαργον Ζ.

Ἄχρονοι ὑποθέσεις.

Βαρεία λ, Ὁμαλόν —, Ψηφιστόν υ,

Ἀντικένωμα —, ἑτερον, ἢ Σύνδεσμος —,

Ἐνδόφωνον —.

σημείωσις. λεπτομερῶς περί τῶν ἀκρό-
νων ὑποστάσεων, καί χαρακτήρων χρό-
νου, ὅρα εἰς τὰς σελίδας

κάθε ἦχος ἔχει τὰ προσωπικά μαρτυρικά
του σημεία.

κάθε μάθημα ἀρχίζει μέ ἓνα
σημεῖο πού λέγεται μαρτυρία,
καί ἔχει ἐπάνω τό γράμμα τοῦ
φθόγγου τῆς κλίμακος.

περί χρόνου.

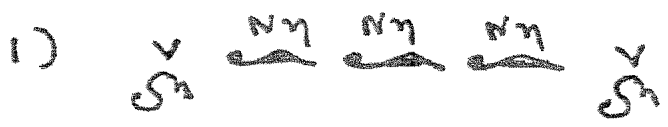
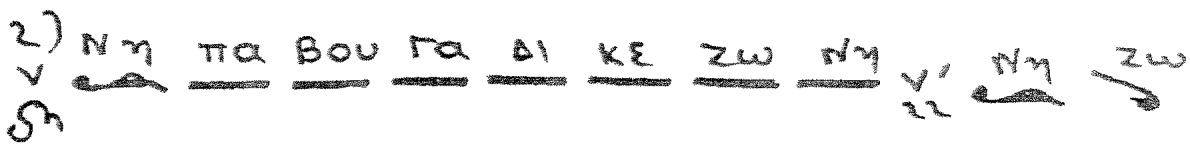
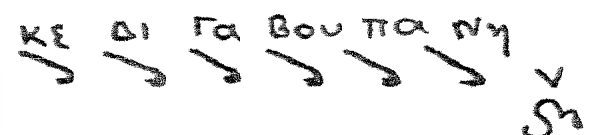
Ὁ καιρός πού δαπανᾶται διά τήν
ἐκτέλεσιν ἐκάστου φθόγγου εἰς
τήν μουσικήν ὀνομάζεται χρό-
νος. Ὁ χρόνος ἐκτελεῖται μέ δύο
ἰσόχρονες κινήσεις πού λέγονται
θέσις καί ἄρσις. θέσις εἶναι ὁ
χρόνος πού δαπανᾶται ἀπό τήν
ἀρχικήν κίνησιν τῆς χειρός μέ φο-
ράν πρὸς τὰ κάτω, καί ἄρσις ἡ
δευτέρα κίνησις ἐκ τῶν κάτω
πρὸς τὰ ἄνω.

↓ θέσις
↑ ἄρσις

ΚΛΙΜΑΞ	νη	ν'
	ζω	ζ'
	κε	κ'
	δι	δ'
	γα	γ'
	βου	β'
	πα	π'
	νη	ν'

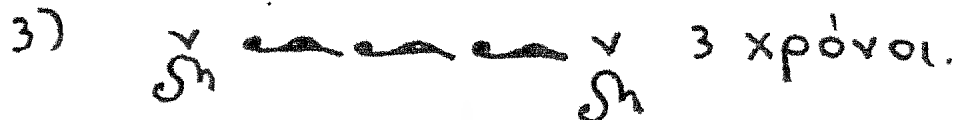
ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ

Ἀσκήσεις.

- 1)
- 2)
-

περί κλάσματος.

Τὸ κλάσμα ν κρατεῖ ἢ προεθέτει ἓνα χρόνο περισσότερο ὅταν βρίσκεται ἐπάνω ἢ κάτω ἀπὸ τοὺς χαρακτῆρες ποσότητος.

- 3) 3 χρόνοι.

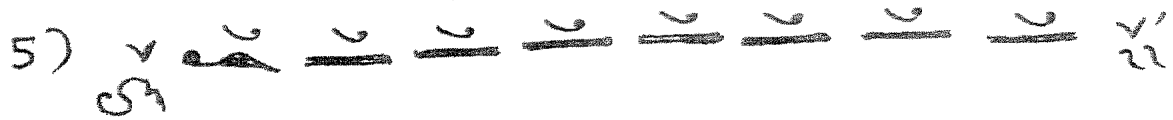
- 4) 6 χρόνοι

περί τῶν κεντημάτων.

Τὰ κεντήματα \simeq ἀναβαίνουν μία φωνή. Γράφονται μόνα των \simeq καθὼς ἐπίσης, κάτω, καὶ ἄνω ἀπὸ τὸ ὀλίγον. \simeq \simeq "Ὅταν εἶναι κάτω ἀπὸ τὸ ὀλίγον, ἐκτελοῦμεν πρῶτον τὰ κεντήματα καὶ μετὰ τὸ ὀλίγον.

Όταν είναι άνω από τό Όλίγον έκτε-
λουμέν πρῶτον τό Όλίγον καί μετά
τά κεντήματα.

Άσκήσεις.

5)

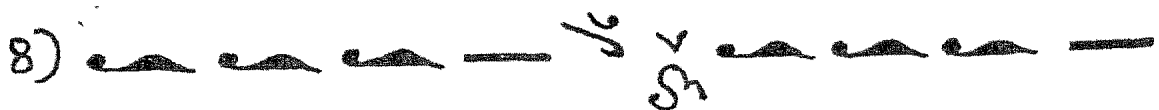

6)

7)

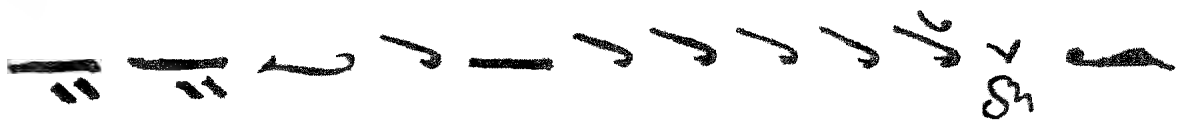
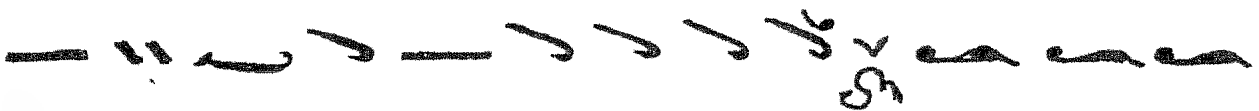

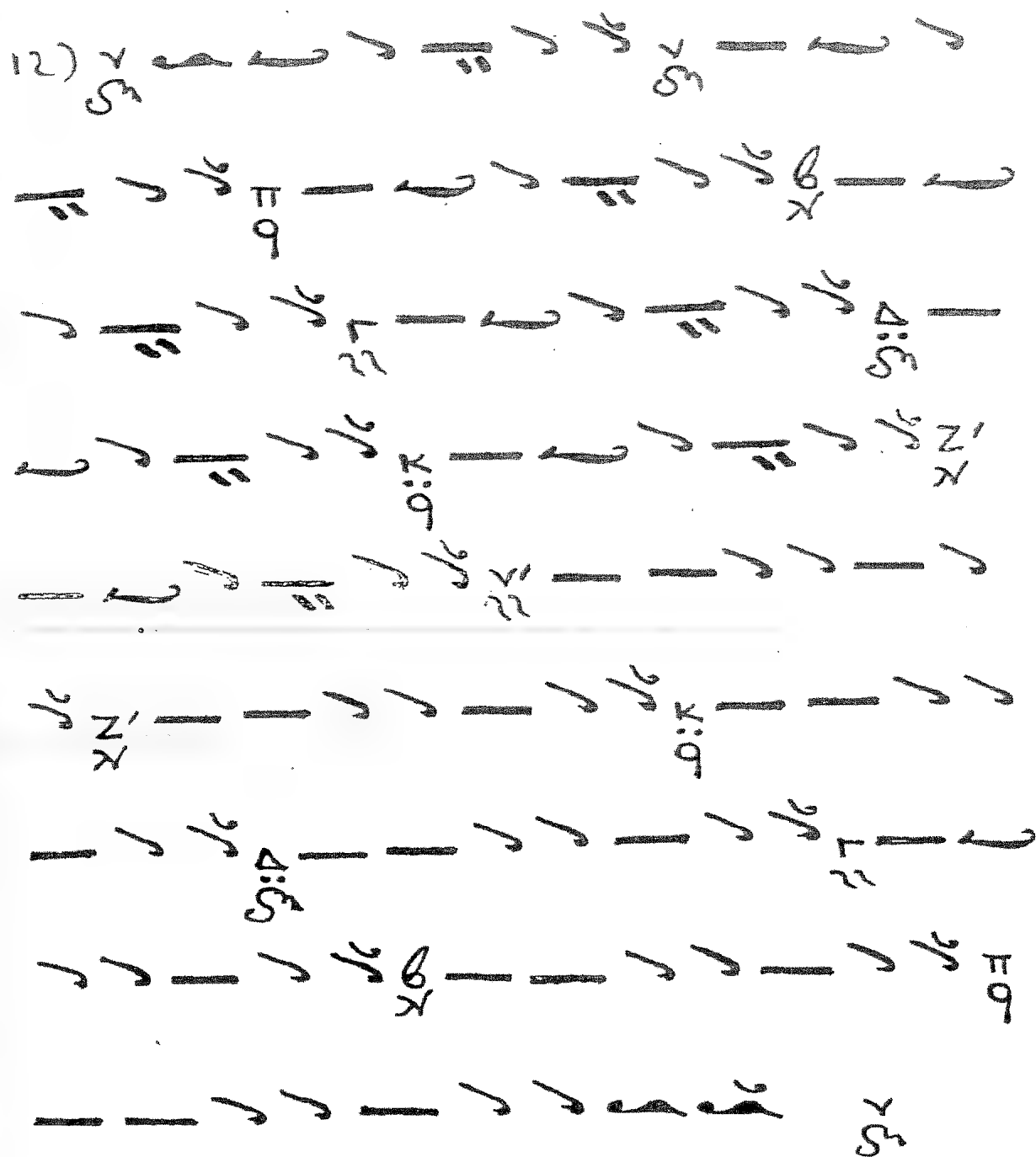
8)

Ἐξηγήσεις γραφῆς καὶ τρόπος ἐκτελέ-
 γεως τῶν κατωτέρω φθόγγων.

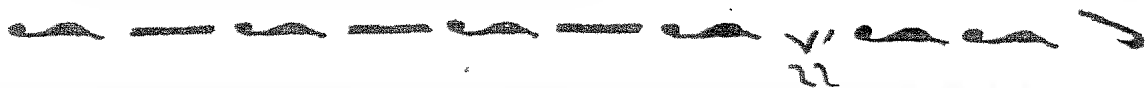
Σ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲ
 ἐκτελέσωμεν τὴν Ἀπόστροφον κατερ-
 χόμενοι μίαν φωνήν, καὶ μετὰ τὰ κεν-
 τήματα ἀνερχόμενοι μίαν φωνήν. Τόο-

λίγον δέν ἐκφωνεῖται, χάνει τήν ἀξίαν του καί ἔχει θέσιν στήριγματος.

Ἐδῶ τό ἴσον ὑποτάσσει τήν Πεταστήν πού κρατεῖ τήν ποιότητάν της καί ἐκτελοῦμεν μόνον τό ἴσον.

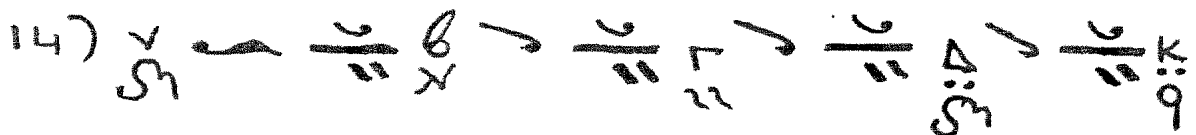
Ἀσκήσεις.

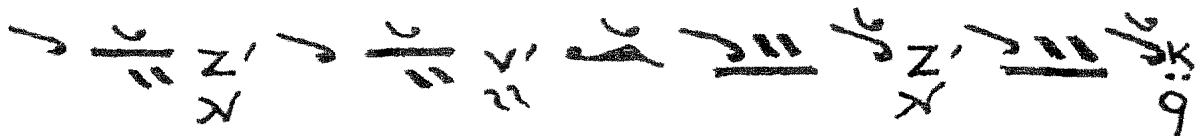
13)

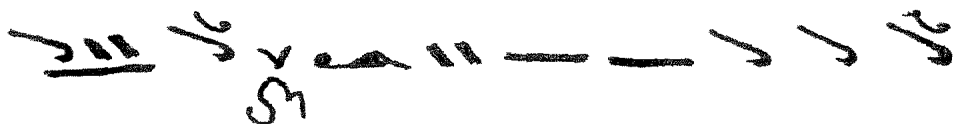

14)

περί τῆς Ἀπλῆς.

Ἡ Ἀπλή, προσθέτει στόν φθόγγο πού,

τίθεται ἓνα χρόνο. Δύο Ἀπλές .., δύο χρόνους. Τρεῖς Ἀπλές ..., τρεῖς χρόνους. πάντοτε ἡ Ἀπλή γράφεται κάτω ἀπό τούς χαρακτῆρες ποσότητος.

"Όταν πρό τοῦ ἀχρόνου χαρακτῆρος τῆς
βαρείας \ τὶθονται Ἀπλές, μετράται
μόνον ὁ χρόνος μέ παῦσιν τῆς φωνῆς.

$\sim^1 \cdot \sim^2 \cdot \sim^3 \dots$ χρόνοι μέ παῦσιν.

περί τῆς ὑπορροῆς.

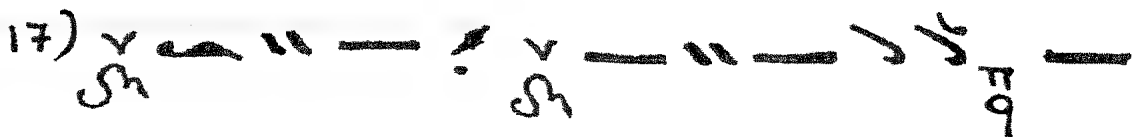
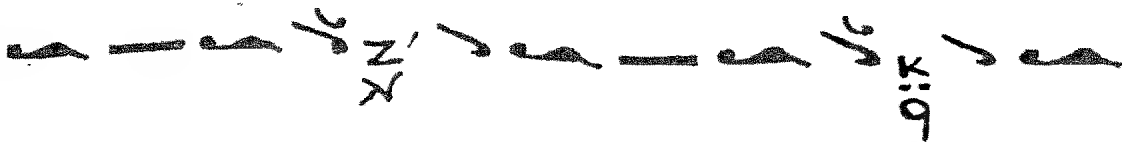
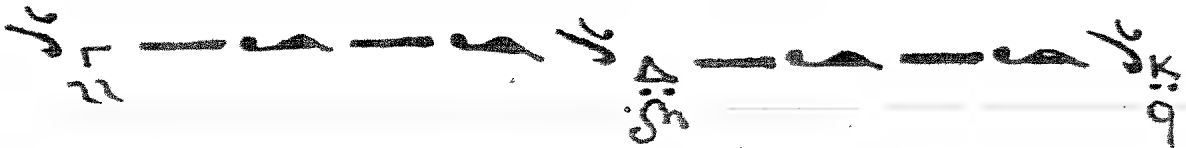
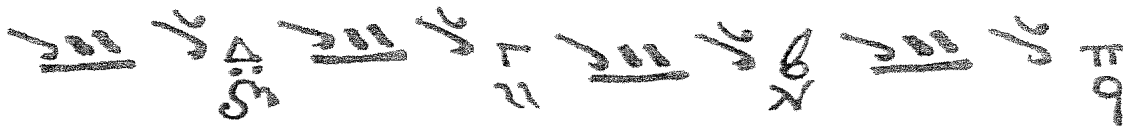
· Η Υπορροή καταβαίνει δύο φωνές
 συνεχώς. $\nearrow \equiv \searrow \searrow$

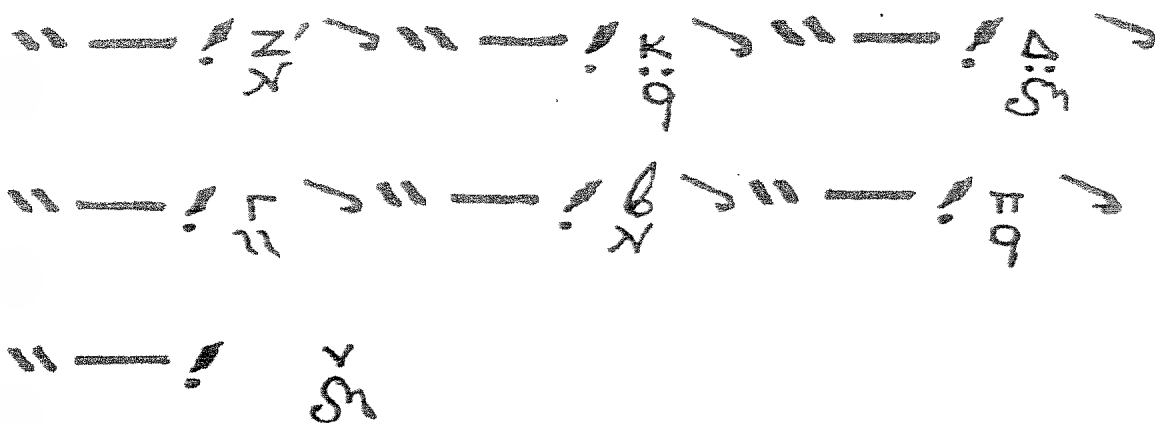
ἈΓΚΥΡΑΙΣ.

15) $\int_0^1 \frac{1}{x} dx = \int_1^2 \frac{1}{x} dx$

— १५५ —

$\frac{1}{x} = x^{-1}$

περί ρυθμοῦ.

Ἡ ἀκριβὴς διαίρεσις τῶν χρονικῶν ἀ-
 ζιῶν τῶν φθόγγων καὶ μελωδίας, εἰ-
 μέτρα ἢ πόδες, ποὺ χωρίζονται μέγα-
 ρες γραμμὲς ποὺ λέγονται διαστολὲς
 καλεῖται ρυθμός. Ὅθεν,

Ρυθμός εἶναι χρόνος συγκείμενος κατὰ
 τάξιν. Ἡ κατὰ ἄλλους: Ρυθμός εἶναι
 ἡ ἀκριβὴς μέτρησις τῆς κινήσεως τοῦ
 κινουμένου.

Ἀπὸ τίς χρονικὲς ἀξίαι τῶν ποδῶν ἢ
 μέτρων χαρακτηρίζεται καὶ ὁ ρυθ-
 μός.

Ρυθμούς ἔχομεν ἀπλοὺς καὶ συνθέ-
 τους. Ἀπλοὺς μὲν χρόνος εἶναι ἡ μικρο-
 τέρα χρονικὴ μονάς ποὺ περιέχεται
 εἰς τὸν ρυθμόν, καὶ δὲν ὑποδιαίρεται,

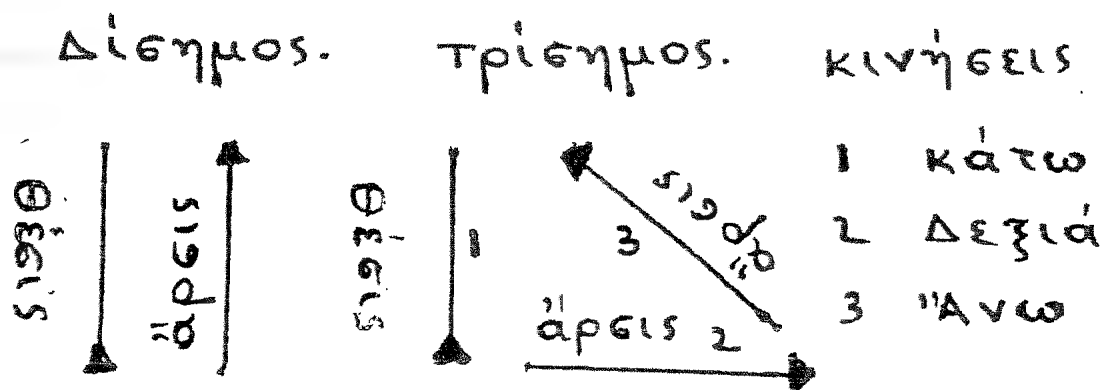
ἀλλὰ μόνον πολλαπλασιάζεται, καὶ
μας δίδει τοὺς Συνθέτους ρυθμούς.

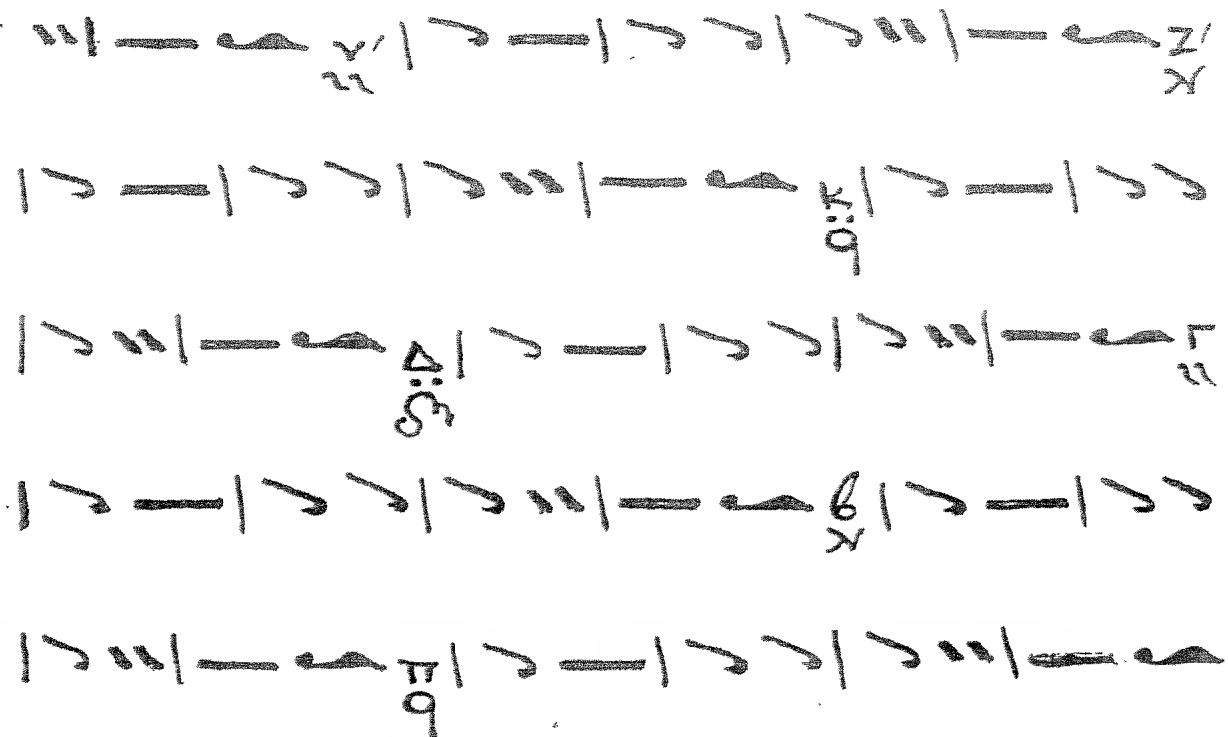
Οἱ πόδες ἀποτελοῦν τὸν ρυθμὸν καὶ
ἀπὸ τοῦ εἶδος τῶν ποδῶν χαρακτη-
ρίζεται ὁ ρυθμός, ἔάν εἶναι ἀπλός ἢ
σύνθετος.

Ἀπλοὶ ρυθμοὶ εἶναι ὁ Δίσσημος καὶ ὁ
Τρίσημος.

Ὁ Δίσσημος ἔχει δύο κινήσεις: Μίαν θέ-
σιν καὶ μίαν ἄρσιν, οὕτω οἱ. καὶ ὁ
Τρίσημος ἔχει μίαν θέσιν καὶ δύο ἄρ-
σεις, οὕτω. Οἱι.

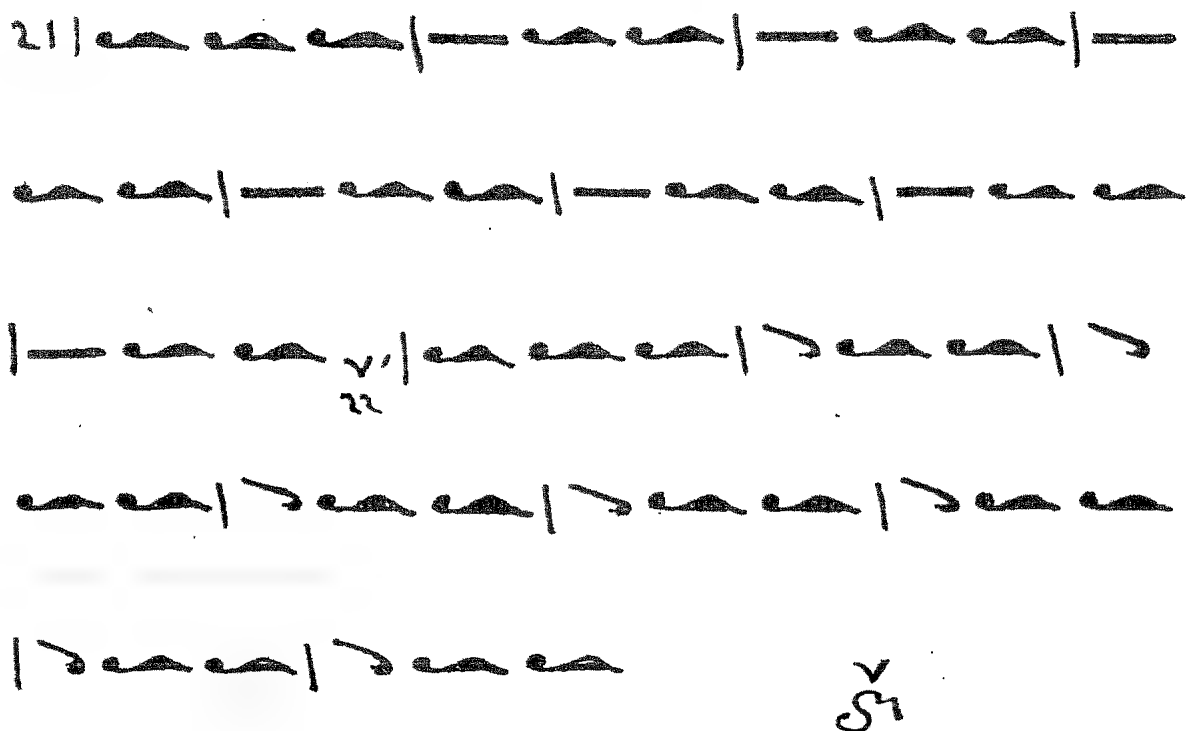
Ὁ πρῶτος φθόγχος μετὰ τὴν κάθετον
διαστολήν εἶναι ἀρχὴ νέου μέτρου ἢ
πόδα, καὶ εἶναι πάντοτε θέσις καὶ τονί-
ζεται ἰδιαίτερα διὰ τοῦτο καὶ λέγεται
ἰσχυρὸν μέρος τοῦ μέτρου.

χρόνος τρίσημος.

γ
57

22 | γ γ | γ γ | γ γ | γ γ | γ

— — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — —

26 | — — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — —

27 — — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — —

— — — — — | — — — — — | — — — — —

Ἀσκήσις.

Δίσημος - τετράσημος - παύσεις.

περί τοῦ κεντήματος.

Τό κέντημα ϵ , ἀνέρχεται δύο φωνές ὑπερ-
 βατῶς. Δέν τίθεται ποτέ μόνον του, ἀλλά
 μέ τό ὀλίγον καί τήν πεταστήν.
 Ὅταν τίθεται κάτω ἀπό τό ὀλίγον ἢ

ἐμπρός, μηδενίζει τό 'Ολίγον πού ἔχει
 θέσιν στηρίχματος, καί ἀνέρχεται δύο
 φωνές ὑπερβατῶς. $\frac{2}{\text{~}} \quad \frac{2}{\text{~}}$

“Ὅταν τίθεται ἄνω ἀπό τό 'Ολίγον καί
 τήν πεταστήν συνεκφωνεῖται καί ἀνέρχε-
 ται τρεῖς (3) φωνές ὑπερβατῶς.

$\frac{1^3}{\text{~}} \quad \frac{1^3}{\text{~}}$

περί τοῦ ἑλαφροῦ.

τό ἑλαφρόν \curvearrowright κατέρχεται δύο φωνές
 ὑπερβατῶς.

Ἀσκήσεις. ρυθμός τρίσημος.

29 $\text{—} | \frac{3}{\text{~}} \text{β} \text{~} | \frac{3}{\text{~}} \text{γ} \text{~} | \frac{3}{\text{~}} \text{Δ} \text{~} | \frac{3}{\text{~}} \text{κ} \text{~} |$
 $| \frac{3}{\text{~}} \text{ζ} \text{~} | \frac{3}{\text{~}} \text{ν} \text{~} | \frac{3}{\text{~}} \text{κ} \text{~} | \frac{3}{\text{~}} \text{Δ} \text{~} | \frac{3}{\text{~}} \text{γ} \text{~} |$
 $\text{—} | \frac{3}{\text{~}} \text{β} \text{~} | \frac{3}{\text{~}} \text{π} \text{~} | \frac{3}{\text{~}} \text{λ} \text{~} | \frac{3}{\text{~}} \text{ν} \text{~} |$

χρόνος δίσημος.

30 $\text{~} | \text{~} | \text{~} | \text{~} | \text{~} | \text{~} |$
 $| \text{~} | \text{~} | \text{~} | \text{~} | \text{~} | \text{~} |$

Γραφή καί συμπλοκή ὀρισμένων χαρακτήρων ποσότητος καί ἐξήγησις αὐτῶν.

 ἐκτελοῦμεν τό ἥβον πού ὑποτάσσει τήν Πεταστήν πού ἐκτελεῖται μόνο ἡ ποιότητά της. ἐκτελοῦμεν τό ἥβον πού ὑποτάσσει τό ὀλίγον. ἐκτελοῦμεν πρῶτον τό ἥβον καί μετά τὰ κεντήματα. Τό ὀλίγον ἔχει θέσιν στηρίγματος καί δέν ἐκτελεῖται. κατερχόμεθα μόνον τήν Ἀπόστροφον μέ τήν ποιότητα τῆς Πεταστής. κατερχόμεθα τήν ἀπόστροφον μέ τήν ἐνέργειαν τοῦ ψηφιστοῦ. Τό ὀλίγον ἔχει θέσιν στηρίγματος καί δέν ἐκτελεῖται. κατερχόμεθα ὑπερβατῶς δύο φωνές τό ἑλαφρόν μέ τήν ποιότητα τῆς Πεταστής. κατερχόμεθα δύο φωνές ὑπερβατῶς τό ἑλαφρόν τό ὀλί-

χον ἔχει θέσιν στηρίγματος καὶ δὲν ἐκτελεῖται. κατερχόμεθα μίαν φωνήν πρῶτον τήν Ἀπόστροφον καὶ μετὰ ἀνερχόμεθα μίαν φωνήν τὰ κεντήματα. Τό ὀλίγον ἔχει θέσιν στηρίγματος καὶ δὲν ἐκτελεῖται. κατερχόμεθα ὑπερβατῶς δύο φωνές τὸ ἑλαφρόν καὶ μετὰ ἀνερχόμεθα μίαν φωνήν τὰ κεντήματα. Τό ὀλίγον ἔχει θέσιν στηρίγματος καὶ δὲν ἐκτελεῖται. Ἀνερχόμεθα δύο φωνές ὑπερβατῶς. κατερχόμεθα τρεῖς φωνές ὑπερβατῶς.

Ἡ ὕψηλὴ ἀνέρχεται τέσσαρες φωνές ὑπερβατῶς, ἀλλὰ δὲν τίθεται ποτέ μόνη της. Συμπλέκεται μὲ τὸ ὀλίγον καὶ τήν πεταστήν. . Ὄταν τίθεται εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ὀλίγου τὸ ὑποτάσσει καὶ ἀνέρχεται τέσσαρες φωνές τὸ δὲ ὀλίγον ἔχει θέσιν στηρίγματος. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς γίνεται καὶ μὲ τήν πεταστήν πού διατηρεῖ μόνον τήν ποιοτικὴν της ἐνέργειαν. Ὄταν ἡ ὕψηλὴ τίθεται εἰς τὸ ἀριστερόν μέρος τοῦ ὀλίγου συνεκφω-

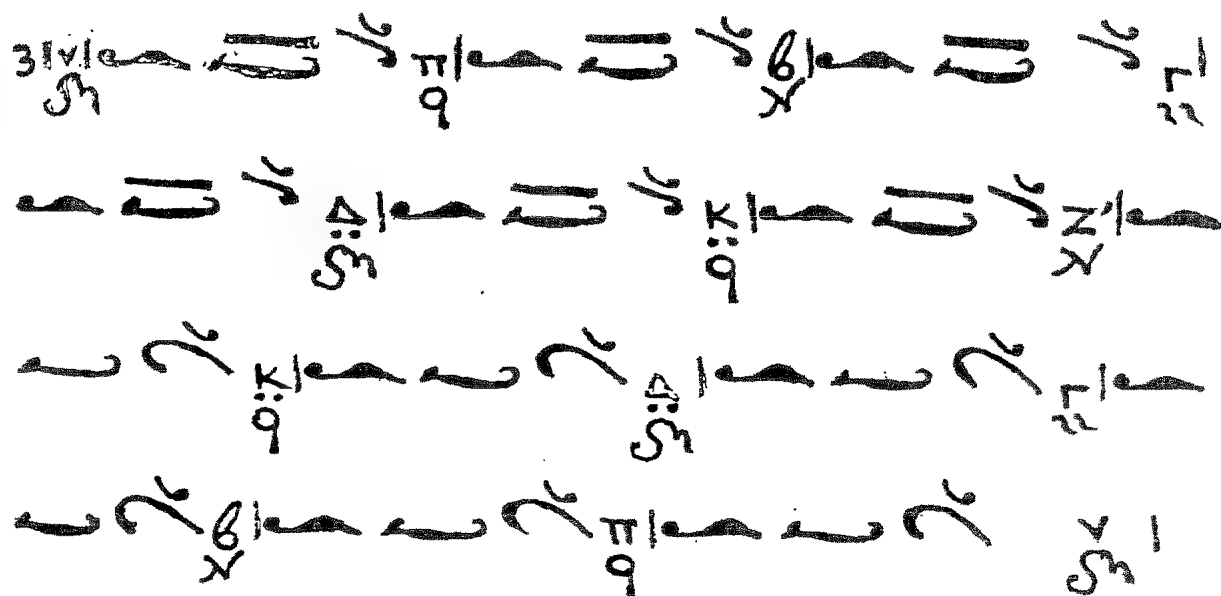
νεῖται καὶ ἀνέρχεται πέντε φωνές.
 τὸ ἴδιον γίνεται καὶ μέ τήν ὑψηλήν
 ὅταν τεθεῖ εἰς τὸ ἀριστερόν μέρος
 τῆς πεταστῆς τότε συνεκφωνεῖται
 καὶ ἀνέρχεται πέντε φωνές διατηρεῖ
 δε ἡ πεταστή καὶ τήν ποιοτικήν της ἐ-
 νέρχειαν. $\underline{\angle 5}$ $\underline{\angle 5}$

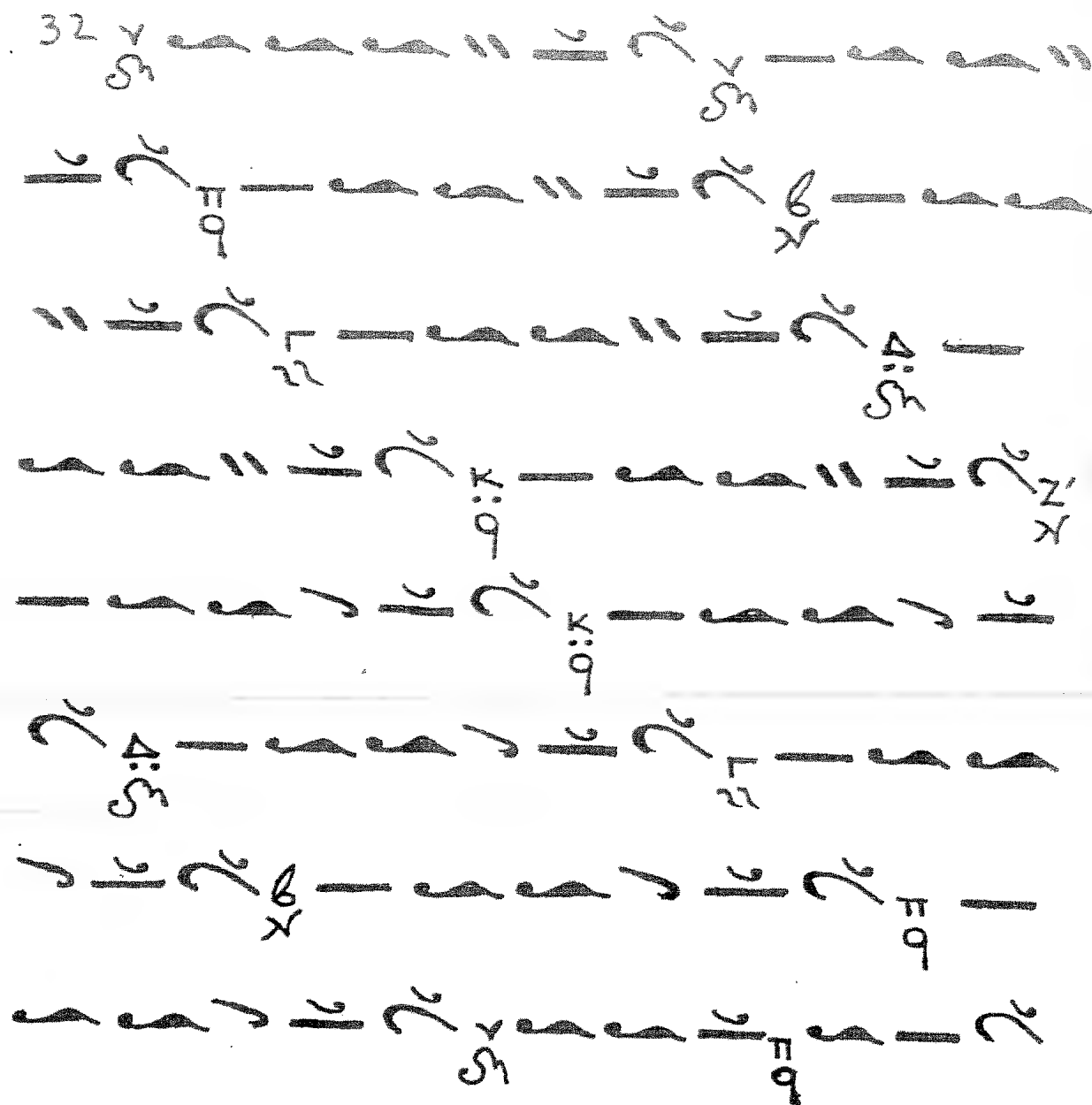
$\frac{\angle}{7}$ $\frac{\angle}{7}$ ἀνερχόμεθα ἑπτὰ φωνές.

$\frac{4}{4}$ $\frac{4}{5}$ $\frac{4}{6}$ $\frac{4}{7}$ κατερχόμεθα ἀντιστίχως
 φωνές.

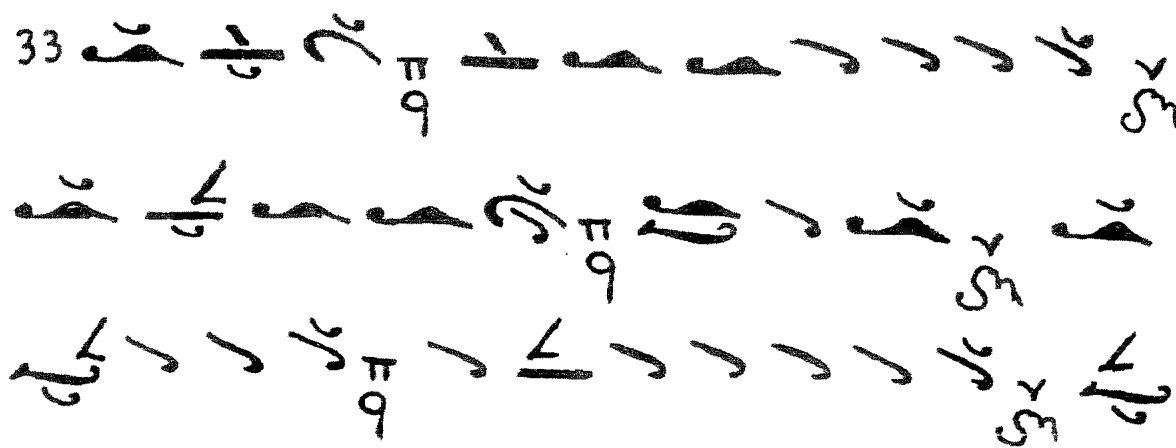
Ἀγκήσεις.

ρυθμός δίσημος ἢ τετράσημος.

ρυθμός δίσημος.

ταν. Συνήθως πρὸς διαχωρισμόν τῶν λέξεων γίνεται χρῆσις τοῦ Σταυροῦ, ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν εἶναι ἐνημερωμένος εἰς τὴν μελωδίαν, ὅταν ἢ ἀκολουθοῦσα λέξις ἀρχίζει μὲ τὸ ἴδιον γράμμα τῆς ἀλφαβήτου πού τελειώνει ἡ προηγουμένη. Ὁ Σταυρὸς ἀφαιρεῖ (ὑποκλέπτει) ἐλάχιστον χρόνον ἀπὸ τὸν πρὸ αὐτοῦ χαρακτῆρα ποσότητος.

Περὶ τοῦ Γοργοῦ.

Τὸ Γοργόν Γ, διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς δύο ἴσα μέρη καὶ λαμβάνεται εἰς τὴν ἄρσιν. Δηλαδή ἐκτελοῦμεν δύο χαρακτῆρες εἰς ἓνα χρόνο. Ὁ πρῶτος χαρακτῆρας εἰς τὴν θέσιν καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὴν ἄρσιν.

$$35 \quad \overset{\gamma}{\delta\eta} \text{ — } \text{ — } \overset{\gamma}{\delta\eta} = 2 \text{ χρόνοι.}$$

$$36 \quad \overset{\gamma}{\delta\eta} \text{ — } \frac{1}{2} \text{ — } \frac{1}{2} \overset{\gamma}{\delta\eta} = 1 \text{ χρόνος.}$$

Ἀσκήσεις

Ἐκαστος φθόγγος ἔχει δύο σκέλη θέσιν καὶ ἄρσιν, ἓναν χρόνον. Ὅπου ὑπάρχει γοργόν ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς δύο.

37

$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$

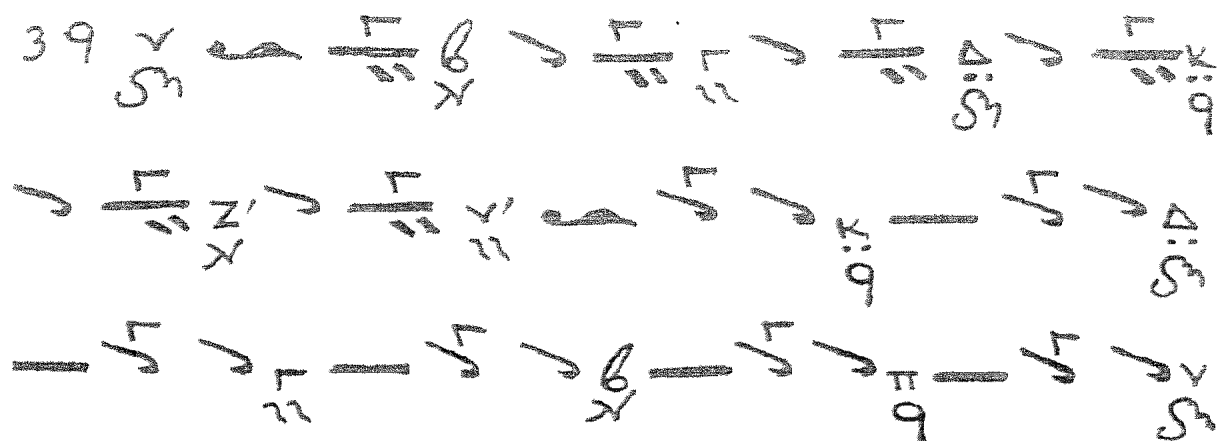
38

$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$

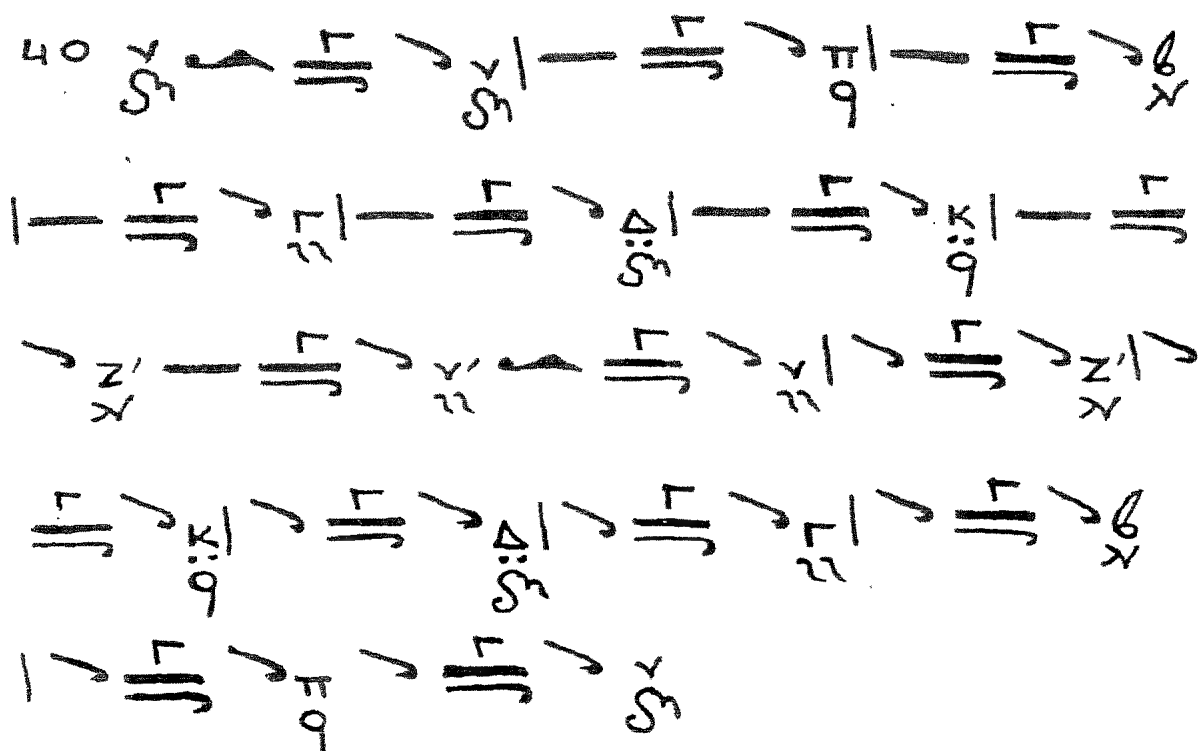
ἐξηγήσεις γραφῆς. $\frac{1}{2} = \frac{1}{2} - \frac{1}{2} = - \frac{1}{2}$

καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τὸ γοργόν ἀνήκει εἰς τὰ κεντήματα.

Ἡ ἀσκήσις 39 εἶναι ἴδια μέτῃν 38. Διαφορὰ ὑπάρχει εἰς τὸν τρόπον γραφῆς.

Ἡ ἀσκησις 40 εἶναι ἐξ ῥυθμοῦ δίσημο, καί τὸ γοργόν πού εἶναι εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα τὸ ἐκτελοῦμεν εἰς τὴν πρώτην κίνησιν εἰς τὴν θέσιν μαζὶ μέ τὸν πρῶτον φθόγγον, καὶ ὁ ἄλλος μετὰ τὸ γοργόν χαρακτῆρας πού εἶναι ἓνας ὁλόκληρος χρόνος λαμβάνεται εἰς τὴν ἄρσιν.

Εἰς τὴν ἄσκησιν 41 ἐγράφη καὶ τό ψη-
φιστόν πού δίδει ζωηρότητα εἰς τὸν φθόγ-
χον τοῦ χαρακτῆρος κάτωθεν τοῦ ὁποίου
τίθεται, καὶ συνδέει αὐτόν μὲ τὸν προη-
γούμενόν του, καὶ ἀκολουθοῦν πάντοτε
δύο ἢ περισσότεροι ἰσόχρονοι χαρακτή-
ρες καταβάσεως.

περί τῶν χαρακτῆρων πού διαιροῦν καὶ
ἐπαυζάνουν τὸν χρόνον.

Εἶναι τὸ Ἀρχόν 7, τὸ ἡμιόλιον, ἢ τριημί-
αρχον 4, καὶ τὸ Διάρχον 2.

καὶ τὰ τρία αὐτὰ σημεῖα γράφονται
μόνον ἄνωθεν τοῦ Ὀλίχου κάτωθεν τοῦ
ὁποίου ὑπάρχουν κεντήματα. καὶ τὰ
τρία ἔχουν ἐνέργεια χορχοῦ ἐπὶ τῶν κεν-
τημάτων καὶ προσδέτουν ἀνάλογον χρό-
νον ἐπὶ τοῦ Ὀλίχου. Τὸ Ἀρχόν διαιρεῖ μὲ
χορχόν καὶ προσδέτει ἓνα χρόνον ἐπὶ
τοῦ Ὀλίχου. Τὸ ἡμιόλιον διαιρεῖ μὲ χορ-
χόν καὶ προσδέτει δύο χρόνους εἰς τὸ
Ὀλίχον. Τὸ Διάρχον διαιρεῖ μὲ χορχόν

καί προσδέτει τρεῖς χρόνους εἰς τό ὀλίγον.
παράδειγμα.

$$42 \begin{array}{c} \vee \\ \delta\eta \end{array} \text{ — } \frac{7}{\text{''}} = \begin{array}{c} \vee \\ \delta\eta \end{array} \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \text{ — } \frac{6}{\chi}$$

$$43 \begin{array}{c} \vee \\ \delta\eta \end{array} \text{ — } \frac{4}{\text{''}} = \begin{array}{c} \vee \\ \delta\eta \end{array} \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \text{ — } \frac{6}{\chi}$$

$$44 \begin{array}{c} \vee \\ \delta\eta \end{array} \text{ — } \frac{7}{\text{''}} = \begin{array}{c} \vee \\ \delta\eta \end{array} \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \text{ — } \frac{6}{\chi}$$

Ἀσκήσεις. Ρυθμός τετράσημος.

$$45 \begin{array}{c} \vee \\ \delta\eta \end{array} \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{6}{\chi} | \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{7}{\eta} | \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{\Delta}{\delta\eta}$$

$$| \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{\kappa}{\eta} | \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{\zeta'}{\chi} | \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{\nu'}{\eta}$$

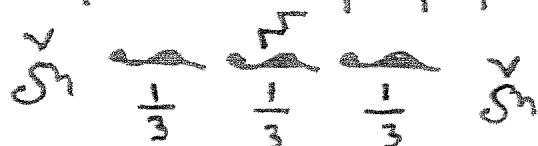
$$| \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{\kappa}{\eta} | \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{\Delta}{\delta\eta} | \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{\eta}{\eta} | \text{ — }$$

$$\text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{6}{\chi} | \text{ — } \frac{7}{\text{''}} \frac{\pi}{\eta} | \text{ — } \frac{7}{\text{''}}$$

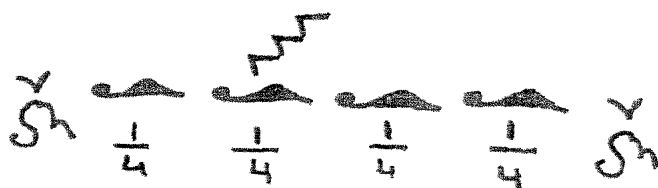
περί Διχόργου καί Τριχόργου.

Ὅταν εἶναι ἀπαραίτητον νά ἐκτελέ-
σωμεν τρεῖς χαρακτῆρες εἰς ἓνα χρό-
νο θέτομεν τό δίχοργον εἰς τόν δεύ-
τερον χαρακτῆρα πού διαιρεῖ τόν χρό-

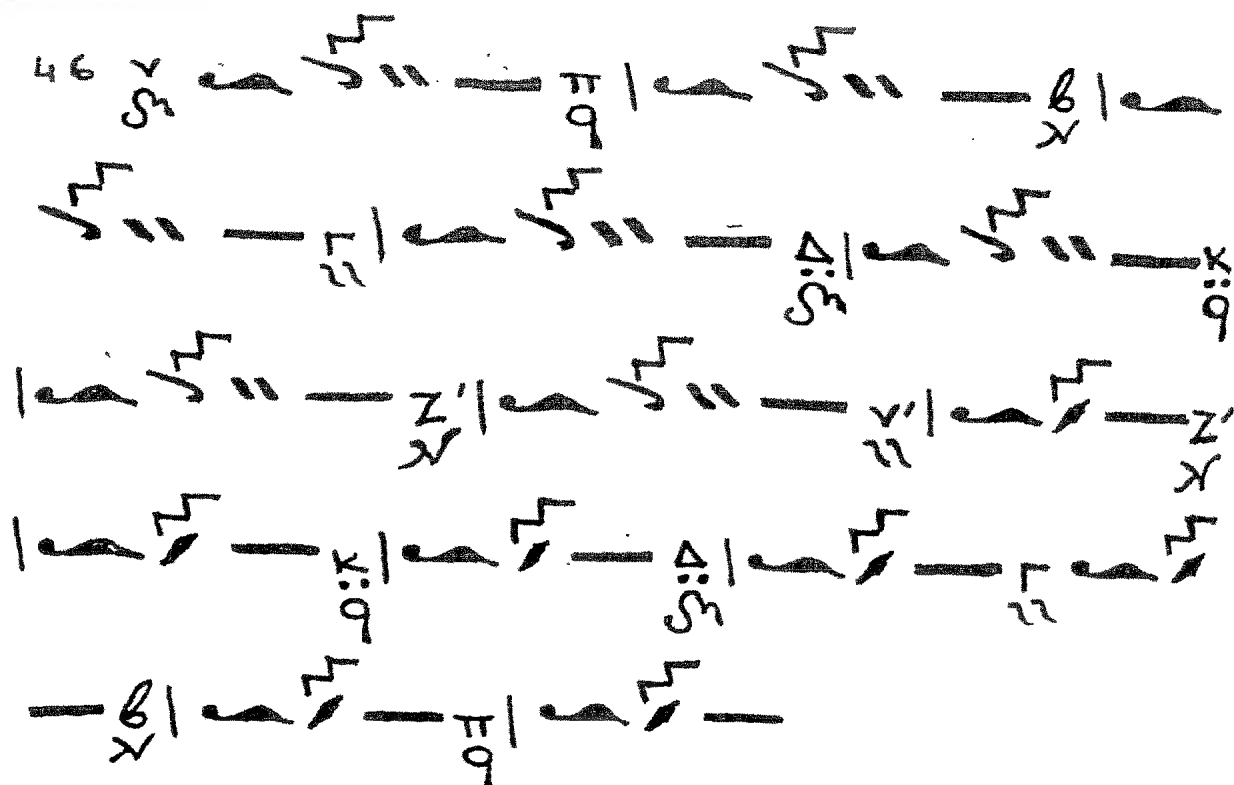
νο σέ τρία ἴσα μέρη οὕτω:

Τό Τρίχορχον τίθεται εἰς τόν δεύτερον
καρκτηῖρα καί διαιρεῖ τόν χρόνο εἰς
τέσσαρα ἴσα μέρη οὕτω:

Ἀσκήσεις: ρυθμός δίσσημος.
Τό δίχορχον λαμβάνεται εἰς τήν θέσιν.

Ἀσκήσεις Τριχοῦρχου. Ρυθμός δίσσημος.

καί καλλωπιστικοί.

Τονικοί εἶναι ἡ βαρεῖα καί τό ψηφιστόν.

Καλλωπιστικοί εἶναι τό ὀμαλόν τό
ἄντικένωμα ὁ σύνδεσμος ἢ ἕτερον
καί τό ἐνδόφωνον.

Ἡ βαρεῖα \sim τίθεται πρό πάντων τῶν
χαρακτήρων ποσότητος πλήν τῶν κεν-
τημάτων καί τῆς ὑπορροῆς.

Ἡ βαρεῖα γράφεται διά δύο λόγους.
πρῶτον διά τονισμόν. Ὅταν γράφεται
ἡ βαρεῖα ζητεῖ ὁ φθόγγος πού τίθεται
μετά ἀπό αὐτήν νά ἔχει βαρύν τονισ-
μόν πού νά διαφέρει καί ἀπό τόν προη-
γούμενον καί ἀπό τόν ἐπόμενον φθόγγον.
Ὁ δεύτερος λόγος εἶναι τρόπος
(σύστασις γραφῆς) ὅταν μετά τήν βα-
ρεῖαν γράφονται μία, δύο, ἢ καί τρεῖς
ἄπλές πού ἐκτελοῦνται ὡς χρονικές
ἀξίες μέ παύσιν (σιωπήν) τῆς φωνῆς.

\sim \sim $\sim \dots$

παύσεις 1 2 3

περί τοῦ ψηφιστοῦ.

Τὸ ψηφιστόν ἀνήκει καὶ αὐτό
εἰς τοὺς τονικούς χαρακτήρες ποιότητος
δίδει ζωηρότητα εἰς τὸν φθόγγον
κάτωθεν τοῦ ὁποίου τίθεται. Ἡ ζω-
ηρότης ἀναβιβάζει τὸν φθόγγον τόσον
πού πλησιάζει τὸν ἀμέσως ὀξύτερον
φθόγγον. Συνδέεται δέ μέ τὸν προη-
γούμενόν του φθόγγον καὶ ἀκολου-
θοῦν πάντοτε δύο ἢ περισσότεροι ἰσό-
χρονοι καταβάσεις.

Σπανίως τίθεται ὅταν ἀκολουθεῖ
μία μόνον ἰσόχρονος κατάβασις.

Γράφεται κάτωθεν τῶν χαρακτήρων
ἀναβάσεως πλήν τῶν κεντημάτων.

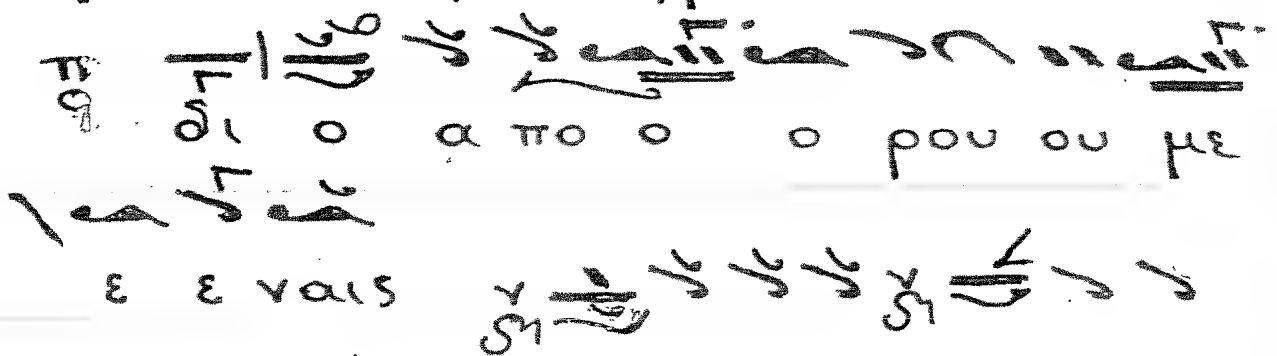
Γράφεται καὶ ἐπὶ χαρακτήρων κατα-
βάσεως ὅπου ὅμως μεταξὺ τοῦ χα-
ρακτήρος καταβάσεως καὶ ψηφι-
στοῦ γράφεται τὸ ὀλίγον ὡς στή-
ριγμα.

Ὅταν τὸ ψηφιστόν γράφεται κά-
τωθεν τοῦ ὀλίγου ἀνωθεν τοῦ ὁποί-
ου ὑπάρχουν κεντήματα ἐνεργεῖ ἐπὶ

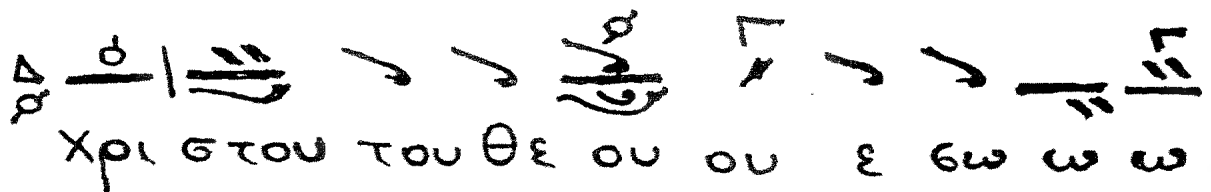
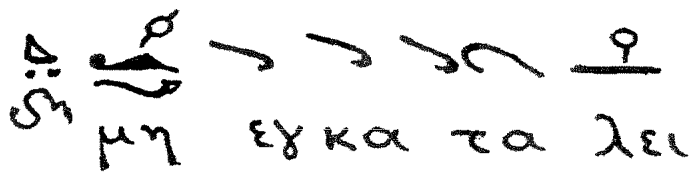
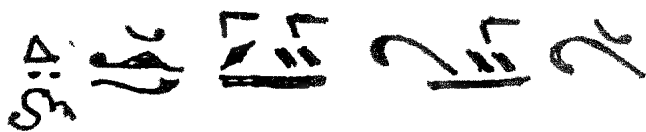
τῶν κεντημάτων ὡς τελευταίου
φθόγγου τῆς ἀναβάσεως.

ψηφιστόν μέ ἀκολουθώντας ἰσο-
χρόνους χαρακτήρας.

"Αλλαι καταβάσεις μέ ψηφιστόν.

Τό ψηφιστόν ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ Ὀλίχου ὅ-
ταν κάτωθεν αὐτοῦ ὑπάρχουν κεντήμα-
τα. πάντοτε τό ψηφιστόν ἐνεργεῖ, ἐ-
πὶ τοῦ τελευταίου φθόγγου τῆς ἀναβάσε-
ως. π

Γράφεται ψηφιστόν καί κάτωθεν τοῦ
ἡβου ἢ τοῦ Ὀλίχου ὅταν ἀκολουθεῖ συ-
νεχές ἑλαφρόν ἢ ὑπορροή μέ Γοργόν.

περί τοῦ Ὀμαλοῦ.

Τό Ὀμαλόν — ἀνήκει εἰς τοὺς καλλωπι-
στικούς χαρακτῆρας ποιότητος. Ὀνομά-
ζεται Ὀμαλόν ἀλλὰ ζητεῖ τό ἀντίθετον
τοῦ ὀνόματός του.

Γράφεται κάτω καί μεταξύ δύο χαρα-
κτῆρων ἰδίας ἢ διαφορετικῆς ὀξύτητος
ζητεῖ νά προφερθῶν ἐνωμένοι καί μέ
τραχύν-εκληρόν κυματισμόν παλλόμε-
νον ἐπὶ τό ὀξύ πλησιάζοντα τάχιστα

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Ἀντικένωματος.

Τὸ Ἀντικένωμα γράφεται κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου μέ Γορχόν ἢ ἄνευ Γορχοῦ καί ζητεῖ ὅπως ὁ φθόγγος τοῦ Ὀλίγου ἐκτελεσθεῖ μέ τίναγμα τῆς φωνῆς πρὸς τὰ ἄνω πού νά πλησιάζει τὸν ἁμέσως ὀξύτερον φθόγγον καί ἀκολουθεῖ ἀπαραιτήτως κατάβασις καί λαμβάνεται εἰς τὴν ἄρσιν.

π — " — 5 — 5 — 5 — 5 — π
 9 9 9 9 9 9 9 9
 κυ υ υ υ ρι ι ι ε

π — 5 — 5 — 5 — 5 — π — 5 — 5 —
 9 9 9 9 9 9 9 9

5 — 5 — 5 — 5 —

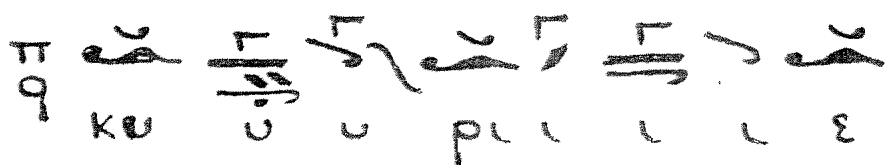
Εἰς ὅλας τὰς ἄλλας περιπτώσεις γράφεται κάτωθεν τῶν χαρακτήρων ποσότητος πλήν τῶν κεντημάτων, καί κάτωθεν φέρει τὴν Ἀπλήν ἀπαραιτήτως δέ ἀκολουθεῖ κατάβασις μέ Γορχόν καί οἱ φθόγγοι προφέρονται ἐνωμένοι καί «ὥσεί κρεμάμενοι.»

 κυ υ ρι ι ε δο ο ζα α σοι

 κυ υ υ ρι ι ι ι ε

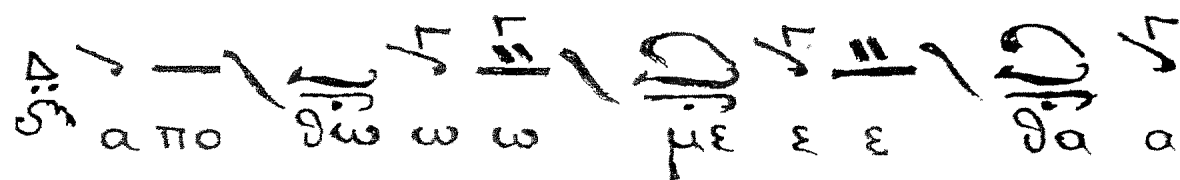
 κυ υ υ ρι ι ι ι ε

εἰς τὰς ἀνω δύο τελευταίας περιπτώσεις
 τὸ Ἀντικένωμα ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου.

Τὸ Ἀντικένωμα γράφεται καὶ κάτωθεν
 τῆς Πέταστῆς καὶ πρὸ αὐτῆς ἡ βαρεῖα
 διὰ ζωηρότερον τονισμόν καὶ τὴν ἐ-
 νωμένην καὶ κωσεί κρεμάμενην προ-
 φοράν μετὰ τοῦ κατιόντος χαρακτή-
 ρος φέροντος Γοργόν. π.χ.

 γυ υ υ υ υ τη πα νη

 απο θω ω ω με ε ε θα α

περί τοῦ Συνδέσμου ἢ ἑτέρου.

Ὁ σύνδεσμος ἢ ἑτέρον γράφεται κάτω ἀπό τοὺς χαρακτῆρας ποσότητος καὶ συνδέει δύο χαρακτῆρας ἰδίας ἢ διαφορετικῆς ὀξύτητος ὑπὸ τὴν ἰδίαν συλλαβήν, πού προφέρονται χωρὶς διακοπὴν τῆς φωνῆς καὶ μέ ἑλαφρὸν κυματισμόν.

Γ

β
κυ υ υ υ ρι ε ε ε ε κυ

π
των χει ρω ω ω ὠωωω των ων

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝΔΟΦΩΝΟΥ

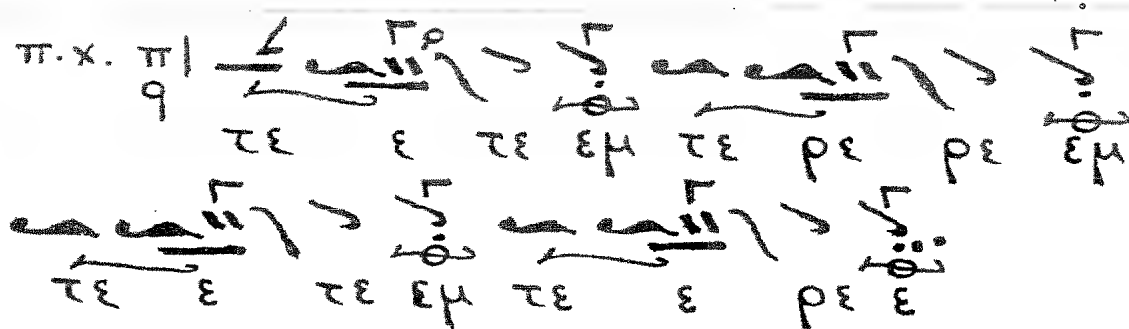
ω

Τὸ ἑνδόφωνον τοῦ ὁποίου ἢ χρῆσις ἐπανίζει ἡμέρον προφέρει φθόγγους διὰ τῆς ρινὸς κεκλεισμένου τοῦ στόματος. Τὸ εὐρίσκόμεν κάτω ἀπὸ τοὺς χαρακτῆρας ποσότητος καὶ ἑκ κρατήματα

παλαιῶν διδασκάλων.

Σήμερον επανίως τό χρησιμοποιοῦν ὀ-
ρισμένοι καλοί μουσικοί συνήθως εἰς
τά ἀπηχήματα, καί ἐν μέσῳ μεγάλων
μαθημάτων χερουβικῶν - κοινωνικῶν
- "Ἄξιον ἔστίν -

καί διά μίαν ἢ δύο φορές πρὸς καλλω-
πισμὸν λέξεων πού δίδουν ἰδιαίτερον ἁ-
κουσμα μέ τήν ἐνρινον προφοράν του.

περί Γοργοῦ παρεστιγμένου.

Ἐλέγχθη ὅτι τό Γοργόν διαιρεῖ τόν χρό-
νο εἰς δύο ἴσα μέρη. "Όταν ὁμως ἀριστε-
ρά ἢ δεξιά τοῦ Γοργοῦ τεθεῖ Ἀπλήτ Γ
τότε ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς τρία ἴσα
μέρη καί τό Γοργόν λέγεται παρεστιγ-
μένον. "Όταν ἡ εἰρήνη εἶναι εἰς τό ἀριστε-
ρόν μέρος τοῦ Γοργοῦ Γ, ὁ πρῶ-

$$\gamma \frac{\Gamma}{\delta} \frac{1}{3} \frac{2}{3} \mid \gamma \gamma = \frac{1}{3} \frac{2}{3} \mid \gamma \gamma$$

Διαίρεσις δὲς παρεστιγμένου εἰς τέσσαρα

$$\gamma \frac{3}{4} \frac{1}{4} \mid \gamma \gamma = \frac{3}{4} \frac{1}{4} \mid \gamma \gamma$$

$$\gamma \frac{1}{4} \frac{3}{4} \mid \gamma \gamma = \frac{1}{4} \frac{3}{4} \mid \gamma \gamma$$

Τὸ Δίχορχον Γ διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τρία ἰσαμέρη καὶ κάθε φθόγγος δαπανᾷ ἀπὸ ἓνα τρίτον τοῦ χρόνου. Ὄταν λάβει ἐτήζιν, διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τέσσαρα. Ἄν ἡ ἐτήζις τεθεῖ ἀριστερά καὶ ἄνω ἀπὸ τὸ πρῶτον Γορχόν, οὕτως $\pi \gamma \frac{3}{4} \frac{1}{4} \mid \frac{1}{4} \frac{3}{4} \pi$ τότε ὁ πρῶτος φθόγγος δαπανᾷ ἐν τέταρτον τοῦ χρόνου ὁ δεύτερος δύο τέταρτα καὶ ὁ τρίτος ἐν τέταρτον. Ὄταν ἡ ἐτήζις τεθεῖ ἀριστερά τοῦ πρῶτου Γορχοῦ οὕτως $\pi \gamma \frac{1}{4} \frac{3}{4} \mid \frac{3}{4} \frac{1}{4} \pi$ τότε ὁ πρῶτος φθόγγος δαπανᾷ δύο τέταρτα τοῦ χρόνου καὶ οἱ ἄλλοι δύο ἀπὸ ἓν τέταρτον. Ὄταν ἡ ἐτήζις τεθεῖ

δεξιά οὕτως $\pi \rightarrow \pi$ τότε οἱ
 δύο πρῶτοι φθόγγοι ἐξοδεύουν ἀπὸ
 ἓν τέταρτον ἕκαστος καὶ ὁ τρίτος
 δύο τέταρτα τοῦ χρόνου.

Συνεπτυγμένον Ἀναλελυμένον.

$$F_0 \sqrt{\frac{1}{4}} \sqrt{\frac{2}{4}} \sqrt{\frac{1}{4}} \sqrt{\frac{1}{4}} = F_0 \sqrt{\frac{1}{4}} \sqrt{\frac{2}{4}} \sqrt{\frac{1}{4}} \sqrt{\frac{1}{4}}$$

$$\pi \quad \checkmark \quad \checkmark \quad // \quad | \quad \checkmark \quad = \quad \checkmark \quad \checkmark \quad // \quad | \quad \checkmark \quad \pi$$

 $\frac{2}{4} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4}$

$$\pi_9 \sqrt{\frac{1}{5}} \sqrt{\frac{2}{5}} \sqrt{\frac{2}{5}} \sqrt{\frac{2}{5}} = \pi_9 \sqrt{\frac{1}{5}} \sqrt{\frac{2}{5}} \sqrt{\frac{2}{5}} \sqrt{\frac{2}{5}}$$

"Οταν τεθεῖ διπλή εἰς τὸ δίχορ-
 χον, ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς πέντε. "Οταν
 ἡ διπλή εἴη ἀριστερά οὕτως $\pi \rightarrow \overset{\sim}{\Sigma} \backslash \text{---} \pi$ τότε ὁ πρῶτος φθόγ-
 γος δαπανᾷ ἐν πέμπτῳ τοῦ χρόνου, ὁ
 δεύτερος τρία πέμτα καὶ ἓνα ὁ τρίτος.
 "Οταν ἡ διπλή εἴη ἀριστερά
 τοῦ διχόρχου οὕτως $\pi \rightarrow \overset{\sim}{\Sigma} \backslash \text{---} \pi$ ὁ
 πρῶτος φθόγγος δαπανᾷ τρία πέμτα

τοῦ χρόνου οἱ δὲ δύο ἄλλοι δαπανοῦν
ἀπὸ ἑνὸς πέμπτου.

Ἄν ἡ διπλή ἐτῆζις τεθεῖ δεξιὰ τοῦ δι-
χόρχου οὕτως $\pi \rightarrow \sqrt[5]{\pi} \mid \frac{\pi}{9}$ τότε οἱ
δύο πρῶτοι φθόγχοι δαπανοῦν ἀπὸ ἑνὸς
πέμπτου τοῦ χρόνου, ὁ δὲ τρίτος τὰ τρία
πέμψα τοῦ χρόνου.

Συνεπτυγμένον

Ἀναλελυμένον.

$$\pi \rightarrow \sqrt[5]{\pi} \mid \frac{\pi}{9} = \sqrt[5]{\frac{\pi}{9}} \mid \frac{\pi}{9} = \sqrt[5]{\frac{\pi}{9}} \mid \frac{\pi}{9}$$

$$\pi \rightarrow \sqrt[5]{\pi} \mid \frac{\pi}{9} = \sqrt[5]{\frac{\pi}{9}} \mid \frac{\pi}{9} = \sqrt[5]{\frac{\pi}{9}} \mid \frac{\pi}{9}$$

$$\pi \rightarrow \sqrt[5]{\pi} \mid \frac{\pi}{9} = \sqrt[5]{\frac{\pi}{9}} \mid \frac{\pi}{9} = \sqrt[5]{\frac{\pi}{9}} \mid \frac{\pi}{9}$$

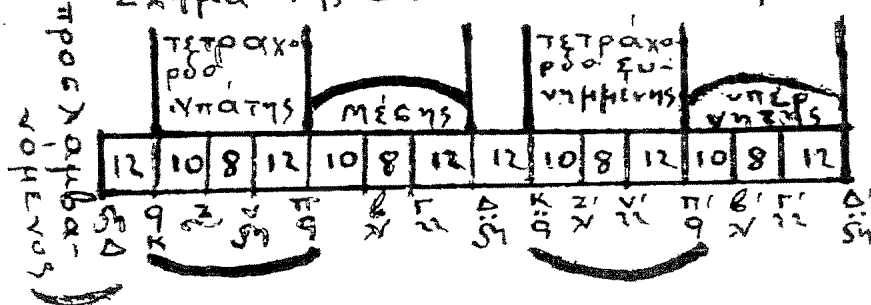
περί τοῦ ὑφέν.

Τὸ ὑφέν (\smile) \curvearrowright εἶναι ἐνωτικὸν ση-
μεῖον ἢ εὐνδεῖς διαρκείας ἐνώνει τὴν
χρονικὴν ἀξίαν τῶν δύο χαρακτήρων
τοῦ ἰδίου φθόγγου, χωρὶς νὰ ἐπαναλά-
βωμεν τὸ ὄνομα τοῦ δευτέρου χαρακ-
τῆρος ἀλλὰ κάμνομεν ἐπέκτασιν τοῦ
ἰδίου φωνήεντος εἰς τὸν χρόνον τοῦ ἐ-
πομένου χαρακτήρος χωρὶς διακοπὴν
τῆς φωνῆς. $\pi \underset{q}{\smile} \pi \underset{q}{\smile} \pi \underset{q}{\smile} \pi \underset{q}{\smile}$

περί τῆς Δίς Διαπαῶν κλίμακος.

Δίς Διαπαῶν εἶναι ἡ κλίμαξ πού ἀποτε-
λεῖται ἀπὸ διπλάσιον ἀριθμὸν φθόγγων.
Ἡ δὲ δίς διαπαῶν ἐντὸς τῆς ὁποίας κινου-
νται κατὰ τὸ πλεῖστον αἱ φωναὶ τῶν φα-
λόντων ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ κατωτάτου δι-
καὶ φθάνει μέχρι τοῦ ὀξυτάτου δι.

Σχῆμα τῆς Δίς Διαπαῶν κλίμακος.

Αἱ μαρτυρίαι τῆς Δίς Διαπαῶν κλίμα-
κος διαιροῦνται 1) εἰς Ὑπατοειδεῖς 2) εἰς
Μεσοειδεῖς καί 3) εἰς Νητοειδεῖς.

Αἱ μαρτυρίαι τῆς Ὑπάτης γράφονται
πρός διάκρισιν ἀντεστραμμένως καί
εἶναι δύο αἱ ἐξῆς. Ως 9 Δ κ Αἱ μαρτυρίαι
τῆς μέθης γράφονται κανονικῶς ἄνω
τό ὄνομα τοῦ φθόγγου καί κάτω τό
μαρτυρικόν ἡμεῖον, εἰς δέ τήν Νήτην
πρός διάκρισιν θέτομεν μίαν ὀξείαν.

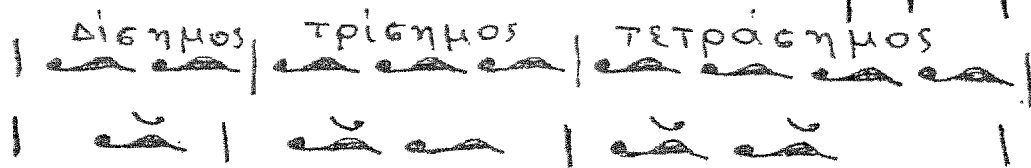
περί ιδιωμάτων τῶν ἤχων καὶ ἔλξεως
τῶν φθόγγων.

Ἐνα ἀπὸ τὰ κύρια ιδιώματα τῶν ἤχων εἶναι καὶ ἡ ἔλξις τῶν φθόγγων νὰ ἔλκουν πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς πλησιέστερους των φθόγγους, ὀξυτέρους ἢ βαρυτέρους, ὅπου χάριν χρωματισμοῦ ἢ καλλωπισμοῦ τοῦ μέλους, διάφοροι φθόγγοι τῆς κλίμακος δὲν ἐκφωνοῦνται εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν θέσιν ὀξύτητος, ἀλλ' ὑποκείμενοι εἰς νόμον τινά ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως ἐπιβαλλόμενον, δέχονται μετακίνησιν ἑλκόμενοι ὑπὸ τῶν παρακειμένων ὀξυτέρων φθόγγων. Ὁ νόμος αὗτός διὰ τοῦ ὁποίου οἱ φθόγγοι μετακινοῦνται ἀπὸ τὴν φυσικὴν θέσιν των ὀνομάζεται ἔλξις. Ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ νόμου τῆς ἔλξεως ἐπηρεάζονται οἱ δύο μεσολαβοῦντες φθόγγοι ἐκάστου τετραχόρδου, δηλαδή οἱ καλούμενοι ὑπερβάσιμοι πού ἀνέρχονται περιεσσότερον τῆς φυσικῆς των ὀξύτητος κατὰ δύο ἢ περιεσσότερα τμήματα τοῦ τόνου.

περί τοῦ συνεπτυγμένου ρυθμοῦ.

Οἱ ἀπλοὶ καὶ σύνθετοι ρυθμοὶ χωρίζονται ἐν μέτρα μέ μίαν κάθετον διαστολήν ὅπου ὁ πρῶτος φθόγγος μετὰ τήν διαστολήν εἶναι ἀρχή νέου μέτρου ἢ πόδα ἐκτελείται εἰς τήν θέσιν, τονίζεται ἰδιαιτέρως καὶ διὰ τοῦτο λέγεται καὶ ἰσχυρόν μέρος τοῦ μέτρου.

Οἱ χρονικὲς ἀξίες πού περικλείονται ἐντός τῶν διαστολῶν εἶναι οἱ διάφοροι ρυθμοί.

Οἱ συνεπτυγμένοι ρυθμοὶ γράφονται μέ δύο κάθετες διαστολές εἰς τήν ἀρχήν ἑκάστου μέτρου, μετὰ δέ τήν πρώτην κίνησιν τῆς θέσεως γράφεται ἄνω ἢ κάτω τῶν φθόγγων μικρόν τόπον πού μᾶς λέγει ὅτι ἐτελείωσεν ἡ θέσις καὶ ἀκολουθοῦν ἄρσεις. Συνεπτυγμένοι ρυθμοὶ εἰς τήν ἑκκλησιαστικὴν ὑμνολογίαν εἶναι:

- 1) Τετράσημος, 2) Πεντάσημος, 3) Ἑξάσημος,
- 4) Ἑπτάσημος, 5) Ὀκτάσημος, 6) Ἐννεάσημος.

Ὁ τετράσημος συνεπτυγμένος ἔχει ἐντός
τῶν διπλῶν καθέτων διαστολῶν φθόγ-
χους ἀξίας τεσσάρων χρόνων πού ἐκτε-
λοῦνται εἰς δύο κινήσεις. Ἡ πρώτη κίνη-
σις ἐκτελεῖ τοὺς δύο χρόνους εἰς τήν θέσιν,
καί οἱ ἄλλοι δύο εἰς τήν ἄρσιν. Κάθε κίνη-
σις μετρά δύο χρόνους. || ^{τετράσημος} ||
θέσις ἄρσις

Ὁ πεντάσημος ρυθμός περιλαμβάνει πέντε χρο-
νικές ἀξίες πού ἐκτελοῦνται ἐν δύο κινή-
σεσιν θέσιν καί ἄρσιν. Εἰς τήν πρώτην κί-
νησιν τῆς θέσεως τίς περισσότερες φορές
λαμβάνονται τρεῖς χρόνοι καί οἱ ἄλλοι
δύο εἰς τήν ἄρσιν.

ὑπάρχουν ὅμως καὶ μαθήματα πού ζη-
τοῦν δύο χρόνους εἰς τὴν πρώτην κίνη-
σιν τῆς θέσεως καὶ τρεῖς χρόνους εἰς τὴν
ἄρσιν. || ³ ^π ² || ³ ^π ³ ||
θέσις ἄρσις θέσις ἄρσις

Ὁ ἑξάσημος ἔχει ἕξ (6) χρονικὰς ἀξίαις καὶ ἐκτελεῖται σὲ τρεῖς κινήσεις μίαν θέσιν καὶ δύο ἀρθεῖς ὅπως ὁ τρίσημος.

Ο ἑπτάβημος ἔχει ἑπτὰ χρονικὲς ἀξίες :

καί ἐκτελεῖται ἑξ ἑκτῶν κινήσεις μίαν
 θέσιν καί δύο ἄρσεις ὅπως ὁ ἑξατάκτος. Εἰς
 τήν πρώτην κίνησιν τῆς θέσεως συνήθως
 λαμβάνονται τρεῖς χρόνοι καί ἀνά δύο
 εἰς τίς δύο ἄρσεις. Ὑπάρχουν ὅμως καί ἄρ-
 κετά μουσικά κείμενα πού ζητοῦν ἀνά
 δύο χρόνους εἰς τήν θέσιν καί τήν πρῶ-
 τήν ἄρσιν, καί τρεῖς εἰς τήν τελευταίαν
 δευτέραν ἄρσιν.

Ὁ ὀκτάτακτος περικλείει ὀκτώ χρόνους καί
 ἐκτελεῖται ἑξ ἑκτῶν κινήσεις μέ δύο
 χρόνους εἰς ἑκάστην κίνησιν.

Ὁ ἐννεάτακτος περικλείει ἐννέα χρόνους
 καί ἐκτελεῖται μέ τέσσερες κινήσεις ὅπως
 ὁ ὀκτάτακτος μία θέσις καί τρεῖς ἄρσεις.
 εἰς τήν θέσιν ἐκτελοῦνται συνήθως τρεῖς
 χρόνοι, καί ἀνά δύο χρόνοι εἰς τίς τρεῖς
 ἄρσεις.

παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τοὺς συνεπτυγμέ-
 νους ρυθμούς πεντάτακτον, ἐπτάτακτον, καί
 ἐννεάτακτον, ὁ περιγεύων φθόγγος ἐκτελεῖ-
 ται τίς περισσότερες φορές εἰς τήν πρῶ-
 τήν κίνησιν τῆς θέσεως ὀλίγες φορές εἰς
 τήν τελευταίαν ἄρσιν καί οὐδέποτε εἰς

τάς ἐνδιαμέρους ἄρσεις.

Ἀνοιξαντάρια φέω καί ἔως πηχός πῦρ ἦν.

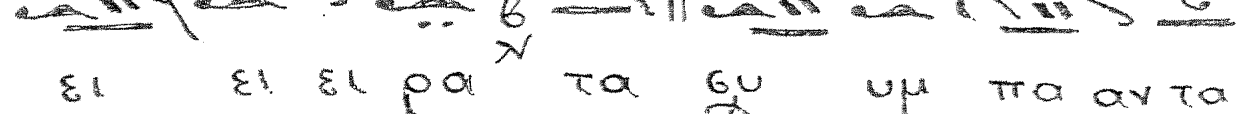
Ρυθμός συνεπτυγμένος.

 Α νοι ζα αν το ο ος σου την χει ει

 ει ει ει ρα τα συ υμ πα αν τα

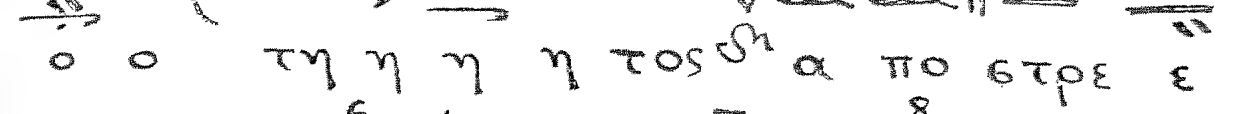
 πλη η θη η η ο ο ο ον ται χρη στο

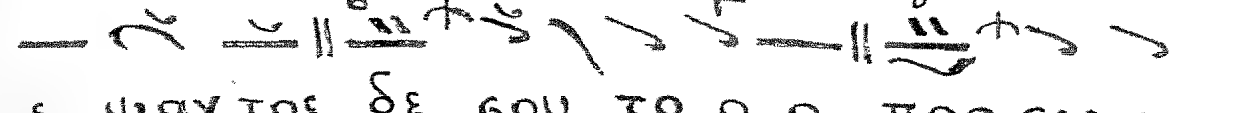
 ο ο τη η η η τος ἡ α πο στρε ε

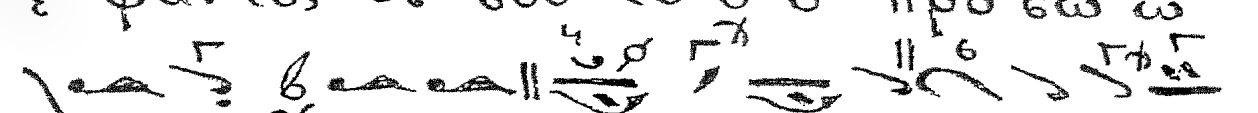
 ε φαντος δε σου το ο ο προ ω ω

 πο ον τα ρα χθη η η ο ο ο ο

 ον ται Δο ζα α σοι οι ο θε ο ο

 ο οσ αλλη λου ου ου ι ι ι ι α

ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Μουσική είναι ἡ τέχνη καί ἐπιστήμη μάθησης μέλους καί ἐκείνων πού ἀκολουθοῦν γύρω ἀπό τό μέλος (τόν ὀρισμό αὐτό ἔδωσε ὁ Ἀριστείδης). Μέ τή μουσική ὁ ἄνθρωπος ἐκφράζει τόν ἐσωτερικό ψυχικό κόσμο του, ἐρμηνεύει αἰσθήματα καί ἰδέες, ἀποδίδει τήν ἔννοια στό περιχόμενο τῆς ποίησης καί μέ τίς πολυποίκιλες πλοκές τῶν μουσικῶν φθόγγων μπορεῖ νά ἐκφράσει κάθε ἀνθρώπινη σκέψη καί ἐπιθυμία.

. . . .

Μέλος εἶναι σειρά φθόγγων ἀνομοίων κατὰ τήν βαρύτητα καί ὀξύτητα πού ἀποβλέπουν σέ ἄρ ἑσκεια τῆς ἀκοῆς. Φθόγγος εἶναι φωνή σέ σταθερή βάση - δηλαδή σέ ὀρισμένη ὀξύτητα, πού βγαίνει ἀπό ὄργανο πνευστό ἢ κρουστό ἢ ἀπό ἀνθρώπινη φωνή καί ἀποβλέπει σέ μέλος. Λέγεται δέ καί "ἐμμελής πτῶσις" τῆς φωνῆς. Ἡ δέ ἐμμελής πτῶσις πρέπει νά εἶναι παρακτική μέλους. Νά ἀποβλέπει δηλαδή, σέ διαδοχή ἄλλων φθόγγων πρὸς σύστασι μέλους. Διότι μία μόνη πτῶσις φωνῆς δέν λέγεται φθόγγος ἀλλά φόφος πού ἐκπέμπεται μάταια. Οἱ δέ φθόγγοι εἶναι τό ὑποκείμενο, ἡ ὕλη, τῆς μουσικῆς. Οἱ καλοί μουσικοί μποροῦν νά διακρίνουν καθαρά καί χωρίς λάθος τοὺς φθόγγους πού ἐξέρχονται ἀπό ἀνθρώπινο στόμα ἢ ἀπό ὄργανα πνευστά ἢ κρουστά.

Τό μέλος χωρίζεται σέ δύο: τέλειο καί ἀτελές. Τέλειο λέγεται αὐτό πού ἀποτελεῖται ἀπό μελωδία, ρυθμό, καί λέξι.

Ἀτελές λέγεται αὐτό πού ἔχει πλοκή φθόγγων ἀνομοίων κατὰ τήν βαρύτητα καί ὀξύτητα, χωρίς λέξι καί ρυθμό

καί λέγεται μελωδία.

Τό τέλειο μέλος τῆς Β.Μ. ὀνομάζεται "φαλμωδία"

Συστατικά τοῦ μέλους εἶναι δύο:

ποσότης καί ποιότης.

Καί ἀκριβῶς γιά τόν λόγο αὐτό ἡ Β.Μ. γράφεται μέ δύο εἰδῶν χαρακτηῖρες.

Ἡ Β.Μ. διαιρεῖται σέ θεωρητική καί πρακτική.

Θεωρητική εἶναι τό γνῶρισμα τῆς ὕλης τῆς μουσικῆς. Τή σχέσι πού ἔχει τό βαρύ πρός τό ὀξύ, τό ταχύ πρός τό βραδύ, τόν τρόπο προφορᾶς τῶν φθόγγων διά τοῦ ὁποῖου γνωρίζεται ἡ ποιότης τοῦ μέλους καί τό γνῶρισμα τῆς ἀξίας κάθε χαρακτηῖρα. Ὑποδιαιρεῖται ἡ θεωρητική στό γνῶρισμα τῆς σχέσης τῶν φθόγγων καί τῶν μετρικῶν διαστημάτων τήν ὀρθογραφίαν τῶν χαρακτηῖρων διά τῶν ὁποίων γράφονται καί τήν κατανόησιν τοῦ χρόνου πού δαπανᾶται εἰς τό μέλος. Τήν πρώτη ὀνόμαζαν οἱ ἀρχαῖοι Ἀρμονία διότι μᾶς διδάσκει ἀπό τί ἀποτελεῖται ἡ ἀρμονία καί μᾶς δείχνει τούς τρόπους μέ τούς ὁποίους τοποθετοῦνται οἱ φθόγγοι γιά νά δημιουργοῦν ἡρέσκεια στήν ἀκοή. Τήν δευτέραν ρυθμικήν διότι ἐκλαμβάνει τούς φθόγγους πού ἀφοροῦν στό χρόνο περιέχει εἶδη ποδῶν καί ρυθμῶν τίς σχέσεις τῶν χρόνων ταχύ καί βραδύ.

Ἡ δέ Πρακτική εἶναι ἡ δύναμις τῆς θεωρίας πού τοποθετεῖ τίς ἀρχές τῆς θεωρίας σέ πράξι. Δηλαδή τό νά μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε τήν μουσική ὕλη γιά νά φάλλουμε καί νά γράφουμε μουσική.

Αὐτά πού ἀκολουθοῦν τό μέλος εἶναι: Τόνοι, ἦχοι, συστήματα, χρόνοι, ρυθμοί, συμφωνίες.

BYZANTINE ΜΟΥΣΙΚΗ

Εἶναι ἡ μουσική τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καί περιλαμβάνει ὅλα τὰ κείμενα τῶν Ἀεσπο-
τικῶν καί θεομητορικῶν ἑορτῶν τοῦ ἔτους, τὰς μνήμας
τῶν ἑορταζομένων Ἀγίων ἀκολουθίας μεγάλης ἐβδομάδος,
ἐσπερινόν ὄρθρον καί λειτουργίας, ἀνάθιστον ὕμνον
παρκλητικούς κανόνες καί γενικῶς ὅλα τὰ ἱερά μέλη

πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας. Ὄνομάσθη Β.Μ. διότι
κατά τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους μεγαλοῦργησε καί ἔφθασε
πολύ ψηλά, τόσο, ὥστε πῆρε τὴ σφραγίδα τοῦ Βυζαντίου
ἀπὸ ὅπου καί διεδόθη σὲ χῶρες τῆς Ἀνατολῆς πρῶτον
καί ὕστερα σὲ χῶρες τῆς δύσεως. Ἡ ρίζες πέρα γιὰ πέρα
καθαρές παρμένες ἀπὸ τὴν Ἀρχαία Ἑλληνική Μουσική
ἐκαλλιεργήθη ἀπὸ ἐμπνευσμένους μελωδοὺς ἀπὸ αὐτοκρά-
τορες, βασιλεῖς καί ἄρχοντες τῆς ἐποχῆς οἱ ὅποιοι
τὴν ἀνέβασαν εἰς τὸν κορυφῶνα τῆς δόξης (ΣΤ καί Ζ'
αἰῶνα) ὅπου ἐπὶ αὐτοκρατόρων Ἰουστινιανῷ καί Ἡρα-
κλείου, πολυμελεῖς χοροὶ ἔφαλλον εἰς τοὺς Ι.Ν. Ἀΐας
Σοφίας καί Ἀγ. Ἀποστόλων. Ἡ μουσική ποὺ εἶναι ἡ ἀρ-
χαιοτάτη τῶν ὠραίων τεχνῶν καί ποὺ ὀνομάσθη γλῶσσα
μουσική τῆς ἀνθρώπινης καρδιᾶς καί δικαίως θεωρεῖται
ἡ πρώτη μετὰ τὸ γάλα πνευματικὴ τροφή ποὺ ἐπενεργεῖ
ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἀκόμη καί τῶν βρεφῶν ὅπου διὰ τοῦ "να-
νουρίσματος" ὀδηγοῦνται εἰς ὕπνον γλυκύτατον. Ἀπὸ δέ
τῆς τρυφερᾶς αὐτῆς ἡλικίας μέχρι γήρατος ἀποτελεῖ τὸ
ἐντρύφημα τοῦ βίου εἴτε χαρᾶς εἴτε λύπης. -

Η ΣΗΜΕΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΑΚΤΗΡΩΝ ΤΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ.

Οἱ χαρακτῆρες τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ἀναλόγως τῆς ἐνεργείας των διαίρου-
ται εἰς τρεῖς κατηγορίας.

- 1) Εἰς χαρακτῆρας ποσότητος.
- 2) Εἰς χαρακτῆρας χρόνου
- 3) Εἰς χαρακτῆρας ποιότητος.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΠΟΣΟΤΗΤΟΣ.

Οἱ χαρακτῆρες πού παριστάνουν τοὺς
φθόγγους τοῦ γραφομένου μέλους μέ
τοὺς ὁποίους γράφεται τὸ ποσὸν τῆς
μελωδίας, ἰσότης ἀνάβασις, κατὰβα-
σις ὀνομάζονται χαρακτῆρες ποσότη-
τος, εἶναι 10, καὶ διαίρουνται εἰς τρεῖς
κατηγορίας. 1^η ἰσότητος ἔχει ἓναν
χαρακτῆρα τὸ ἴσον, 2^η χαρακτῆρας
ἀναβάσεως (5) λέγονται φωναὶ ἀνι-
οῦσαι ἢ ἀνιόντες χαρακτῆρες καὶ
(4) καταβάσεως, πού λέγονται καὶ κα-

τιοῦσαι φωναί ἢ κατιόντες χαρακτῆρες

α' χαρακτῆρες ἰσότητος.

εἶναι ἓνας, τὸ ἴσον — τὸ ὁποῖον οὔτε ἀνάβαιν, οὔτε κατὰβαιν εἰρημαίνει, ἀλλὰ ἰσότητα. Πάντοτε τὸ ἴσον ἐπαναλαμβάνει τὸν προηγηθέντα φθόγγον. Ὅταν τεθεῖ ὡς πρῶτος φθόγγος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους ἐξαχχέλει τὸν φθόγγον τῆς πρό αὐτοῦ μαρτυρίας.

β' ἀνιόντες χαρακτῆρες ἢ ἀνιοῦσαι φωναί.

τὸ ὀλίγον	—	α	1	φωνή.
ἠπεταστή	—	α	1	"
τὰ κεντήματα	⋈	α	1	"
τὸ κέντημα	↘	β	2	φωνές.
ἡ ὑψηλή	∟	δ'	4	"

κατιόντες χαρακτῆρες ἢ φωναί κατιοῦσαι.

ἡ ἀπόστροφος	↗	α	1	φωνή.
ἡ ὑπορροή	↘	2	2	φωνές
τὸ ἑλαφρόν	↪	β	2	"
ἡ χαμηλή	↵	δ'	4	"

Οἱ φωνές ἢ καρακτῆρες ἐκτός τῆς πο-
σοτικῆς των ἀξίας ὡς πρὸς τὴν ἀνά-
βαιν καὶ κατὰβαιν ἔχουν ἕκαστος
καὶ ποιοτικὴν ἐνέργειαν.

Τὸ Ὀλίγον ἢ πεταστὴ καὶ τὰ κεντήμα-
τα — — — σημαίνουν ἀνάβαιν

μίας φωνῆς συνεχῶς. Ἐν ἀρχῇ μὲν ἀ-
πὸ τοῦ φθόγγου τῆς μαρτυρίας, καὶ ἐν
μέσῳ τοῦ μέλους μίαν φωνήν ἀπὸ
τοῦ προηγουμένου φθόγγου ὅπου ὁμῶς
ὑπάρχει κάποια ποιοτικὴ διαφορὰ κατὰ
τὴν ἀνάβαιν. Τὸ Ὀλίγον ἀνέρχεται
μίαν φωνήν ὡς τονικός καρακτῆρ ζω-
ηρῶς καὶ ἐντόνως

Ἡ πεταστὴ ἀναβαίνει μίαν φωνήν ὅ-
που ἀπαραιτήτως μετ' αὐτήν ἀκολου-
θεῖ καρακτῆρ κατὰβάσεως καὶ ἐκτελεῖ-
ται μὲ ζωηρότητα ἐν εἴδει πετάγμα-
τος πρὸς τὰ ἄνω μετὰ κύκλου.

Τὰ κεντήματα ἀνέρχονται μίαν φωνήν
μαλακῶς καὶ ἡπίως καὶ ἀχωρίστως
ἀπὸ τοῦ προηγουμένου φθόγγου τοῦ
ὁποίου συνεχίζουν τὴν ἰδίαν συλλα-
βήν. Τὸ κεντήμα ἀνέρχεται δύο φω-

νές ὑπερβατῶς. Δέν τίθεται ποτέ μόνον του ἀλλά πάντοτε συμπλεκόμενον μέ τό Ὀλίχον ἢ τήν Πεταστήν.

Ἡ ὕψηλή πού καί αὐτή πάντοτε τίθεται συμπλεκόμενη μέ τό Ὀλίχον ἢ τήν πεταστήν ἀνέρχεται 4 φωνές ὑπερβατῶς

Ὁ λόγος πού τό κέντημα καί ἡ ὕψηλή δέν χράφονται οὔτε ἐκφωνοῦνται μόνονα των εἶναι ὅτι θεωροῦνται πνεύματα.

κατιόντες καρακτῆρες ἢ φωναί κατιοῦσαι.

Ἐκ τῶν κατιόντων καρακτῆρων ἡ Ἀπόστροφος σημαίνει κατάβασιν μίας φωνῆς. Ἡ Ὑπορροή σημαίνει συνεχῇ κατάβασιν δύο φωνῶν. Τό Ἐλαφρόν σημαίνει ὑπερβατήν κατάβασιν δύο φωνῶν, καί ἡ χαμηλή σημαίνει ὑπερβατήν κατάβασιν τεσσάρων φωνῶν.

Συνεχῆς καί ὑπερβατή ἀνάγνωσις.
εἶναι δυνατόν κατὰ τήν ἀνάγνωσιν

καί εἰς τήν πορείαν τῆς μελωδίας
 νά ἀνερχόμεθα ἢ νά κατερχόμεθα
 συνεχῶς χωρίς νά παραλείπομεν
 κανένα φθόγγον. Αὕτῃ ἡ ἀνάβασις
 καί ἡ κατάβασις λέγεται συνεχῆς. Δύ-
 νатаι νά ἀνέλθωμεν ἢ νά κατέλθω-
 μεν ὅμως δύο, τρεῖς, ἢ καί περισσό-
 τερες φωνές παραλείποντας τοὺς ἐν-
 διάμεσους φθόγγους. Ἡ ἀνάβασις καί
 ἡ κατάβασις αὕτῃ λέγεται ὑπερβατή.

Τρόπος ἀναγνώσεως.

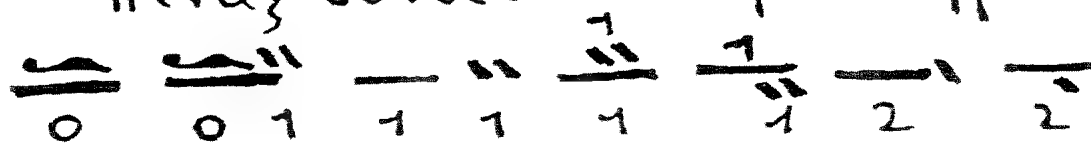
Διὰ νά ἀναγνωσθεῖ μία μουσική
 σύνθεσις ἢ καί μία μουσική φράσις,
 εἶναι ἀπαραίτητον νά μᾶς δοθεῖ ἡ
 βάσις, πού εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ ἤχου.
 "Αν μᾶς δοθεῖ ὁ φθόγγος Νη πού εἶναι
 ἡ βάσις τοῦ πλαχίου δ' ἤχου, καί εὐ-
 θύς ὑπάρχει τό ὀλίγον πού ἀναβαίνει
 μίαν φωνήν θά συναντήσωμεν τόν
 φθόγγον πα. "Αν ὅμως μᾶς δοθεῖ ὡς
 βάσις ὁ φθόγγος πα καί ἀμέσως ὑ-
 πάρχει τό ὀλίγον θά συναντήσωμεν.

τόν φθόγγον βου. Τοῦτο σημαίνει πῶς
εἰς τήν βυζαντινὴν μουσικὴν ἕκαστος
φθόγγος τόσον εἰς τήν ἀνάβασιν ὅ-
σον καὶ εἰς τήν κατὰβασιν ἐξαρτᾶ-
ται ἀπὸ τόν προηγούμενον φθόγγον,
ἢ τήν μαρτυρίαν ἂν εἶναι εἰς τήν ἀρ-
χήν τῆς μελωδίας.

Συμπλοκή χαρακτήρων.

Ἐπειδὴ κατὰ τήν πορείαν μιᾶς μουσι-
κῆς συνθέσεως εἶναι δυνατόν νὰ χρει-
ασθῇ ἀνάβασις ἢ καὶ κατὰβασις τριῶν,
πεντε, ἕξ, ἑπτὰ ἢ περισσοτέρων φωνῶν
πού δέν ὑπάρχουν ἀνάλογα σημεῖα, γί-
νεται ἡ λεγομένη συμπλοκή τῶν κα-
ρακτῆρων ποσότητος ἀπὸ τοὺς γνω-
στοὺς δεκα χαρακτῆρας ἀναβάσεως
καὶ καταβάσεως, καὶ ἀναλόγως τῆς πλο-
κῆς ἀνερχόμεθα ἢ κατερχόμεθα ὅσες
φωνές χρειάζονται.

πίναξ συνθέτων χαρακτῆρων.

$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{5}$ $\frac{1}{5}$ $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{7}$

$\frac{1}{8}$ $\frac{1}{9}$

$\frac{1}{0}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{5}$ $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{7}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{9}$

$\frac{1}{1}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$

$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{1}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{5}$

$\frac{1}{6}$ $\frac{1}{7}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{9}$

περί τῶν χαρακτήρων χρόνου.

Ὁ καιρὸς ποὺ δαπανᾶται εἰς κάθε χα-
 ρακτῆρα ποσότητος εἰς τὴν μουσικὴν
 ὀνομάζεται χρόνος. Ἀπὸ τὴν ἐκφώ-
 νησιν π.χ. τοῦ φθόγγου πα, ἕως τὴν
 ἐκφώνησιν τοῦ φθόγγου Βου, δαπα-
 νᾶται ἓνας χρόνος. Ὁ χρόνος κατα-
 μετρᾶται μὲ ἰσόχρονοις κινήσεις

τῆς χειρός, καὶ διαιρεῖται εἰς δύο· θέ-
ειν καὶ ἄρειν. Θέσις εἶναι κίνησις πρὸς
τά κάτω, καὶ ἄρεις κίνησις πρὸς τὰ
ἄνω. Μία κίνησις μὲ θέειν καὶ ἄρειν
ἀποτελοῦν ἓνα χρόνον.

Ἐπειδὴ ὅμως ὑπάρχει ἀνάγκη εἰς ἓναν
χαρακτῆρα νὰ χρειαθοῦν περισσότε-
ροι ἀπὸ ἓναν χρόνοι ἢ καὶ ὀλιγότε-
ρον ἀπὸ ἓναν χρόνο, ἡ Β. Μ. ἔχει ὀρι-
σμένα σημεῖα πού ὀνομάζονται χαρα-
κτῆρες χρόνου ἢ ἔγχρονες ὑποστάσεις.

Οἱ χαρακτῆρες χρόνου ὑποδιαιροῦνται
εἰς τρεῖς μικροτέρας κατηγορίας.

Α') εἰς χαρακτῆρας ἐπαυζάνοντας τὸν
χρόνον

Β') εἰς χαρακτῆρας διαιροῦντας τὸν
χρόνον

καὶ Γ') εἰς χαρακτῆρας διαιροῦντας
καὶ ἐπαυζάνοντας τὸν χρόνο.

Χαρακτῆρες ἐπαυζάνοντες τὸν χρόνο.

εἶναι 4

- 1) Τὸ κλάσμα ἔχει διάρκειαν ἑνὸς χρόνου.
 2) Ἡ Ἀπλή • " " " "
 3) Ἡ Διπλή .. " " δύο χρόνων
 4) Ἡ Τριπλή ... " " τριῶν "

Ἡ Σιωπή ἢ παῦσις λ. λ. λ. ... ζητεῖ
 νὰ δαπανήσωμεν μέ σιωπὴν τόσους
 χρόνους ὅσαι εἶναι αἱ μετὰ τὴν βα-
 ρείαν Ἀπλαί ὅπου ἑκάστη Ἀπλή μετρά
 ἓνα χρόνον παῦειν.

Ἡ κορωνίς ἢ κορώνα ∩ ἀπαιτεῖ χρο-
 νικὴν διάρκειαν τοῦ φθόγγου κατὰ βού-
 λην τοῦ ψάλλοντος.

χαρακτῆρες διαιροῦντες τὸν χρόνον.

εἶναι 3

Γοργόν, Δίχοργον, Τρίχοργον.

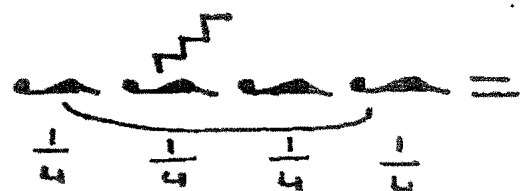
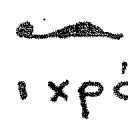
Τὸ γοργόν γ διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς
 δύο ἴσα μέρη καὶ ἐνώνει δύο χαρακτῆ-
 ρας εἰς ἓνα χρόνον. Τὸ γοργόν τίθεται
 εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα — Γ

ὁ πρῶτος φθόγος δαπανᾶται εἰς τὴν
θέσιν καὶ ὁ δεύτερος μὲ τὸ χορχόν
εἰς τὴν ἄρσιν.

Τὸ Δίχορχον διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς
τρία ἴσα μέρη καὶ ἐνώνει τρεῖς χαρα-
κτῆρας εἰς ἓνα χρόνον. π.χ.

$$\underbrace{\text{---} \frac{1}{3} \text{---} \text{---} \frac{1}{3} \text{---} \text{---} \frac{1}{3} \text{---}}_{\text{1 χρόνος}}$$

Τὸ Τρίχορχον διαιρεῖ τὸν χρόνον
εἰς τέσσαρα ἴσα μέρη καὶ ἐνώνει τέσσα-
ρας χαρακτῆρας εἰς ἓνα χρόνον.

π.χ. =

Ὁ Σταυρός +, ἀπαιτεῖ μικράν καὶ ἀπό-
τομον διακοπὴν τῆς φωνῆς μας μὲ ἐ-
λάχιστον χρονικὴν διάρκειαν ποῦ ἀφαι-
ρεῖται ἐκ τοῦ προηγουμένου χαρακτῆρος
ἄνευ ἐπηρεασμοῦ τῶν μετρικῶν ποδῶν·
τίθεται δὲ διὰ τὸν διαχωρισμὸν λέξεων
ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη τελειώνει εἰς

φωνῆεν μέ τό ὁποῖον ἀρχίζει ἡ ἔπομένη
λέξις ἤ καί δι' ἀναπνοήν, ὁ δέ μετά
τόν σταυρόν φθόγγος ἐκτελεῖται μέ ζω-
ηρότητα.

Ἡ Σιωπή ἡ παῦσις φέρουσα χορχόν π.χ
χ. διαρκεῖ τό ἐν δεύτερον $\frac{1}{2}$ τοῦ χρό-
νου τό ὁποῖον ἀφαιρεῖ ἀπό τόν προη-
γούμενον χαρακτήρα. Δίδει τήν εὐκαι-
ρίαν εἰς τόν ψάλλοντα νά ἀναπνεύσῃ
καί μέ νέον πνεῦμα νά ἀρχίσῃ τήν
φωνήν τοῦ νέου χαρακτήρος.

τό χορχόν Γ τό δίχορχον ΓΓ καί τό
τρίχορχον ΓΓΓ τίθενται εἰς ὅλους τοὺς
φωνητικούς χαρακτήρας πλήν τῆς Πε-
ταστῆς τοῦ κεντήματος καί τῆς Ὑψη-
λῆς. Διατηροῦν καί ἐνώνουν πάντοτε
τόν προηγούμενόν των χαρακτήρα μετ'
αὐτῶν.

χαρακτήρες διαιροῦντες καί αὐξάνον-
τες τόν χρόνον.

Εἶναι 3 Ἀρχόν, ἡμιόλιον, δίαρχον.
καί οἱ τρεῖς αὐτοί χαρακτήρες γράφον-
ται μόνον ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου, καί

τωθεν τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν κεντήματα. Ὀνομάζονται ἔτσι διότι ἔχουν διπλὴν ἐνέργειαν.

καὶ οἱ τρεῖς χαρακτῆρες διαιροῦν τὸν χρόνον μέ γοργόν πού ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν κεντημάτων πού ἐκτελοῦνται εἰς τήν ἄρσιν, ἔχοντες ὅμως μεταξύτων διαφοράν πρόςθεν του χρόνου. π. x.

$$\text{ση} \text{ — } \frac{7}{\text{X}} \text{ β} = \text{ση} \text{ — } \frac{7}{\text{X}} \text{ β}$$

$$\text{ση} \text{ — } \frac{4}{\text{X}} \text{ β} = \text{ση} \text{ — } \frac{4}{\text{X}} \text{ β}$$

$$\text{ση} \text{ — } \frac{7}{\text{X}} \text{ β} = \text{ση} \text{ — } \frac{7}{\text{X}} \text{ β}$$

χαρακτῆρες ποιότητος.

Ὀνομάζονται ἔτσι διότι μέ τήν ἐνέργειάν των δίδουν εἰς τό μέλος ἔκφρασιν καί ποιότητα. Δέν ἔχουν φωνητικήν ἢ χρονικήν δειάρκειαν, ἀλλά μέ τήν ἰδιαιτέραν αὐτῶν ποιοτικήν ἐνέργειαν καλλωπίζουν τό μέλος. ὑποδιαιροῦνται σέ δύο κατη-

χορίες. Οἱ χαρακτῆρες ποιότητος εἶ-
ναι ἕξ (6) οἱ ἑξῆς:

- 1) ἡ βαρεία \sim 2) τό ψηφιστόν \sim
- 3) τό ὀμαλόν \rightarrow
- 4) τό Ἀντικένωμα \rightarrow
- 5) τό ἕτερον ἢ Σύνδεσμος \sim
- 6) τό ἐνδόφωνον \sim

Τονικοὶ χαρακτῆρες.

Εἶναι ἡ βαρεία καὶ τό ψηφιστόν.

καλλωπιστικοὶ χαρακτῆρες.

Εἶναι τό ὀμαλόν, τό Ἀντικένωμα,
τό ἕτερον, ἢ Σύνδεσμος, καὶ τό ἐν-
δόφωνον.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗΣ.

Εἰς τὴν Μουσικὴν Παραλλαγή καλεῖται ἡ ἐφαρμογή τῶν φθόγγων ἐπὶ τῶν χαρακτηριστῶν ὅπου κατὰ τὴν ἀπαχχελίαν τηρεῖται ἡ ποσοτικὴ καὶ ποιοτικὴ ἀξία ἑκάστου χαρακτήρου, καὶ νὰ συμφωνοῦν αἱ συλλαβαὶ ἐπὶ τῶν χαρακτήρων τῆς μελωδίας.

Εἰς τὴν ἀρχὴν κάθε μελωδίας τίθεται μαρτυρία πού φανενώνει ποῖος φθόγγος γίνεται ἀρχὴ τῆς μελωδίας.

Μέλος λέγεται ἡ ψαλμωδία ὅπου δὲν ἀπαχχέλωμεν τοὺς φθόγγους τῶν χαρακτήρων, ἀλλὰ ἐφαρμόζωμεν ἐπ' αὐτῶν τὰς κάτωθεν συλλαβάς κατὰ τὸ ποσὸν καὶ ποιὸν τῶν χαρακτήρων.

ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

Ἡ Μουσικὴ ἀνάγνωσις γίνεται κατὰ τέσσαρας (4) τρόπους.

1) κατὰ πεζὴν ἀνάγνωσιν τῆς παραλλα-

χῆς 2) κατὰ ρυθμικὴν ἀνάγνωσιν
τῆς παραλλαχῆς 3) κατὰ ἑμμελῆ ἀ-
νάγνωσιν τῆς παραλλαχῆς καὶ 4) κα-
τὰ μέλους ψαλμωδίας, ἢ μελωδίας.

1) πεζὴ ἀνάγνωσις καλεῖται ὅταν κα-
τὰ τὴν παραλλαχὴν ἀπαχχέλωμεν τοὺς
φθόγγους τῶν χαρακτήρων εἰς τὸν ἴδι-
ον τόνον τῆς φωνῆς μας.

2) ρυθμικὴ ἀνάγνωσις καλεῖται ὅταν
κατὰ τὴν παραλλαχὴν ἀπαχχέλωμεν
τοὺς φθόγγους τῶν χαρακτήρων εἰς
τὸν αὐτὸν τόνον τῆς φωνῆς μας ἀλ-
λὰ ρυθμικῶς.

3) ἑμμελὴς ἀνάγνωσις λέγεται ὅταν
ἀπαχχέλωμεν τοὺς φθόγγους τῶν χα-
ρακτήρων ρυθμικῶς μέ τὴν ποσοτι-
κὴν ἀξίαν καὶ τὴν ποιοτικὴν ἐνέργειαν
αὐτῶν.

4) κατὰ μέλους ἢ μελωδίας καὶ ψαλμο-
δίας, ὅταν ψάλλοντες δὲν ἀπαχχέλωμεν
τοὺς φθόγγους τῶν χαρακτήρων ἀλλὰ
ἐφαρμόζωμεν ἐπ' αὐτῶν τὰς κάτωθεν
εὐλλαβάς ἢ τὰ φωνήεντα αὐτῶν κα-

κατὰ τὴν ποσότηταν καὶ ποιότηταν
τῶν χαρακτήρων.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΤΟΝΙΚΗΣ ΚΛΙΜΑΚΟΣ

κλίμαξ εἰς τὴν μουσικὴν καλεῖται ἢ
κατὰ βειράν ἐμμελής ἀπαγγελία τῶν
ὀκτώ (8) φθόγγων κατ' ὠρισμένα δια-
στήματα, ἀνερχομένων καὶ κατερχο-
μένων ἐντὸς μιᾶς διαπασῶν.

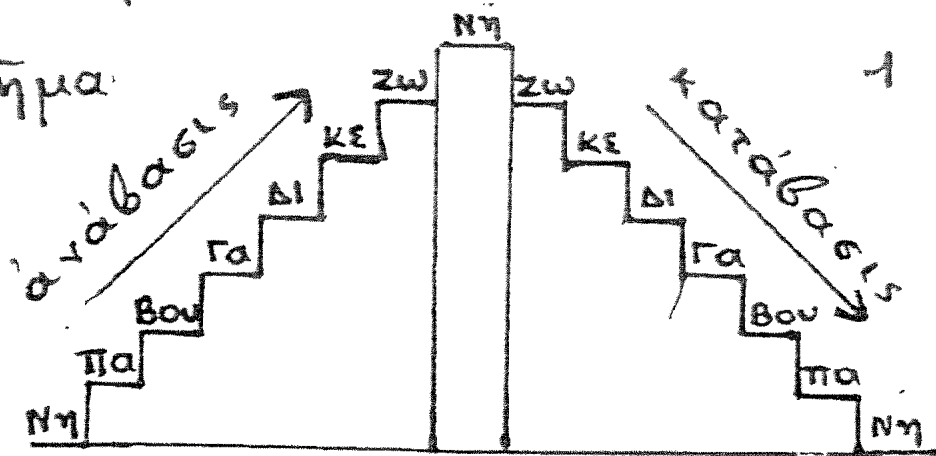
Οἱ φθόγγοι ποὺ ἀποτελοῦν τὴν κλίμα-
κα τῆς ἑκκλησιαστικῆς Βυζαντινῆς
μουσικῆς εἶναι ὀκτώ (8) καὶ ἔχουν
τὰ ἑξῆς ὀνόματα.

Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη.

Οἱ ὀκτώ οὔτοι φθόγγοι κατὰ τὴν ἀνω-
τέρω βειράν ἐκφωνούμενοι παρίσταν-
ται κατὰ τρόπον ὥς νὰ κατέχει ἕκα-
στος ἀνὰ μίαν βαθμίδα, ἀναβαίνον-
τες ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς ὀγδόης
καὶ καταβαίνοντες ἀπὸ τῆς ὀγδόης
ἕως τῆς πρώτης, σχηματίζομεν μίαν
ὀκτάφωνον ἢ ὀκτάχορδον κλίμακα

ἥτις καὶ Διαπασῶν λέγεται.
Οἱ φθόγχοι εἶναι ἡ ὕλη, ἥ τὸ ὑποκείμε-
νον τῆς μουσικῆς.

Σχῆμα

Ἀνάβασις καὶ κατάβασις τῶν φθόγγων
ἐκ τοῦ νη.

τὰ ὀνόματα τῶν φθόγγων ἔχουν τὴν
πηγὴν των ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβή-
του (α, β, γ, δ, ε, ζ, η), πρὸ τῶν ὁποί-
ων ἡμετὰ ἐτέθη φωνῆεν ἡ σύμφωνον,
ἡ δίφθογγος καὶ προέκυψαν τὰ κάτωδι
ὀνόματα τῶν φθόγγων, ὡς ἐξῆς:
πα, βου, γα, δι, κε, ζω, νη, πά.

Σήμερον ὡς βάσις τῆς κλίμακος εἶναι
ὁ φθόγγος νη ἐκ τοῦ ὁποίου ἀρχόμε-
θα ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνον-
τες τὴν κλίμακα ὡς τὸ ἀνωτέρω
Σχῆμα 1.

ἑκάστος φθόγγος τῆς διατονικῆς κλί-
μακος ἔχει τὴν ἰδικήν του φθοράν.

φθόγγοι. νη πα βου γα δι κε ζω νη
φθοραί. ρ ρ ρ ρ ρ ρ ρ ρ

(8) διατονικαί. χρωματικά (4)

⊕ ρ ⊕ ρ αἱ δύο πρῶται ἐξ αὐτῶν
ἀνήκουν εἰς τὸν δευτέρον ἦχον καί

τίθενται ἢ μὲν πρώτη ⊕ εἰς τοὺς
(νη, βου, δι, ζω,) ἢ δευτέρα ρ εἰς τοὺς
(πα, γα, κε, νη) καὶ μέ κυρίαν θέσιν
ἢ μὲν πρώτη εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τετρα-
χόρδου (δι ⊕) ἢ δὲ ἄλλη εἰς τὸ τέλος
τοῦ ἐπάνω (νη ρ)

Αἱ ἄλλαι δύο (2) ⊕, ρ ἀνήκουν εἰς
τὸν πλάγιον τοῦ δευτέρου. Ἡ πρώτη
⊕ τίθεται εἰς τοὺς φθόγγους πα, γα,
κε, νη) καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πα, καί
κε, ἥτοι εἰς τὴν ἀρχὴν ἑκάστου τετρα-
χόρδου, καὶ ἡ δευτέρα ρ τίθεται εἰς
τοὺς φθόγγους (βου, δι, ζω, πα) καὶ ὡς
κυρία θέσις τῆς εἶναι ὁ δι, καὶ ὁ ἄνω
πα.

καί εἰς τό ἑναρμόνιον μία (1) ἢ ἐξῆς
 ς, ἥτις τίθεται εἰς τοὺς φθόγγους
 ζω, χα, καί βου. καί εἰς μέν τοὺς φθόγ-
 γους ζω, καί βου, ἐνεργεῖ ὡς διαρκῆς
 ὕφεσις, εἰς δέ τόν χα, ὡς διαρκῆς δί-
 εσις (ἐκτός ἐάν λυθῇ δι' ἄλλης φθορᾶς.)

Ἡ ἑναρμόνιος φθορά τιθεμένη συγχρό-
 νως ἐπὶ τοῦ ζω, καί βου, σχηματίζει
 τήν ἑναρμόνιον κλίμακα μέ δύο ὅμοια
 τετράχορδα. Τήν ἑναρμόνιον αὐτήν
 κλίμακα μεταχειρίζεται ὁ Χουρμούζι-
 ος εἰς τήν περίφημον δοξοχίαν του
 ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ ζω ὃ φθόγγος τοῦ
 ὁποίου ζητεῖ νά παραλλαχίζεται ὡς
 Γα.

Δοξολογία

Χουρμουζίου χαρτοφύλακος (+ 1840)

πῆχος βαρὺς ἑναρμόνιος. $z \frac{4}{\pi} zw.$

$\underbrace{\sim}_{\Delta\sigma} \underbrace{\sim}_{\zeta\alpha} \underbrace{\sim}_{\alpha} \underbrace{\sim}_{\alpha} \underbrace{\sim}_{\epsilon\sigma\iota} \underbrace{\sim}_{\sigma\iota} \underbrace{\sim}_{\tau\omega} \underbrace{\sim}_{\delta\epsilon\iota} \underbrace{\sim}_{\epsilon\iota} \underbrace{\sim}_{\zeta\alpha} \underbrace{\sim}_{\alpha\eta}$

τι το οφωως δοξα αεν υψι
 στοι οισ θε ε ε ω και ε πι
 χης ει ρη η η η νη εν ανθρωποι
 οισ ε ευ δο κι ι ι ι ι α

Ἡ φθορά αὕτη ὡ ἀπαντᾶται εἰς τὰς
 μελωδίας τοῦ Γ' ἤχου, τοῦ Α', τοῦ
 πλαχίου Α' καὶ τοῦ ἑναρμονίου βαρέ-
 ος ἤχου.

εἰς τὸ ἑναρμόνιον γένος καὶ κυρίως εἰς
 τὸν Γ' ἤχον χρησιμοποιοῦνται καὶ δύο
 ἄλλα φθορικά σημεῖα, ἡ Γενικὴ ὕ-
 φρεσις ♀ καὶ ἡ Γενικὴ διέσις ♂, πρὸς
 ἀποφυγὴν τῶν συχνῶν ὑφέσεων ἐ-
 νίοτε καὶ διέσεων τοῦ ἑναρμονίου γέ-
 νους.

Ἡ Γενικὴ ὕφεσις τίθεται εἰς τὸν φθόγ-
 χον κε τοῦ γ' ἤχου προκαταβολικῶς
 καὶ μᾶς προειδοποιεῖ ὅτι θα συναν-

τήσωμεν τουλάχιστον δύο φορές τόν
 φθόγγον τοῦ Σ τόν ὁποῖον καταβι-
 θάζει (4) μόρια. Δέν τίθεται ἡ Γενική
 ὕφεσις ὅσάκις πρόκει νά συναντήσω-
 μεν μίαν μόνον φοράν τόν Σ ἀλλά
 ἀπλή ὕφεσις. Ἡ Γενική δέξις τίθεται ἐ-
 πί τοῦ Γα, καί ζητεῖ τόν Βου ἐν δέξει.
 Ἡ ἐνέργεια τῶν δύο αὐτῶν φθορικῶν
 σημείων λύεται μέ φθοράν. Σημειώ-
 νεται εἰς ἄλλο σημεῖον ὅπου τίθεται
 ἐν μέσῳ μέλους τοῦ Τρίτου ἤχου φθορά
 ἄλλου ἤχου, π.χ. τοῦ πλ.β', τό μέλος
 ἐπανέρχεται εἰς τόν τρίτον ἤχον, ὅ-
 ταν ἐπί τοῦ κε τεθεῖ ἡ Γενική φ ὕφε-
 σις. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τόσον ἡ Γενική
 ὕφεσις ὅσον καί ἡ Γενική δέξις ὁ ἰσο-
 δυναμοῦν μέ τήν ἐναρμόνιον φθοράν
 καί ἔχουν θέσιν φθορᾶς τοῦ ἐναρμο-
 νίου γένους.

Μεταβολή κατὰ γένος.

Διατονικόν μέλος μετατρέπεται εἰς χρω-
 ματικόν ἢ ἐναρμόνιον ἔάν τεθεῖ φθορά

χρωματική ἢ ἑναρμόνιος. Ἐάν ἡ φθορά
ποῦ ἐπιφέρει τήν μεταβολήν εἰς τὸ μέ-
λος δέν τεθεῖ εἰς τὸν κανονικόν αὐτῆς
φθόγγον ἀλλὰ εἰς ἄλλον πλησίον αὐ-
τοῦ κείμενον (παρά τήν χορδήν) τοῦτο
λέγεται παραχορδή.

Ἐάν ψάλλωμεν εἰς τὸν πρῶτον ἦχον
καὶ θέλωμεν νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν β'
ἦχον θά πρέπει θά θέσωμεν τήν φθο-
ράν ἐπὶ τοῦ Δι' ποῦ εἶναι βάσις τοῦ β'
ἤχου. Ἐάν ὅμως τήν θέσωμεν εἰς τὸν
πλησίον φθόγγον κε, τότε τὸ κε θά
ὀνομάσωμεν Δι' ἢ δέ τοῦ Δι' θά γραφῇ
οὕτω: κ καὶ πρόκειται περὶ παραχορ-
δῆς μέ μεταβολήν τῆς τονικῆς βάσεως
αὐτοῦ.

Παραχορδή καλεῖται ἡ μεταβολή τοῦ
ἤχου ἢ καὶ γένους ὅχι ἐκ τοῦ κανονι-
κοῦ φθόγγου τοῦ ἤχου ἀλλὰ ἀπὸ ἄλ-
λον παρακείμενον φθόγγον.

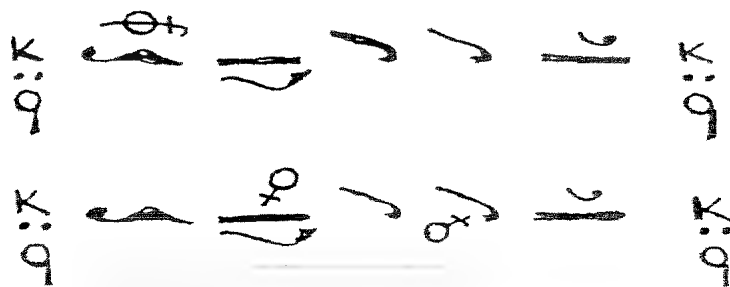
περὶ τῶν τριῶν χροῶν.

χρόα εἶναι εἰδική διαίρεσις τοῦ γένους :

ἑκτός λοιπόν τῶν τριῶν γενῶν εἶναι δυνατόν νά σχηματισθοῦν πολλαί χρόαι. οἱ ἀρχαῖοι ἀπό τήν διάφορον διαίρεσιν τῶν τετραχόρδων ἀφῆνοντες σταθερούς τοὺς ἀκραίους φθόγγους τῶν τετραχόρδων καί μέκινουμένους τοὺς ἐνδιαμέσους παρήγαγον τὰς χρόας. (Ὁ χρύσανθος ὑπολογίζει αὐτάς εἰς 740 ἐν ὅλῳ).

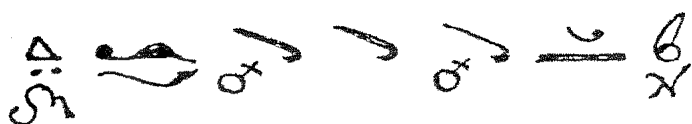
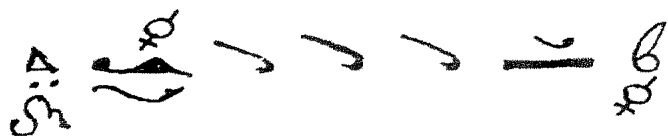
Εἰς τήν Βυζαντινὴν μουσικὴν ἡμέρον χρησιμοποιοῦνται τρεῖς (3) χρόαι.
Ἡ Σπάθη, ὁ Ζυγός, καί τό Κλιτόν.

Ἡ Σπάθη—~~θη~~ τίθεται ἐπὶ τοῦ διατονικοῦ φθόγγου κε, καί ζητεῖ τόν ἀμέως ὀξύτερον φθόγγον ζω ἐν ὑφέσει μέ μονόγραμμα ὑφесιν τόν κε, εἰς τήν φυσικὴν του θέσιν, καί τόν δι, μέ μονόγραμμα—τετμημένην δίεσιν. οἱ ἄλλοι φθόγγοι τῆς κλίμακος εἶναι εἰς τήν θέσιν των.

Τό ὅτι ἡ Σπάθη γράφεται ἐπὶ τοῦ διατονικοῦ κε, καί καταλήγει εἰς τόν διατονικόν κε, τοῦτο μαρτυρεῖ ὅτι ἡ χροά αὕτη ἀνήκει εἰς τό διατονικόν χένος. Ἡ Σπάθη ἐπ' αὐτῷ τίθεται καί ἐπὶ τοῦ φθόγγου Γα, καί ἀπό τῆς ὀξύτητος τοῦ Γα, προφέρεται ὡς κε, καί ἐνερχει ὡς ἀνωτέρω. Παράδειγμα ἀπό τόν στίχον «κολληθεῖν ἡ γλῶσσα μου» ἐκ τοῦ πολυελέου χουρμουζίου εἰς ἤχον τρίτον.

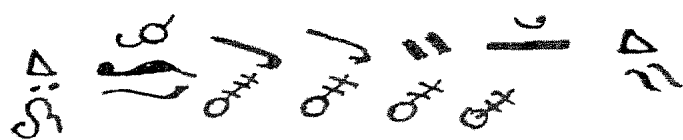
Ὁ Ζυγός τίθεται ἐπὶ τοῦ Δι, καί ἐνερχει ἐπὶ τῷ βαρὺ ζητῶν τόν Γα μέ μονόγραμμα δίσιν, τόν Βου εἰς τήν θέσιν του, καί τόν πα μέ μονόγραμμα δίσιν.

Τό ὅτι ὁ ζυγός ἀρχίζει ἀπό τό διατονικόν Δι, καί καταλήγει εἰς τόν Βου ἔχων τήν χροάν του ὡς μαρτυρίαν,

ἀντί τῆς χ διατονικῆς, καί ἐκ τῶν μονογράμμων διέσεων δεικνύει χρωματικήν ποιότητα, καί τοῦτο μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ζυγός ἀνήκει εἰς τὸ χρωματικόν γένος.

Τὸ κλιτόν ς τίθεται ἐπὶ τοῦ Δι, καί ἐνεργεῖ ἐπὶ τῷ βαρύν, ἐπηρεάζον τοὺς φθόγγους Γα, καί Βου. καί κατερχόμεθα μὲν τοὺς φθόγγους Δι, Γα, Βου, λόγῳ ὅμως τῶν διέσεων εὐρισκόμεθα μέσα εἰς τὴν ὀξύτητα τοῦ Γα.

Ὅτι τὸ κλιτόν τίθεται ἐπὶ τοῦ διατονικοῦ Δ καί καταλήγει εἰς ἑναρμόνιον Δ, ὡς νὰ παραλλαχίζεται ὁ Δ ὡς Γα, τοῦτο σημαίνει ὅ τὸ κλιτόν ἀνήκει εἰς τὸ ἑναρμόνιον γένος. ἔχομεν λοιπὸν ἀνά μίαν χροάν δι' ἑκάστον γένος. Ἡ σπάθη θ διὰ τὸ διατονικόν γένος. Ὁ ζυγός ς διὰ τὸ χρωματι-

κόν γένος, καί τό κλιτόν ω δια τό ἐ-
ναρμόνιον γένος. Ἡ ἐνέργεια τῆς χρόας
λύεται μέ φθοράν.

Διαφορά χρόας καί φθοράς.

Ἡ φθορά μεταβάλλει τό μέλος καί ὁδη-
γεῖ ἀπό ἤχον εἰς ἤχον καί ἀπό γένος εἰς
γένος ἐνῶ ἡ χρόα ἀλλοιώνει ὁρισμένους
φθόγγους μιᾶς λέξεως ἢ φράσεως τοῦ μέ-
λους προσωρινῶς καί μέ φθοράν λύε-
ται ἡ ἐνέργειά της.

περί χρονικῆς ἀχωχῆς.

Ὁ χρόνος εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς μουσικῆς. Ἡ
ἀκριβὴς διάρκεια τοῦ χρόνου πού προ-
σδιορίζει τήν ταχεῖαν ἢ τήν βρα-
δεῖαν κίνησιν τῆς χειρός λέγεται
χρονική ἀχωχῆ.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ἔχει πέντε
(5) χρονικάς ἀχωχάς, τὰς ὁποίας κα-
θώρισεν ἡ Μουσικὴ ἐπιτροπὴ Κων)
πόλεως τοῦ 1881.

Ἡ χρονικὴ ἀχωχὴ γράφεται μέ ἓνα
χ, ἂν ᾧθεν τοῦ ὁποίου φέρεται τό

ἀργόν γ ἢ τό ἡμιόλιον γ ἢ τό
 διαργόν γ ἢ τό γοργόν γ ἢ τό
 δίγοργον γ . τό χ , σημαίνει τήν
 ἀζίαν τοῦ χρόνου.

1) μετρία γ περιλαμβάνει εἰς ἓνα 1' λεπτόν, τῆς ὥρας 100-168 κρούσεις. χρόνος ἀρχός.

2) μέση γ χρόνος 80-100 "
 τριημίαντος

3) βραδεία γ 56-80 "
 διαργος χρόνος

4) ταχεῖα γ 168-208 "

5) ταχυτάτη γ
 χρόνος δίγοργος (χῶμα) 208-336 "

Αἱ πέντε (5) χρονικαὶ ἀγωγαὶ ἀ-
 παντῶνται εἰς τὰς μελωδίας εἰς
 τήν ἀρχήν, ἢ ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐν τῷ
 τέλει διὰ τὰς τελικὰς καταλήξεις.
 Ἐκτός τῶν χρονικῶν τούτων ἀγω-
 γῶν, σημειώνεται εἰς μερικά μου-
 σικὰ κείμενα, καὶ ἡ ἐξῆς χρονικὴ

ἀγωγή. π. πού φατερώνει μίαν μέσσην ἀγωγήν μεταξύ ἀρχοῦ καὶ χορχοῦ χρόνου πού ἐπαφίεται εἰς τήν κρίσιν τοῦ ψάλλοντος ἔαν ἐπιθυμῇ νά τήν ἀκολουθήσει. Αἰκρούσεις ἀνά 1' λεπτόν τῆς χρονικῆς αὐτῆς ἀγωγῆς εἶναι 130 κατὰ μέσον ὄρον.

Ἡ σχέσις τῶν διαφόρων ἀγωγῶν μεταξύ των εἶναι ἡ ἑξῆς. Ἐνας χρόνος τῆς βραδυτάτης ἀγωγῆς ἰσοδυναμεῖ μέ δύο χρόνους περίπου τῆς βραδείας, τέσσαρας τῆς ταχείας καὶ ὀκτώ τῆς ταχυτάτης.

$$1 \frac{7}{x} = 2 \frac{7}{x} = 4 \frac{7}{x} = 8 \frac{7}{x}$$

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΗΧΟΥ

Ὁ πρῶτος ἦχος εἶναι ὁ ὀνομαζόμενος Δω-
ριος τῶν ἀρχαίων. Ἀνήκει εἰς τό δια-
τονικόν γένος ἔχει βάσιν τόν φθόγγον
τοῦ ΠΑ καί ἡ διατονική κλίμακα πού
χρησιμοποιεῖ ἔχει δύο ὅμοια τετράχορ-
δα τό βαρύ ΠΑ-ΒΟΥ-ΓΑ-ΔΙ διαzeugτικός
τόνος ΔΙ-ΚΕ καί τό ὀξύ τετράχορδο ΚΕ-
ΖΩ-ΝΗ-ΠΑ.

Τό ἀπήχημα τοῦ Α' ἦχου ἔχει μία συλλα-
βήν μέ ἀνάβασιν μείζονος τόνου ἀπό
τόν νη εἰς τόν πα.

$$\begin{array}{c} \pi \\ \eta \end{array} \begin{array}{c} \text{V} \\ \text{—} \end{array} \begin{array}{c} \text{—} \\ \text{—} \end{array} \begin{array}{c} \text{—} \\ \text{—} \end{array} \begin{array}{c} \pi \\ \eta \end{array}$$

Ὁ Α' ἦχος χρησιμοποιεῖ τρία συστήματα.
Τό διαπασῶν ἢ ὀκτάχορδον μέ βάσιν
τόν ΠΑ ὅπου μεταχειρίζεται ὁλόκληρον
τήν κλίμακα.

Τό τετράφωνον ὅπου γίνεται μετάθε-
σις τῆς βάσεως εἰς τόν φθόγγον τοῦ ΚΕ
παρδείγματα: τό ἰδιόμελον <<Θαυμα-
στή τοῦ Σωτῆρος >> Ἰακώβου. Δοξολο-
γία Ἰακώβου, «τήν χάρεήν μήτρον» εὐ-

λοχητάρια κ. λ. π. μαθήματα. καί τὸ
πεντάχορδον ἢ Τροχόν.

Ὁ τροχός εἶναι σύστημα τριῶν συνημμέ-
νων πενταχόρδων. Ὀνομάζονται συνημ-
μένα διότι δέν ὑπάρχει διαzeugτικός τό-
νος καί ὁ τελευταῖος φθόγγος τοῦ πεν-
ταχόρδου γίνεται βάση καί ἀρχή τοῦ
νέου. Τὸ κύριον πεντάχορδον ἔχει τοὺς
φθόγγους ΠΑ-ΒΟΥ-ΓΑ-ΔΙ-ΚΕ. Ὁ φθόγ-
γος τοῦ ΚΕ δέχεται τὴν φθοράν τοῦ ΠΑ^ρ
καί γίνεται νέα βάση τοῦ ἤχου, ὅπου
ἀνερχόμεθα τοὺς φθόγγους ΚΕ-ΖΩ-ΜΗ-
ΠΑ-ΒΟΥ μέ τὰ διαστήματα τῶν φθόγ-
γων ΠΑ-ΒΟΥ-ΓΑ-ΔΙ-ΚΕ (10-8, 12, 12)
εἰς τὸ βαρὺ πεντάχορδον ἐπὶ τοῦ
φθόγγου ΠΑ τίθεται ἡ φθορά τοῦ
φθόγγου ΚΕ ΠΑ^ρ καί κατερχόμεθα
τοὺς φθόγγους ΠΑ-ΜΗ-ΖΩ-ΚΕ-ΔΙ 12-8-
10-12 μέ τὰ διαστήματα τῶν φθόγ-
γων ΚΕ-ΔΙ-ΓΑ-ΒΟΥ-ΠΑ 12-12-8-10.

Μέ τὴν χρῆσιν τοῦ Τροχοῦ διαφορο-
ποιεῖται ἡ ὀξύτης καί βαρύτης ὀρισμέ-
νων φθόγγων πού προζενοῦν ἰδιαί-

ΠΑ-ΝΗ-ΖΩ-ΚΕ-ΔΙ ὡς ΚΕ-ΔΙ-ΓΑ-ΒΟΥ. ΠΑ
ὅπου ἀκολουθεῖ καὶ ἀλλαγὴ μαρτυριῶν.

Ἡ φυσικὴ κατὰβασις μετὰ τῶν μαρτυ-
ριῶν ΠΑ-ΔΙ καὶ τῶν μορίων τῶν τόνων.

π $\xrightarrow{12}$ ν $\xrightarrow{8}$ ζ $\xrightarrow{10}$ ς $\xrightarrow{12}$ δ
9 δ κ Δ

κατὰ τὸν τροχόν

π $\xrightarrow{12}$ ν $\xrightarrow{12}$ ζ $\xrightarrow{8}$ χ $\xrightarrow{10}$ ς
9 δ κ Δ

παραδείγματα ἀπὸ τὸ Ἀναστασιματᾶριον
τῆς Ζωῆς εἰς τὸ ἑσπέριον τροπάριον
«Κυκλώσατε λαοὶ Σιών»

π $\xrightarrow{12}$ ν $\xrightarrow{8}$ ζ $\xrightarrow{10}$ ς $\xrightarrow{12}$ δ $\xrightarrow{10}$ ς
9 ο τι ου τος ε στι ι ι ιν ο ο θε

$\xrightarrow{12}$ $\xrightarrow{8}$ $\xrightarrow{10}$ $\xrightarrow{12}$ $\xrightarrow{10}$ ς
ο ο ος η η η μω ων Δ

καὶ εἰς τὸ Ἀΐωνιν εἰς τὴν λέξιν «ἐξο-
πετέλλοντο»

Δ $\xrightarrow{12}$ ν $\xrightarrow{8}$ ζ $\xrightarrow{10}$ ς $\xrightarrow{12}$ δ $\xrightarrow{10}$ ς
δ ε ζ α πε στε λ λ ο υ ν τ ο ο Δ

Δεσπόζοντες φθόγγοι.

Εἰς τὰ εἰρμολογικά μέλη εἶναι οἱ φθόγχοι
 χοι ΠΑ ΔΙ.

Εἰς τὰ Στιχηραρικά οἱ φθόγχοι ΠΑ ΓΑ.
 Εἰς τὰ Παπαδικά μέλη εἶναι οἱ φθόγχοι
 ΠΑ ΓΑ ΔΙ ΚΕ, ἰδίως ἐξ χερουβικά καί
 Ἄξιον ἔστί, καί πολλάκις εἰς τὸν κά-
 τω zo z διατονικόν τόσον εἰς τὰ εἰρ-
 μολογικά ὅσον καί εἰς τὰ Στιχηραρι-
 α καί Παπαδικά μέλη.

Εἰς τὰ εἰρμολογικά μέλη ἔχει ἀτε-
 λεῖς καταλήξεις εἰς τὸν ΔΙ καί
 ἔντελεῖς καί τελικὰς εἰς τὸν ΠΑ.

Εἰς τὰ Στιχηραρικά μέλη ἔχει ἀτε-
 λεῖς καταλήξεις εἰς τοὺς φθόγγους
 ΠΑ ΓΑ, ἢ ΚΕ ΝΗ (ὅταν βάσις εἶναι
 ὁ ΚΕ). Εἰς κάθε δὲ κατάληξιν τίθεται
 μαρτυρία.

οἱ μὴ δεσπόμενοι φθόγχοι λέγονται ὑπερ-
 βάσιμοι

φθορά τοῦ Α' ἤχου εἶναι τὸ σημεῖον ϑ
 καί τίθεται ἐπὶ τοῦ φθόγγου π^ϑα.

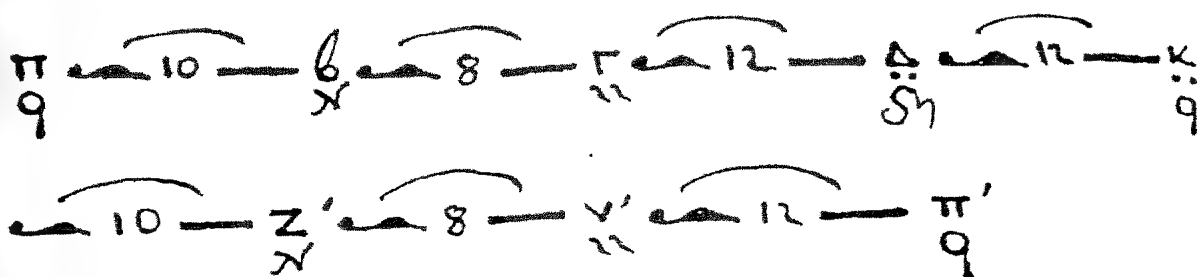
Ὅταν ἡ φθορά τίθεται ἐπὶ ἄλλου φθόγ-
 χου αὐτὸς ἀφίνει τὸν εαυτὸν ἀπὸ τήν

ὁξύτητα τοῦ ὁποίου παραλλαχίζεται τό-
μέλος ὡς πα τοῦ Α' ἤχου.

Ὁ πρῶτος ἤχος ἔχει τό ἰδίωμα νάζη-
τεῖ τόν φθόγγον ΖϞ ἄλλοτε φυσικόν
καί ἄλλοτε μέ ὕφεσιν. Θέλει φυσικόν
τόν ΖϞ ὅταν ἀνέρχεται καί βαίνει
πρός τόν ἄνω ΝΗ, καί μέ ὕφεσιν ὅ-
ταν κατέρχεται, καί σπανίως φυσικόν
πάντοτε μέ ὕφεσιν ὅταν ἀνέρχεται
μέχρι τόν ΖϞ καί κατέρχεται.

Ὅρισμένα καθίσματα τοῦ Α' ἤχου χί-
νονται ἐπίσакта καί ψάλλονται εἰς
τόν δεύτερον ἤχον, τιθεμένης τῆς φθορᾶς
αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ φθόγγου ΚΕ ἀπ' ἀρχῆς
τῶν καθισμάτων. π.χ. << Τόν τάφον
σου Σωτήρ >>

Διαστήματα καί μαρτυρίαι Α' ἤχου.

Τόν πρῶτον ἤχον οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν

πρόχοι ονόμαζον Δωριον μέλος ἐπειδὴ πρῶτοι οἱ Δωριεῖς τὸν χρησιμοποίησαν. Λέγεται δέ ὅτι τὸν Δωριον εὑρεῖν ὁ ἐκ Θράκης Θάμμυρις.

Ὁ πρῶτος ἦχος ἔχει ἡθὺς σεμνὸν ἀξιωματικὸν καὶ μεγαλοπρεπές. Συνδιάζει τὸ ἀπλοῦν τὸ ἱλαρὸν καὶ σοβαρὸν τὸ γλυκύ τὸ ὑπὲρ πάντα πρῶτον.

Εἰς τὴν Ὀκτῶηχον καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ ἠχου εὐρίσκομεν τοὺς κατωτέρω στίχους.

Τέχνη μελουργός σούς ἀγαθεῖτα κρότους,
πρώτην νέμει σοι τάζιν· ὦ τῆς ἀζίας!
ἦχος ὁ πρῶτος Μουσικῇ κληθεῖς τέχνη,
πρῶτος παρ' ἡμῶν εὐλοχεῖδω τοῖς λόγοις.
Τὰ πρῶτα πρῶτε τῶν καλῶν λαχὼν φέρεις.
Πρωτεῖα νίκης πανταχοῦ πάντων ἔχεις.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΗΧΟΥ.

Ὁ Δεύτερος ἦχος ὁ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλούμενος Λύδιος ἀνήκει εἰς τὸ χρωματικὸν γένος. Ἡ ἀρκτική μαρτυρία τοῦ Β'

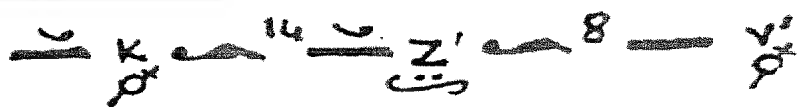
ἤχου εἶναι ἢ ἐξῆς. $\overline{\omega\iota}$ $\overline{\theta}$ πού ὀρίζει
ὡς βάσειν τοῦ ἤχου τόν φθόγγον Δι.

Υπάρχει καί δευτέρα βάσις τοῦ ἤχου ὅ-
που κατερχόμενοι ἀπό τόν φθόγγον Δι
κατά ἓνα τόνον μείζονα καί ἓνα ἐλά-
χιστον $12 + 8$ ἢ ἀνερχόμενοι ἀπό τόν
φθόγγον ΝΗ κατά ἓναν τόνον μείζονα
καί ἓναν ἐλάττωον $12 + 10$ εὐρίσκωμεν
τόν φθόγγον Βού πού εἶναι δευτέρα
βάσις. $\overline{\omega\iota}$ $\overline{\theta}$ βου

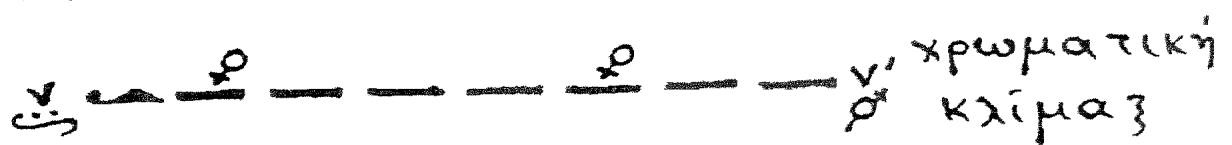
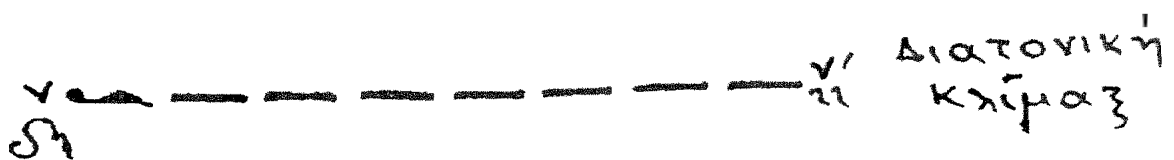
Υπάρχει ὅμως καί αὕτη ἡ μαρτυρία
τοῦ ἤχου $\overline{\omega\iota}$ $\overline{\theta}$ πα ὅπου πολλά μέλη
ὅταν ψάλλονται εἰρμολογικῶς γίνον-
ται ἐπίσакта καί ψάλλονται ἀπό τόν
πα εἰς ἤχον πλάχιον τοῦ Δευτέρου.
παράδειγμα. "Ολα τὰ τροπάρια τοῦ Β' ἤ-
χου τῆς παρακλητικῆς εἰρμολογικῶς ψάλ-
λονται εἰς τόν πλάχιον τοῦ δευτέρου
ἤχον καί τό ἀντίθετον, τὰ εἰρμολογι-
κά μέλη τοῦ π θ' ψάλλονται εἰς δεύ-
τερον.

Ὁ Δεύτερος ἤχος μεταχειρίζεται τήν

μαλακὴν χρωματικὴν κλίμακα πού βα-
δίζει κατὰ τὸ τρίχορδον σύστημα δη-
λαδή κατὰ διφωνίαν ἰδίαν τόσον ἐ-
πὶ τὸ βαρὺ ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ ὀξύ. καὶ
ἐπειδὴ κανένα μάθημα τοῦ Β' ἤχου μέ-
θασιν τὸν Δι δὲν ἀνέρχεται εἰς τὸν
ὑψηλὸν Δ' διὰ νὰ σχηματίσωμεν μί-
αν ὁλόκληρον κλίμακα κατερχόμεθα εἰς
τὸν φθόγγον Νη τοῦ πλαχίου δ' ἤχου.

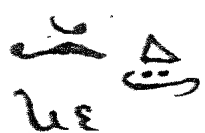
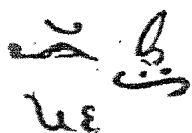
Ἡ διατονικὴ κλίμαξ τοῦ πλαχίου τετάρ-
του ἤχου μέ δύο μονόγραμμα ὑφέσεις
μὴν ἐπὶ τοῦ φθόγγου πα καὶ μίαν ἐπὶ
τοῦ φθόγγου κε, μετατρέπεται εἰς μαλακὴν
κλίμακα τοῦ Β' ἤχου.

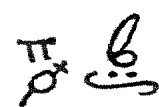
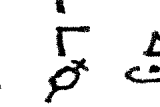
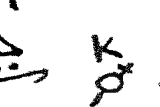
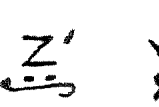

Φθορές τοῦ δευτέρου ἤχου εἶναι δύο.

~~Θ~~ ς ἡ φθορά ~~Θ~~ γράφεται εἰς τοὺς
 φθόγγους ΝΗ (βασικόν) ΒΟΥ ΔΙ ΖΩ
 καὶ ἡ φθορά ς γράφεται εἰς τοὺς φθόγ-
 γους ΠΑ ΓΑ ΚΕ ΝΗ ὑψηλόν ς'

Ἀπήχημα τοῦ ἤχου εἶναι τὸ ΝΕ εἴτε τὸ
 μέλος ἔχει ὡς βάσειν τὸ ΔΙ ἢ τὸν ΒΟΥ.

Ὁ δεύτερος ἤχος ὡς διακριτικά μαρ-
 τυρικά σημεῖα ἔχει δύο, διὰ τοὺς φθόγ-
 γους ΝΗ ΒΟΥ ΔΙ ΖΩ πού εἶναι καὶ
 ἀρκτικόν σημεῖον τοῦ ἤχου, καὶ διὰ
 τοὺς φθόγγους ΠΑ ΓΑ ΚΕ ΝΗ' ς' πού
 εἶναι καὶ φθορά.

φθοραὶ τοῦ δευτέρου ἤχου εἶναι δύο.

~~Θ~~ ς ἡ πρώτη διὰ τοὺς φθόγγους
 ΝΗ ΒΟΥ ΔΙ ΖΩ καὶ ἡ δευτέρα διὰ τοὺς
 φθόγγους ΠΑ ΓΑ ΚΕ ΝΗ

Δεσπόζοντες φθόγγοι τοῦ ἤχου εἰς τὸ
 Στιχηραρικόν καὶ Παπαδικόν μέλος εἰ-

ναι οἱ Βον Δι Ζε καταλήξεις ἀτε-
λειῖς εἰς τοὺς φθόγγους Βον Ζε καί
ἐντελειῖς καί τελικὰς εἰς τόν Δι.

εἰς τὰ Εἰρμολογικά καί ἄρκετὰ παπα-
δικά μέλη ὅπου γίνονται ἐπίσακτα τοῦ
πλαχίου δευτέρου βάσις εἶναι ὁ πα,
καί δεσπόμενοι φθόγγοι οἱ πα Δι.
καταλήξεις ἀτελειῖς εἰς τόν Δι καί ἐν-
τελειῖς καί τελικὲς εἰς τόν πα.

Ὁ δεύτερος ἦχος καί ὁ πλάχιος τοῦ δευ-
τέρου εἰς τὰ Εἰρμολογικά μέλη ἐναλλά-
σσονται (δανιζόμενοι ὁ ἓνας τὴν κλίμα-
κα τοῦ ἄλλου). Ἔτσι τὰ Εἰρμολογικά μέ-
λη τοῦ δευτέρου ἤχου ψάλλονται ἐπὶ
πλάχιον τοῦ δευτέρου, καί τὰ Εἰρμολογι-
κά μέλη τοῦ πλαχίου δευτέρου ἤχου
ψάλλονται εἰς τόν δεύτερον ἦχον.
κατὰ τόν τρόπον αὐτόν τὰ ἔψαλλον
καί οἱ ἀρχαῖοι Διδάσκαλοι, προφανῶς
καί λόγῳ τῆς στενῆς συγγενείας τῶν
κλιμάκων τῶν δύο ἡχῶν.

Ὁ δεύτερος ἦχος μέ βάσιν τόν Δι ὅ-

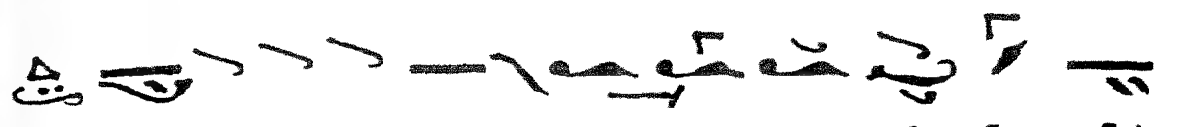
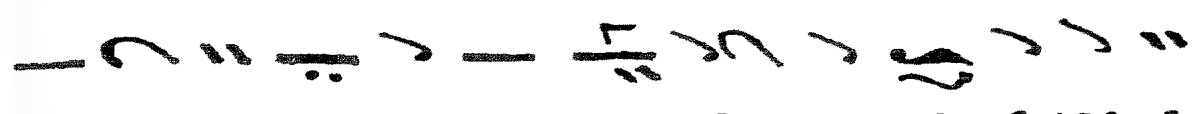
ταν κατέρχεται μέχρι τόν φθόγγον
 του πα και ανέρχεται χωρίς χρονο-
 τριβήν εἰς τόν πα τότε ὁ πα και χωρίς
 φθοράν διατονικήν ἐπὶ τοῦ δι ἢ τοῦ
 γα εἶναι φυσικός ὅπως τοῦ διατονι-
 κοῦ γένους δι $\frac{12}{\text{ΓΑ}}$ — $\frac{8}{\text{ΓΑ}}$ $\frac{12}{\text{ΒΟΥ}}$ $\frac{12}{\text{ΠΑ}}$
 ἔάν ὁ πα χρειάζεται κλάσμα ἢ Απλές
 τότε ἀπαραιτήτως τίθεται διατονική
 φθορά ἐπὶ τοῦ δι ἢ τοῦ γα.

Ὅταν ὁμως ὁ δεύτερος ἦχος κατέρχε-
 ται ἔως τόν νη ὡς καθαρὸς δεύτερος
 τότε ὁ φθόγγος πα εἶναι χαμηλότερος
 ἐκ τοῦ διατονικοῦ πα.

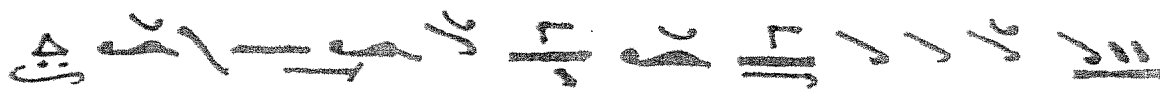

π.χ. $\frac{10}{\text{ΒΟΥ}}$ $\frac{12}{\text{ΠΑ}}$ νη διατονικῶς.

$\frac{14}{\text{ΒΟΥ}}$ $\frac{8}{\text{ΠΑ}}$ νη β' ἦχος.

 Αἶνοι.
 λε εχοντες συν η η μιν
 ἀπό τό β' ἑωθινόν.

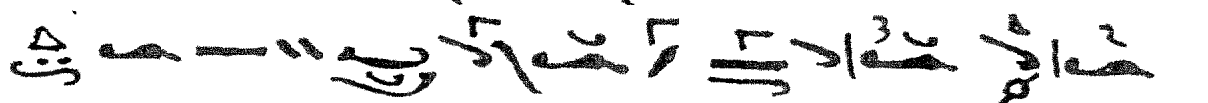
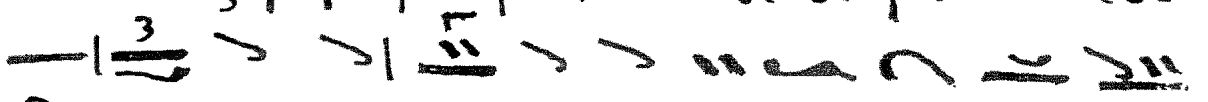
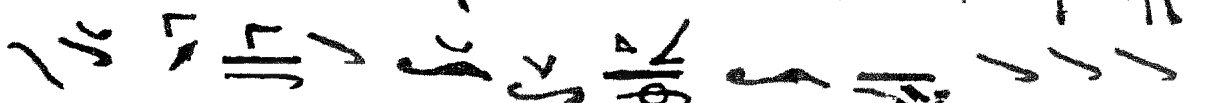

 τυ υ υ υ χει ει ει ει ει ει

 ει ει ει ει τυ χει ει ν του ου ε ε φε ε

τόν Δεσπότην καί ἀρχιερέα.

 και Α α α α ἡα α α α αρ

 χι ι ι ι ι ι ι αρ χι ε

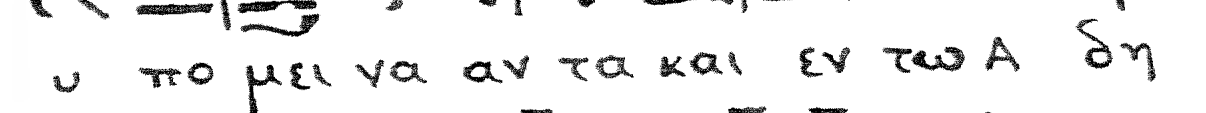

Ἀλλά καί πολλάκις κατέρχεται εἰς τόν
 φθόγγον νη μέ πλάχιον τοῦ δευτέρου
 τιθεμένης τῆς φθορᾶς ρ ἐπὶ τοῦ γα

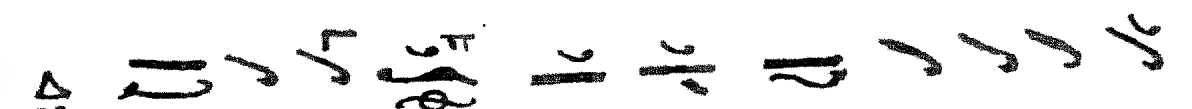
π.χ Ἀναστασιματάριον.

 ε ζη η η η λει ει ει ψε και του

 θα να του το κρα α το ο ος κα τη ηρ

 δη η η η γε προ σκυ νου ου ου ου

καί ἐν ἀναβάσει γίνεται μεταβολή ὅ-
 ταν ἀπό τοῦ δι τιθεμένης φθορᾶς μετα-
 τρέπεται εἰς διατονικόν ὅπου συχνά
 ὁ δι λαμβάνεται ὡς πα τοῦ Α' ἤχου ἢ
 ὡς κε τοῦ πλαγίου πρώτου, ἀλλά καί

πλάγιος τοῦ Δευτέρου ὅπου γίνεται
χρωματικός τιθεμένης τῆς φθορᾶς
τοῦ παρὰ ἐπὶ τοῦ δι.

τον ε κου σι ως δι η μας σταυ ρον

υ πο μει να αν τα και εν τω Α δη

τρι η με ρε ε ευ βα α α αν τα

και προ εκυ νη βα τω βαν αυ του

προ ο ο εκες τη φω νη η η η τη

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἐκτός
τῆς μεταβολῆς τοῦ ἤχου ἔχομεν καί
παραχορδήν.

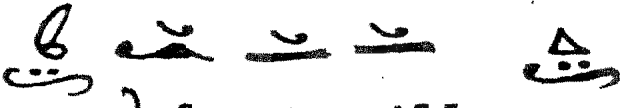
Ὁ δεύτερος ἦχος διαδέτει δύο μόνον τε.
τράχορδα τὸ βαρὺ - καὶ τὸ ὀξύ

ἔάν χρειάζεται κατάβασις μετὰ τόν

χαμηλόν νη ἢ ἀνάβασις μετὰ τόν
 ὑψηλόν νη, οἱ κατιόντες ἢ οἱ ἀνιόντες
 φθόγχοι εἶναι διατονικοί ἐκτός καί
 τεθεῖ ἀνάλογος φθορά τοῦ ἤχου. Ὁ
 δεύτερος ἤχος ἔχει μίαν μόνον ὀκτά-
 χορδον κλίμακα.

Τὰ Ἀπολυτικά τοῦ ἤχου παρ' ὅτι εἰρ-
 μολογικά, ψάλλονται μέ τήν βάσιν
 τοῦ Δι καί καταλήχουν εἰς τόν Δι.

Εἰς τόν Β' ἤχον ἔχουν γραφεῖ σπουδαία
 καί ἐκλεκτά ἀρχαία μέλη κεκραγάρια,
 τὰ λειτουργικά τοῦ Μεγάλου Βασιλεί-
 ου, φῶς ἰλαρόν κ.λ.π.

κατά τοὺς παλαιούς ὁ δεύτερος ἤχος ἀ-
 πηχεῖτο μέ τό ἡεαῖες πού εἰκνύει ἐπὶ
 τό ὀξύ τόνον ἐλάχιστον, καί τόνον
 μείζονα.
 ηε α νες

Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ὀνόμαζον τόν δεύτε-
 ρον ἤχον μέλος Λύδιον, ἐπειδὴ ἐφευρέθη
 ἀπό λαόν τῆς Ἀσίας, ἄλλοι δέ λέγουσιν,
 (κατά τόν Φωκαῖα) ὅτι ἐφευρέτης τού-
 του τοῦ ἤχου εἶναι ὁ Ἀμφίων, καί ἄλλοι

πάλιν ὅτι ὁ Ὀλυμπος ἠΰλησε πρῶτον
 λυδιστί ἐπικήδειον εἰς τὸν Πύθωνα· ἁ-
 δεται δέ λόγος ὅτι ὁ Ὀρφεύς μὲ τὸ μέ-
 ρον αὐτοῦ τοῦ ἤχου ἡμέρωνε τὰ θηρία.

ἐν τῷ τέλει τοῦ δευτέρου ἤχου ἐν τῇ ὀκ-
 τωήκῳ εὐρίσκονται οἱ εἵκοι οὗτοι ἐκφρά-
 ζοντες τὸ ἦθος αὐτοῦ.

κἂν δευτέραν εἴληφας ἐν τάξει θέσιν,
 ἀλλ' ἡδονὴ πρώτη σοι τῷ μελιρρύτῳ.
 τὸν εὖν μελικρὸν καὶ γλυκύτατον μέλος
 ὀστάπιαίνει, καρδίας τ' ἐνηδύνει.
 Σειρῆνες ἡδὸν δευτέρου πάντως μέλη·
 οὕτω πρῶτος σοι ῥεῖ μελισταγὲς μέλος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΗΧΟΥ

Ὁ τρίτος ἦχος ὁ ὀνομαζόμενος καὶ
 φρύγιος ὡς ἐκ τῆς φρυγίας ἐλθὼν, ἀνή-
 κει εἰς τὸ ἐναρμόνιον γένος
 κατὰ τοὺς παλαιούς ἀπηχεῖται μὲ τὸ
 ἡαῖα· πού δείχνει τρίτονον ἐπὶ τὸ ὀξύ.
 Δηλαδή διάστημα περιέχον τόνους

τρεις, μείζονα, ἐλάσσονα καὶ ἐλάχι-
στον. $\delta^{\nu} \text{---}^{12}\text{---}\pi \text{---}^{10}\text{---}\beta \text{---}^8\text{---}\gamma$

Σήμερον ἀπηχεῖται μέ τό $\lambda\epsilon$ μόνον
ἐπὶ τοῦ φθόγγου γα καὶ ζητεῖ προφο-
ράν (κατὰ τὸν χρύσανθον) βομβώδη
καὶ ὀγκώδη. $\text{---}\gamma \text{---}$
 $\lambda\epsilon \quad \gamma$

Εἰς τὰ παπαδικά μέλη χρησιμοποιεῖ
πολλάκις τὸν ἦχον πλάχιον τοῦ τετάρ-
του τιθεμένης τῆς φθαρᾶς τοῦ νη
ἐπὶ τοῦ γα $\gamma \text{---}^2\text{---}\gamma$
 $\gamma \quad \delta^{\nu}$

Μεταχειρίζεται τὴν διατονικὴν κλί-
μακα μέ τὸν φθόγγον $\zeta\omega$ ἑναρμόνιον.
Ὅταν ἀνέρχεται τὰ διαστήματα κε-
ζω-νη-πα γίνεται καὶ ὁ $\zeta\omega$ φυσι-
κός διατονικός.

Ἀρκτική μαρτυρία τοῦ ἦχου περιεσό-
τερον ἐν χρήσει εἶναι αὕτη.

ἢ γα. καὶ ἄλλη $\text{---}\gamma \text{---}$ γα

Δεσπόζοντες φθόγγοι τοῦ τρίτου ἦ-
χου εἰς τὸ εἰρμολογικόν καὶ στιχη-

ραρικόν μέλος εἶναι οἱ φθόγχοι
πα-Γα-κε.

εἰς δέ τό παπαδικόν ὅταν ὁ ἦχος γί-
νεται ἐπίσακτος τοῦ πλαγίου τετάρ-
του ἤχου ἔχει τούς φθόγχους Γα-κε-
νη, ὡς Νη-βου-δι τοῦ πλαγίου τε-
τάρτου. $\Gamma \xrightarrow{\alpha} \kappa \xrightarrow{\eta} \delta$

καταλήξεις εἰς τό εἰρμολογικόν καί
στιχηραρικόν μέλος ἔχει ἀτελεῖς μέν
εἰς τόν κε, κάποτε δέ καί εἰς τόν
καμηλόν νη, ἐντελεῖς εἰς τόν πα,
καί τελικάς εἰς τόν Γα.

Ὅλοι οἱ Στίχοι πού προηγούνται τῶν
τροπαρίων, καθώς καί τά « Δόξα,
καί νῦν » τόσον εἰς τό εἰρμολογικόν,
ὅσον καί εἰς τό στιχηραρικόν μέλος
καταλήγουν (ὡς ἐντελεῖς) εἰς τόν
πα.

Ὅταν ἡ ἐναρμόνιος φθορά τεθεῖ ἐ-
πί τοῦ φθόγχου ζω μόνον, γίνεται
ἐναρμόνιον μόνον τό ὀξύ τετρά-
χορδον Γα-δι-κε-ζω Ὅταν ἡ

ἐναρμόνιος φθορά τεθεῖ ἐπὶ τοῦ
φθόγγου γὰ μόνον, τότε βαρύνεται
κατὰ τεταρτημόριον τοῦ τόνου ὃ
φθόγγος τοῦ βου γίνεται ἐναρμόνιον
μόνον τὸ βαρὺ τετράχορδον.

Ὅταν τεθεῖ ἢ ἐναρμόνιος φθορά ἐπὶ
τῶν φθόγγων ζω καὶ γὰ εὐκροτεῖ-
ται ὁλόκληρος κλίμαξ ἐναρμόνιος μέ-
5 μείζονα διάστήματα καὶ δύο τε-
ταρτημόρια.

Ὁ τρίτος ἦχος δέχεται ἐπὶ τοῦ φθόγγου
κε τήν Γενικήν ὀριζόντιον μονόχραμμον
ὑφεῖν ♀ πού μᾶς προειδοποιεῖ ὅτι θά-
συναντήσωμεν τόν φθόγγον τοῦ ζωδύο
τουλάχιστον φορές (ἄλλως δέν τίθεται)
καὶ ζητεῖ αὐτόν βαρύτερον κατὰ τέσσα-
ρα μόρια.

Ἡ ὑφεῖς αὕτη κατὰ τήν ἀποψίν μου
ἐνέχει καὶ θέειν δεκάτης τετάρτης
φθορᾶς διότι εἰς ἄρκετά μαθήματα
τοῦ τρίτου ἦχου ὅπου μέ φθοράν γί-
νεται ἀλλαγή τοῦ μέλους εἰς ἕτερον
ἦχον, τότε τιθεμένης τῆς Γενικῆς ὑ-

φέσεως ♀ ἐπὶ τοῦ φθόγγου κε τό μέ-
λος ἄνευ χρήσεως ἄλλης φθορᾶς ἐπα-
νέρχεται εἰς τὸν τρίτον ἦχον.

Ἡ Γενικὴ ὀριζόντιος δίεσις τοῦ τρίτου
ἦχου (εἰσπνίξει) ὅ τίθεται ἐπὶ τοῦ Γα,
καὶ ἐνέρχει ἐπὶ τοῦ φθόγγου βου μέδιε-
σιν, καὶ διὰ φθορᾶς παύει ἡ ἐνέργειά
της.

Διὰ τὸν τρίτον ἦχον καὶ ἐν τῷ τέλει
αὐτοῦ ἡ Ὀκτώηχος ἀναφέρει.

Εἰ καὶ τρίτος εἶ, πλήν πρὸς ἀνδρικούς πόνους
Σύνεχχus εἰ πῶς τοῦ προάρχοντος Τρίτε.
Ἄκομφος, ἀπλοῦς, ἀνδρικός πάνυ Τρίτε,
πέφηνas ὄντως, καὶ ἐέ τιμῶμεν Τρίτε.
Πλήθους κατάρχων ἰσαρίθμου σοι Τρίτε,
πλήθει προσήκεις προφυῶς ἡρμοσμένος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΗΧΟΥ.

Ὁ Τέταρτος ἦχος ὁ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων
ὀνομαζόμενος Μιζολύδιος μεταχειρίζε-
ται κλίμακα διατονικὴν κατὰ τὸ Δια-

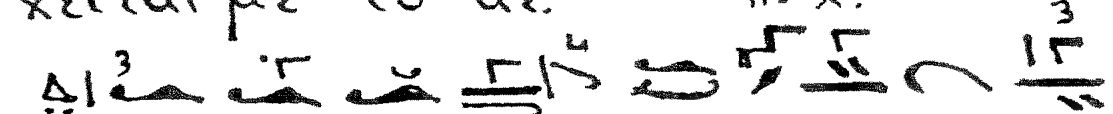
πασῶν σύστημα ὡς ἀνήκων εἰς τό Δια-
τονικόν γένος. Διαφέρει ἐκ τῶν ἄλλων
διατονικῶν ἤχων κατὰ τήν βάσιν,
τούς δεσπόζοντας φθόγγους καί τās
καταλήξεις.

Διαιρεῖται εἰς τρία εἶδη τό Εἰρμολο-
γικόν τό Στιχηραρικόν καί τό Παπαδι-
κόν.

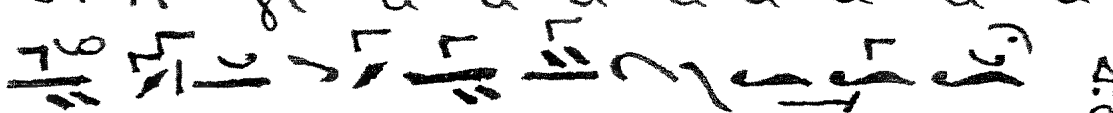
Τόν τέταρτον ἤχον, τόν Μιζολύδιον κατὰ
τούς ἀρχαίους ἐπενόησεν ἡ Σαπφώ καθὼς
λέγει ὁ Χριστόζενος, τόν ὁποῖον ἔμαθον
οἱ τραγωδοποιοί ἀπό τήν Σαπφώ.

Ἡ ἀρκτική μαρτυρία τοῦ ἤχου διά μέν
τό Παπαδικόν μέλος ἔχει ἴσον τόν Δι,
πού εἶναι καί ἡ φυσική βάσις του, καί
ἀπηχεῖται μέ τό Ἄχια, τό δέ Στιχηρα-
ρικόν τόν Πα, καί τό Εἰρμολογικόν τόν
Βου πού καί ὁ Πα, καί ὁ Βου ἀπη-
χεῖται μέ τό Ὑε.

π. χ.

Δ Α γ α α α α α α α

α α α α α α α α α α

π_9 π_9 \searrow \searrow \dashrightarrow \searrow \searrow \searrow

ω κ ρ ε ε κ κ α ζ α π ρ

3	39	50	0
3	39	50	0

$\frac{b}{x} \frac{z}{u}$
 $\frac{b}{x} \frac{z}{u}$
 $\frac{b}{x} \frac{z}{u}$

β
x Δι α ξυ λου ο Α δαμ β πα ρα δει

 ΓΟΥ ΓΕ Ε ΓΟ ΥΕΥ Α ΠΟΙ ΚΟΣ

Δεσπύζοντες φρόνχοι εἰς τὰ παπαδικά
μέλη εἶναι οἱ βου, δι, ζω. εἰς τὰ στι-
χηρарικά οἱ πα, βου, δι καί εἰς τὰ εἰρ-
μολογικά οἱ πα, βου, καί δι.

καταλήξεις εἰς τὸ εἰρημολογικὸν μέλος
ἔχει ἀτελεῖς εἰς τοὺς φθόγγους πα, βου,
δι, ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικὰς εἰς τὸν βου.
εἰς τὸ στιχηραρικὸν μέλος ἀτελεῖς ἔ-
χει εἰς τὸν πα, δι, ἐντελεῖς καὶ τελι-
κὰς εἰς τὸν βου.

Εἰς τό παπαδικόν μέλος ἔχει ἀτελεῖς
εἰς τοὺς φθόγγους πα, ζω, ἐντελεῖς καί

τελικάς εἰς τόν Δι.

πλείστα μέλη τοῦ Δ' ἤχου ἀνέρχονται
ἀνω τῆς διαπαῶν καί κατέρχονται
κάτω αὐτῆς, καί μεταχειρίζονται τήν
Δίς διαπαῶν κλίμακα καί ἀνήκουν
εἰς τό Δίς διαπαῶν σύστημα.

Διακριτικάί διαφοραί τῶν Στιχηρα-
ρικῶν μελῶν τῶν ἤχων πρώτου καί
τετάρτου ἐχόντων τήν ἰδίαν βάσιν Πα.

Ὁ πρῶτος ἤχος ἔχει διεϋλλαβὸν ἀπήχη-
μα $\frac{\zeta}{\eta}$ πα $\frac{\psi}{\tau}$ $\frac{\omega}{\epsilon}$ π $\frac{\pi}{\eta}$
λε ε λε η

ἔχει δεσπύζοντας φθόγγους τόν Πα,
καί τόν Γα, καί τελικάς καταλήξεις
εἰς τόν Πα

Ὁ τέταρτος ἤχος ἔχει ἀπήχημα τό

$\frac{\pi}{\eta}$ $\frac{\omega}{\epsilon}$ π $\frac{\pi}{\eta}$ καί δεσπύζοντας φθόγγους
τούς Πα, Βου, Δι, καί τελικάς κατα-
λήξεις εἰς τόν Βου.

προσωπικῶς θεωρῶ λάθος πᾶσαν

τελικήν κατάληξιν εἰς τὸν φθόγγον
 τοῦ πα, οἰουδήποτε Στιχηρारिकοῦ
 μέλους τοῦ Δ' ἤχου. (Ὅρα τινὰ τροπά-
 ρια τῶν Αἰνῶν στιχηρारικά τοῦ Δ' ἤ-
 χου Ἀναστασιματάριον Ζωῆς.) Ὁ μεγά-
 λος διδάσκαλος καὶ πρωτοψάλτης ἑμύ-
 ρνης Νικόλαος εἰς τὸ Ἀναστασιματάρι-
 ον του, ἔκδοσις 1889 καὶ εἰς τὰς σελί-
 δας 199-205 εἰς ὅλα τὰ στιχηρारικά
 τροπάρια τῶν Αἰνῶν τοῦ Δ' ἤχου ἔ-
 χει ὡς τελικήν κατάληξιν τὸν φθόγγ-
 ον βου, πού θεωρῶ καὶ σωστόν.

φθοραὶ τοῦ Δ' ἤχου. Χρησιμοποιεῖ τὰς
 διατονικάς φθοράς. Ἡ ρ πα, διὰ τὸ στι-
 χηρारικὸν μέλος, ἢ ζ διὰ τὸ εἰρμολο-
 γικόν, καὶ ἡ α διὰ τὸ παπαδικόν.

Οἱ στίχοι πού προηγοῦνται τῶν τροπα-
 ρίων τοῦ στιχηρारिकοῦ μέλους τοῦ Δ'
 ἤχου καθὼς καὶ τὰ Δόξα, καὶ νῦν ἔχουν
 βάσιν τὸν πα, καὶ καταλήγουν εἰς τὸν
 πα, ὡς ἐντελεῖς καταλήξεις.

ἦχος δ' πα

π 9 | — β ἀνομίας παρατηρήσης
 ue 9 ε αν κύριε, κύριε τίς ὑπο-
 στήσεται β
 ο τι πα ρα βοι ο
 λα α σμο ο ος ε ε ε ε ε τι π 9

3
 Προ του Σταυ ρου ου ου Κυ ρι !
 ε

π 9 Δο ο ο ζα α πα τρι και αι
 υι ω π 9

Τὸ ἦθος τοῦ δ' ἤχου εἰς τὰ εἰρμολογικά
 μέλη φέρει χαρακτῆρα τερπνόν, πανη-
 γυρικόν καί εὐφρόδουνον, καί χορευτικόν.
 Εἰς τὰ στιχηραρικά τὸ ἦθος διακρίνει
 τὸ ἡδυστατικόν, ἡ βεμνότης καί ἡ ἀπλό-
 της.

Εἰς τὰ παπαδικά μέλη ἔχει χαρακτῆρα
 ἀζιωματικόν βόβαρόν καί μεγαλοπρε-

πῇ πού ἐμπνέουν κατάνυζιν καί εὐλάβειαν. Ἐν τῷ τέλει τοῦ δ' ἤχου ἐν τῇ ὀκτωήχῳ τοιοῦτον ἐκφράζεται τό ἦθος αὐτοῦ.

πανηγυριστῆς καί χορευτῆς ὧν φέρεις
τέταρτον εὖχος μουσικωτάτη κρίσει.
Σὺ τοὺς χορευτάς δεξιούμενος πλάττεις,
φωνάς βραβεύεις, καί κροτῶν ἐν κυμβάλοις.
Σέ τόν τέταρτον ἦχον ὡς εὐφωνίας
πλήρη, χορευτῶν εὐλογοῦσι τὰ στίφη.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΛΑΓΙΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΗΧΟΥ

Ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἦχος ὁ ὀνομαζόμενος ὑποδώριος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἑλληνῶν πέμπτος κατὰ σειράν ἀνήκει εἰς τό διατονικόν γένος καί δέν ἔχει ἰδικήν του χωριστήν κλίμακα ἀλλὰ τήν ἰδίαν τοῦ πρώτου ἦχου.

Ἡ ἀρκτική μαρτυρία τοῦ ἦχου εἶναι αὕτη. ἦχος π̣ ᾧ πᾶ πού ὀρίζει ὡς βάσιν τοῦ μέλους τόν φθόγγον πα, διά τὰ στιχηραρικά καί παπαδικά μέλη, καί κατὰ τέσσαρας τόνους ὀξυτέρους ἀπό τόν

ραρικόν μέλος ἀτελεῖς εἰς τοὺς φθόγ-
χους Δι, κε, ἐντελεῖς εἰς τόν πα, καί
τελικάς εἰς τόν Δι. τελικάς δέ πρὸς
παῦσιν εἰς τόν πα.

εἰς τὸ παπαδικόν μέλος ἀτελεῖς εἰς τόν
Δι, καὶ κε, ἐντελεῖς καὶ τελικάς εἰς τόν πα.

πολλάκις ἡ φθορά τοῦ πα ρ ἐπὶ τοῦ
φθόγχου κε, τιθεμένη, μεταφέρει τὰ τε-
τράχορδα καὶ σχηματίζουν κλίμακα μι-
κτὴν ὡς πρὸς τὰς μαρτυρίας καὶ τὰ δι-
αστήματα δηλαδή κατὰ τὸν τροχόν.
Ὅπου τὰ διαστήματα τῶν φθόγχων τοῦ
πλαχίου πρώτου ἤχου κε - ζω - νη - τια-
βου, δηλαδή 10-8-12-10 βαίνουν ὡς
πα-βου-χα-δι-κε ἤτοι 10-8-12-12
αἱ δέ μαρτυρίαι τῶν φθόγχων γίνονται

κ ζ' ν' π' β'
ρ χ' λ' δ' ρ'

Ἡ ἐκ τοῦ διατονικοῦ καὶ ἐναρμονίου μι-
κτὴ κλίμαξ τοῦ πλαχίου πρώτου ἤχου κατὰ
τὴν μουσικὴν ἐπιτροπὴν Κωνσταντινου-
πόλεως τὸ 1881 εἶναι αὕτη.

π 10 β 8 γ 12 Δ 12 κ 6 ζ' 12 ν' 12 π'
ρ χ λ δ ρ' ρ' λ' δ' ρ'

Τό ἦθος τοῦ πλαχίου πρώτου ἤχου κλίνει μέν εἰς τό φιλοικτίρμον καί θρηνῶδες διά τὰ παπαδικά καί στιχηραρικά μέλη· εἰς δέ τὰ εἰρμολογικά κλίνει εἰς τό διεγερτικόν, χορευτικόν, καί πό καῦνον. Ἐν τῷ τέλει τῶν τροπαρίων τοῦ ἤχου ἡ Ὀκτώηχος γράφει.

Θρηνωδός εἶ σύ, καί φιλοικτίρμων ἄχαν.
Ἀλλ' εἰς τὰ πολλά, καί χορεύεις εὐρύθμως.
Ὁ μουσικός νοῦς, ὃν ἐγνώρισε τέχνη,
Τίς ἢ παρεκκλίνουσα κλίσις πλαχίων;
Πέμπτον δέ τάξις, ἀλλά πρῶτον τοῦ μόνου,
ἔχει σε καί λέχει σε, Πρῶτε Πλαχίων.

Σημείωσις. Τό μέν θρηνῶδες αὐτοῦ καταφαίνεται ἐκ τῶν ἔγκωμιων «Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ, καί ἐν τῷ, Ἄξιον ἔστί μεγαλύνειν σε...»· τό φιλοικτίρμον ἐν τῷ «τῷ Σωτῆρι Θεῷ, καί ἐν τῷ καίροις ἀσκητικῶν ἀληθῶς»· τό δέ χορευτικόν ἐν τῷ «πάσχα ἱερόν ἡμῖν σήμερον ἀναδέδεικται, »· τό εἰς ταχεῖαν ἀγωγὴν χρόνου· καί τό καῦνον εἰς τὰς καταβάσις τὰς ψαλλομένας εἰς βραδεῖαν ἀγωγὴν χρόνου.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΛΑΓΙΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ. ΗΧΟΥ.

Ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου, ἔκτος κατὰ σει-
ράν ἤχος, ὁ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλούμε-
νος ὑπολύδιος, εἶναι παρεμφερής πρὸς
τόν δευτέρον ἤχον (ὥς ἔχοντες στενω-
τάτην μεταξύ των ευχγένειαν) ἀνήκει
εἰς τὸ χρωματικόν γένος. Μεταχειρίζεται
τὴν κατωτέρω χρωματικὴν κλίμακα
ποῦ συνίσταται ἀπὸ ἡμιτόνια ὑπερμεί-
ζονα τριημιτόνια ἡλαττωμένα ἡμι-
τόνια καὶ μείζονα τόνον. Ἡ κλίμαξ
αὕτη διαιρεῖται εἰς δύο ὅμοια τετρά-
χορδα, τὸ βαρὺ πα, βοῶ, γα, δι, καὶ τὸ
ὀξύ κε, ζω, νη, πα, συνδεόμενα μέ-
τὸν διαzeugτικὸν φθόγγον δι-κε.

κατὰ τὴν μουσικὴν ἐπιτροπὴν κων)πό-
λεως τοῦ 1881 ἡ ὑποδιαίρεσις τῆς κλί-
μακος ἔχει ὥς κατωδί.

$$\begin{array}{c} \pi \text{---} 6 \text{---} \rho \text{---} 20 \text{---} \gamma \text{---} 4 \text{---} \delta \text{---} 12 \text{---} \kappa \text{---} 6 \text{---} \zeta' \\ \zeta' \text{---} 20 \text{---} \nu' \text{---} 4 \text{---} \pi' \end{array}$$

Ἡ ἀρκτική μαρτυρία τοῦ πλαγίου θ'
ἤκου εἶναι αὕτη.

Ηχος π ζ ς πα

ποῦ ὀρίζει τὸν παῶς βάσιν τοῦ μέ-
λους. Πολλάκις ὅμως ἡ μαρτυρία γρά-
φεται καὶ ὡς ἐξῆς.

$\text{Ηχος } \pi \frac{\alpha}{\beta} \frac{\gamma}{\delta} \quad \eta \frac{\lambda}{\mu} \frac{\nu}{\xi} \quad \text{τότε}$
ὡς βάσις τίθεται ὁ Δι.

εἰς τὰ εἰρημολογικά μέλη βαδίζει μέ-
την κλίμακα τοῦ δευτέρου ἤχου πού
ἡ μαρτυρία του εἶναι: $\pi \rightarrow \beta$ $\overline{\pi \rightarrow \beta}$
πού δεικνύει τόν βου ὡς βάσιν, ἡ
αὐτήν $\pi \rightarrow \beta$ $\overline{\pi \rightarrow \beta}$ $\overline{\pi \rightarrow \beta}$ πού δεικνύ-
ει ἀνάβασιν κατὰ δύο τόνους ἀπό τοῦ
βου καί ἔχει ὡς βάσιν τόν Δι, καί βα-
δίζει μέ την κλίμακα τοῦ Β' ἤχου.

Ἀπήχημα. Ἀπηχεῖται κατὰ τοὺς παλαι-
οὺς μέτῳ λεκέακες.

[illegible]

yes x a a yes

καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μέ μόνον τό

$$\pi \begin{array}{c} \pi \\ \pi \end{array} \pi$$

Δεσπόζοντες φθόγχοι εἶναι εἰς τόστι-
χηραρικόν καί παπαδικόν μέλος οἱ
πα, δι, κε, καί εἰς τό εἰρμολογικόν
οἱ βου, δι, ὡς ἦχος δεύτερος.

καταλήξεις εἰς τό Στιχηραρικόν καί
παπαδικόν μέλος ἔχει ἀτελεῖς εἰς τοὺς
φθόγγους δι, κε, ἐντελεῖς δέ καί τελι-
κάς εἰς τόν πα· ἐνίοτε ποιεῖ καί τελικάς
καταλήξεις εἰς τόν δι, ὅσῳκις πρόκει-
ται νά παύσωσιν οἱ χοροὶ ἔνεκα αἰτή-
σεως τοῦ ἱερέως ἢ ἄλλου τινός ἀναγ-
νώσματος, ἀλλά καί διότι ἀπηχεῖται
πολλάκις μέ τό ἡεῖα ἡω, καθὼς εἶναι
τό νεκρῶσιμον, "Ἄγιος ὁ Θεός κ.λ.π. τοῦ-
το δέ ἔχει ἰδιάζοντα καί μεγαλοπρεπῆ
τύπον.

εἰς δέ τό εἰρμολογικόν μέλος ἀτελεῖς εἰς
τόν δι, ἐντελεῖς δέ καί τελικάς εἰς τόν
βου, καί τελικάς πρὸς παῦσιν εἰς τόν δι.

φθοραί: Ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου ἦχος
ἔχει δύο φθορές: ἡ ϖ, διὰ τοὺς φθόγ-
γους πα, καί κε, πού τίθεται εἰς τὴν
ἀρχὴν ἐκάστου τετραχόρδου τῆς κλί-

μακος, τίθεται δέ καί εἰς τοὺς φθόγγους
Γα, καί Νη. καί αὕτη ρ διά τόν Δι,
πού τίθεται καί εἰς τόν Βου, καί Ζω.

μαρτυρίαι εἶναι δύο ρ. ἡ πρῶ-
τη διά τοὺς φθόγγους πα, Γα, κε, νη.
καί ἡ δευτέρα διά τοὺς φθόγγους Βου,
Δι, Ζω, πα.

πολλάκις ὁ ἦχος πλάχιος τοῦ δευτέρου
ἐκτός ὁλοκλήρου τῆς χρωματικῆς κλί-
μακος, χρησιμοποιεῖ καί μικτήν κλίμα-
κα μέ χρωματικόν τό βαρὺ τετρά-
χορδον Δι, Γα, Βου, πα, καί διατονι-
κόν τό ὀξύ κε, Ζω, νη, πα, τιθεμέ-
νης διατονικῆς φθορᾶς, π.χ

οἱ στιχηρατικοὶ Αἶνοι τοῦ Ἀναστασιμα-
ταρίου ὅπου χρησιμοποιεῖται καί ἁμι-
γῆς καί μικτή κλίμαξ.

εἰς δέ τόν Νενανῶ πού ἔχει βάσιν τόν

Δ καί καταλήγει εἰς αὐτόν δίδεται
ἄκουσμα γλυκύ καί ἀπείρως θλιβερόν,
ἁρμόζον καί εἰς τὰ πένδιμα ἄσματα
ὅπως τό ἀρχαῖον καί ἀρχόν νεκρώσιμον
«Ἄγιος ὁ Θεός...» πού χρήζει ἐπισταμέ-

νης μελέτης ὡς λίαν ἔντεκνον. Τὸ Νε-
νανῶ ὀνομάζεται κατὰ παράδοσιν
καί παλατινόν μέλος, διότι ἤρέσκοντο
γὰ τὸ ἀκούουν καί ἐθέλχοντο βασι-
λεῖς καί Αὐτοκράτορες καί ἡ αὐλή τοῦ
βυζαντινοῦ παλατίου ὅπου κατὰ προ-
τίμην τούτο ἐκρησιμοποιεῖτο.

Εἰς τὸν π β' ἤχον καί εἰς μέλος Νενανῶ
ψάλλεται τὸ προσόμοιον κάδιμα
ἐπίσακτον τοῦ Δ' ἤχου «Κατεπλάχη
Ἰωσήφ 77. «Δεῦτε εἰδωμεν πιστοί
πού ἐγεννήθη ὁ Χριστός 77, καί πολλά
ἄλλα.

Ὁ πλάχιος τοῦ δευτέρου ἔχει μίαν μό-
νον ὀκτάχορδον χρωματικὴν κλίμα-
κα εἰς τὴν διάδεσιν τοῦ ἀπὸ τὸν φθόγ-
χον π ἕως τὸν ὑψηλὸν π '. οἱ ἀνερχό-
μενοι ἀνω τοῦ ὑψηλοῦ πα φθόγχοι
καί οἱ κατερχόμενοι κάτω τοῦ πα τῆς
βάσεως εἰναι ἀναγκαῖον νὰ συνε-
χίζεται ὁ ἤχος τίθεται φθορά ἢ ψ
ἢ ρ ἄλλως οἱ ἀνερχόμενοι καί κα-
τερχόμενοι φθόγχοι εἶναι τῆς διατο-

νικῆς κλίμακος.

χαρακτηριστικόν εἶναι ὅτι οἱ ὕψηλοί
φθόγχοι πα-νη ἢ ἀνερχόμενοι ἢ
κατερχόμενοι εἰς τὴν χρωματικὴν κλί-
μακα τοῦ πλαχίου δευτέρου ἤχου ἔ-
χουν 4 μόρια; ἐνῶ τὸ χαμηλὸν πα-
νη ἔχει διάστημα μείζονος τόνου 12.
ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εἶναι 4 μόρια ὡς οἱ ὕψη-
λοί φθόγχοι πα-νη. τοῦτο καὶ μόνον
μαρτυρεῖ ὅτι ὁ πλάχιος τοῦ δευτέρου
ἤχος ἔχει μίαν μόνον ὀκταχορδον χρω-
ματικὴν κλίμακα.

εἰς τὸ τέλος τοῦ ἤχου ἢ Ὀκτώηχος
ἀναφέρει:

Ἔκτος μελωδός, ἀλλ' ὑπέρπρωτος πέλεις,
ὁ δεύτερος εὐ τῶν μελῶν δευτερεύων.
Τὰς ἡδονὰς εὐ διπλοσυνδέτους φέρεις,
τοῦ δευτέρου πῶς δευτερεύων δευτέρως.
Σέ τόν μελιχρόν, τόν γλυκύν, τόν τέττιχα,
τόν ἐν πλαχίοις δεύτερον τίς οὐ φιλεῖ;

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑΡΕΟΥ ΗΧΟΥ.

Ὁ βαρύς ἦχος ἔβδοςμος κατὰ σειράν, ὑποφρύγιος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καλούμενος, δὲν ὀνομάζεται πλάγιος τοῦ τρίτου ἀλλὰ βαρύς, ὡς ἔχων τὴν χαμηλοτέραν βάσιν ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων ἦχων. Ὁ βαρύς ἦχος ψάλλεται κατὰ δύο τρόπους εἰς διατονικόν καὶ ἑναρμόνιον.

Ὁ βαρύς ἦχος εἶναι κατ' ἀρχὴν φύσεως διατονικῆς, μεταχειρίζεται τὴν διαπασῶν διατονικὴν κλίμακα.

Ὅταν τεθῶσιν αἱ ἑναρμόνιαι φθοραί, βαδίζει ὡς ὁ ἑναρμόνιος τρίτος ἦχος.

Εἰς τὰ εἰρμολογικά καὶ στιχηραρικά μέλη ἔχει βάσιν τὸν Γα, εἰς δὲ τὰ παπδικά μόνον ἐκ τῆς βάσεως Ζω, διατονικῶς, ἀλλὰ καὶ ἑναρμονίως.

Αἱ κατὰ τὴν μουσικὴν ἐπιτροπὴν κων]πόλεως 1881 δύο κλίμακες δια-

τονική καὶ ἑναρμόνιος μέ βάσειν τὸν
κάτω $\Sigma\omega$

Ἡ διατονικὴ κλίμαξ.

Σ	χ	π	β	Γ	Δ	κ	Σ'
Σ	χ	π	β	Γ	Δ	κ	Σ'
72	8	12	10	8	Δ1	12	10
$\Sigma\omega$	$\nu\eta$	$\pi\alpha$	$\beta\omega$	$\Gamma\alpha$	$\Delta\iota$	$\kappa\epsilon$	$\Sigma\omega$

Βαρύ τετράχ. διαζ. τὸν. οξύ τετράχορδον.

Ἡ ἑναρμόνιος κλίμαξ.

Σ	χ	π	β	Γ	Δ	κ	Σ'
Σ	χ	π	β	Γ	Δ	κ	Σ'
72	12	12	6	12	12	12	6
$\Sigma\omega$	$\nu\eta$	$\pi\alpha$	$\beta\omega$	$\Gamma\alpha$	$\Delta\iota$	$\kappa\epsilon$	$\Sigma\omega$

Βαρύ τετράχορδον διαζ. τὸν. οξύ τετράχ.

Ἡ ἑναρμόνιος φθορά τιθεμένη εὐχρόνως
εἰς τὸν $\Sigma\omega$ καὶ $\beta\omega$ σχηματίζει κλίμακα
ἑναρμόνιον μέ δύο ὅμοια τετράχορδα.

Ὅρα Δοξολογίαν Χουρμουζίου.

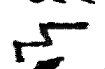
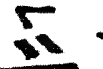

Ἡ ἑναρμόνιος κλίμαξ ἔχει πέντε μείζο-
νας τόνους καὶ δύο ἡμιτόνια.

Ἀρκτική τοῦ ἑναρμονίου βαρέος ἤχου

μαρτυρία μέ βάσιν τόν Γα εἶναι αὕτη.
 καί ἀπηχεῖται μέ τό Νέ ἐπί τῆς
 ὀξύτητος τοῦ Γα.

 νε

Ἀπήχημα τοῦ διατονικοῦ ἐκ τοῦ ζω
 ἀρχομένων μαθημάτων τοῦ ἤχου καί
 πρὸς μεγαλυτέραν ἔμφασιν καί μεγαλο-
 πρέπειαν εἶναι καί τό κατωτέρω πολύ-
 φθογον.

ἤχος ζω

 νε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε

τὸ ἀπήχημα ἐκ τοῦ ζω τοῦ ἐναρμονίου
 βαρέος ἤχου εἶναι τό Νέ εἰς τόν κάτω
 ἢ καί τόν ἄνω ζω

 ζω ζω
 νε νε

Ὁ μέγας διδάσκαλος εἰς τήν περίφη-
 μον ἐναρμόνιον δοξολογίαν τοῦ
 Χουρμούζιος, ζητεῖ ὅπως ὁ φθόγγος
 τοῦ ὑψηλοῦ ζω νά παραλλαχίζεται

ως Γα. Ἀλλά καὶ ὁ χρύσανθος ἀναφέρει ὅτι ὅταν ὁ ἦχος ἄπτεται τῆς ἐναρμονίου κλίμακος τίθεται ἢ ἐναρμόνιος φθορά ρ ἐπὶ τοῦ Γα, ἢ ἐπὶ τῆς ὑφέξεως τοῦ Ζω ἢ τοῦ Βου.

Ὅταν ὁδεύει διατονικὴν κλίμακα ἔχει τὴν φθοράν ξ πού τίθεται ἐπὶ τοῦ Ζω.

Δεσπόζοντες φθόγχοι εἰς τὰ ἐναρμόνια μέλη εἶναι οἱ Γα, Δι, Ζω, καὶ εἰς τὰ διατονικά οἱ Ζω, πα, Γα, Δι.

καταλήξεις εἰς τὰ εἰρμολογικά καὶ στιχηρарικά μέλη ἔχει ἀτελεῖς εἰς τοὺς φθόγγους πα, Γα, Δι, καὶ ἐντελεῖς καὶ τελικάς εἰς τὸν Γα.

Εἰς τὴν διατονικὴν κλίμακα τοῦ Ζω, ἀτελεῖς ἔχει εἰς τοὺς Ζω, πα, Γα, Δι, ἐντελεῖς καὶ τελικάς εἰς τὸν Ζω.

Ἡ ἔκτασις τῶν ἐκ τοῦ Γα εἰρμολογικῶν, στιχηρарικῶν καὶ παπαδικῶν μελῶν ἐκτείνεται συνήθως μέχρι τοῦ νη, ἢ πα ἐπὶ τὸ ὀξύ, καὶ μέχρι τοῦ νη ἐπὶ τὸ βαρὺ. Τὰ διατονικά μέλη

ἐκ τοῦ ζω ἐκτείνονται ἀπό τούς χαμη-
λούς τόνους. ζω, κε, δι, καί φθάνουν ἐ-
πὶ τὸ ὅζυ τούς φθόγγους βου, γα.

Διαφοραὶ Τρίτου καὶ Βαρέος ἤχου.
Ἄν καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ἤχοι ἔχουν τὴν
ἰδίαν βάσιν γα, καὶ τὸ ἴδιον ἐναρμό-
νιον τετραχόρδον γα-ζω ὕφεσις, ἐν
τούτοις διαφέρουν καὶ διακρίνονται
ἀπ' ἀλλήλων.

Ἡ διαφορὰ ἔγκειται εἰς τούς δεσπόζον-
τας φθόγγους καὶ τὰς καταλήξεις.

Ὁ τρίτος ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους
τούς γα, κε, ὁ βαρύς τούς γα, δι. Ὁ
τρίτος ἤχος ἀτελεῖς καταλήξεις ποιεῖ
εἰς τόν κε, ὁ βαρύς εἰς τόν δι. Ὁ τρί-
τος ἤχος κἀμνει ἐντελεῖς καταλήξεις
εἰς τόν πα, καὶ ἐνίοτε εἰς τόν νη, ὁ
βαρύς ἐντελεῖς καταλήξεις ἔχει εἰς
τόν γα.

εἶναι γνωστόν ὅτι ὁ διαzeugτικός τόνος
τῶν τετραχόρδων τῶν ἤχων εἶναι
μείζων 12 μόρια.

Ὅμως εἰς τόν βαρύν ἐκ τοῦ ζω, δια-

τονικόν ἤχον ὁ διαζευκτικός φθόγγος
 Βου-Γα, εἶναι τόνος ἐλάχιστος 8
 μόρια (κατὰ τήν κλίμακα τῶν τρι-
 ῶν διδασκάλων.)

εἰς ὀρισμένα μέλη τοῦ ἐκ τοῦ ζω. ἀρχομέ-
 νου βαρέος διατονικοῦ ἤχου, π.χ.

τριδάχιον τοῦ Ἀποστόλου, καί ὅταν τό
 μέλος περιστρέφεται ἐπὶ τῶν φθόγγων
 Βου, Γα, Δι, Γα, ἐκ πολλῶν μουσικῶν
 ὁ φθόγγος Γα, ψάλλεται μέ. δῖεβιν σ.
 ὀξύτερον τοῦ φυσικοῦ Γα, ἐνῶ ὅταν
 τό μέλος περιστρέφεται περί τούς
 φθόγγους Δι, Γα, Βου, Πα, ὁ φθόγγος
 τοῦ Γα ἐκτελεῖται εἰς τήν φυσικήν
 αὐτοῦ ὀξύτητα, ὡς ὁ πρῶτος ἤχος.
 π.χ. χερουβικόν φωκαέως, Νικολάου
 Σμύρνης, καθὼς καί τό Ἄνωθεν οἱ
 προφῆται κ.λ.π.

Τό ἦθος τοῦ βαρέος ἤχου κλίνει εἰς τό
 ἡδυσχαστικόν· καί μάλιστα ὅταν χρησι-
 μοποιεῖ τήν ἐναρμόνιον κλίμακα, εἰσφέρει
 χαρακτῆρα χαλῆνιον, εἰρηνικόν, καί
 δυνάμενον μετριάζειν τό ἐξορμητικόν

τοῦ τρίτου ἤχου καὶ κατακοιμίζειν τὰ πνεύματα.

Ἐν τῷ τέλει τοῦ ἤχου ἡ Ὀκτώηχος οὕτως ἐκφράζεται διὰ τὸ ἥθος αὐτοῦ.

Ὀπλιτικῆς φάλαγχος οἰκείον μέλος,
ὃ τοῦ βάρους εὐ κλῆειν εἰληφώς φέρεις.
ἤχον τὸν ἀπ' λούν, τὸν βάρους ἐπώνυμον,
ὃ τοὺς λογισμούς ἐν βοαῖς μισῶν φιλεῖ.
Ἀνδρῶν δέ ἄσμα δευτερότριτε βρέμεις,
ὧν ποικίλος δέ, τοὺς ἀπλοὺς ἔχεις φίλους.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΛΑΓΙΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΗΧΟΥ.

Ὁ ὄχθος καὶ τελευταῖος κατὰ σειρὰν ἤχος πλάγιος τοῦ τετάρτου ὃ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὀνομαζόμενος ὑπομιζολύδιος, ἀνήκει εἰς τὸ διατονικὸν γένος.

Μεταχειρίζεται κλίμακα διατονικὴν κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα καὶ ἔχει βάσιν τὸν φθόγον Νη.

Ἡ ἀρκτική μαρτυρία τοῦ ἤχου εἶναι αὕτη:

ἤχος $\lambda \bar{\lambda} \nu \eta$

φθοραὶ. Ὁ ἤχος μεταχειρίζεται τὰς

διατονικάς φθοράς ἀποκλειστικόν
ὅμως σημείον φθοράς αὐτοῦ εἶναι
τό τοῦ φθόγγου Νη αὕτη 2 τοῦ δέ
ὕψηλοῦ Νη αὕτη 2
Ἀπήχημα. κατὰ τοὺς παλαιούς ἀπη-
χεῖτο μέ τό ηεαχιε μέ τὰ διαστή-
ματα, Νη, Πα, Βου, Νη, Νη· οὕτω

ν   ν
ση ηε α χι ε ση

καί φανερώνει τόν εαυτόν του.
Σήμερον ἀπηχεῖται ἀπλῶς διά τῆς
λέξεως Νε. ν ν
ση ηε ση

Δεσπόζοντες φθόγγοι εἰς ὅλα τὰ
μέλη εἰρμολογικά, Στιχηραρικά,
καί Παπαδικά μέ βάσιν τόν Νη, εἶ-
ναι οἱ νη, βου, δι.

καταλήξεις ποιεῖ εἰς ἅπαντα τὰ μέ-
λη αὐτοῦ ἐκ τοῦ νη, ἀτελεῖς εἰς τοὺς
φθόγγους βου, δι, ἐντελεῖς δέ καί τε-
λικάς εἰς τόν Νη.

Ὅλοι οἱ ἤχοι μετὰ τὰς τελικάς ὀριστι-
κάς καταλήξεις τοῦ μέλους δέν δέ-

ἔξετάζοντες τὴν παρούσαν κλίμακα βλέπομεν ὅτι μέ τὴν τεθεῖσαν φθορὰν τοῦ νη 2 εἰς τὸν φθόγγον Γα σχηματίζεται μικτὴ κλίμαξ ὡς πρὸς τὰ διαστήματα καὶ τοὺς φθόγγους. Ἔτσι ὁ Γα, εἶναι καὶ Νη, ὁ Δι, εἶναι καὶ Πα, ὁ Κε, εἶναι καὶ Βου, ὁ Ζω καὶ Γα, καὶ καθ' ἑξῆς. Οὕτω τὰ μὲν ἄνω ὀνόματα τῶν φθόγγων μαρτυροῦν τὴν ὀξύτητα αὐτῶν. ἐπὶ τῆς κλίμακος τὰ δὲ κάτω μαρτυρικὰ σημεῖα τὴν παραλλαγὴν τῶν φθόγγων ἐπὶ τῆς κλίμακος.

Ἐπέρχεται καὶ ἀλλαγὴ τῆς ὀξύτητος τῶν φθόγγων. οὕτω: τὸ φυσικόν

$$\Gamma \xrightarrow{12} \Delta \xrightarrow{12} \text{Κ} \xrightarrow{10} \text{Ζ}' \xrightarrow{8} \text{Υ}' \text{ μετατρέπεται εἰς}$$

$$\begin{array}{ccccccc} \text{2} & & & & & & \\ \Gamma & \xrightarrow{12} & \Delta & \xrightarrow{10} & \text{Κ} & \xrightarrow{8} & \text{Ζ}' & \xrightarrow{12} & \text{Υ} \\ \text{νη} & & \text{πα} & & \text{βου} & & \text{γα} & & \text{δι} \end{array}$$

εἰς ὀρισμένα μέλη τοῦ ἤχου ἐναλλάσσονται αἱ βάσεις νη καὶ Γα ὅπως εἰς τὰς καταβάσεις «Σταυρόν χαράζας Μωϋσῆς...» καθὼς καὶ εἰς τὸν μέγαν παρακλητικὸν κανόνα

Στίχοι ὀρισμένων προσομοίων τοῦ ἤ-
χου π.χ ὦ τοῦ παραδόξου θαύματος,
καταλήγουν εἰς τόν βου.

 ὦ Αἰ νει τε τον κυ ρι ον παν τα

 τα ε θνη ε παι νε βα τε αυ

 τον παν τες οι λα οι

 ω του πα ρα δο ξου θαυ μα τος ὦ

Ἀξιοσημεῖωτον εἶναι ὅτι, παλαιοί με-
γάλοι μουσικοὶ γεροψάλλται καὶ ἐξ
Ἀλεξανδρείας καὶ ἐκ τοῦ Πατριαρχεί-
ου Κων)πόλεως τούς στίχους τοῦ ἁνω-
τέρω προσομοίου κατέληγον εἰς τόν
πα.

 ὦ παν τες οι λα οι

πού ἔχει ὄντως ὠραιώτατον ἄκουσ-
μα πού συνδιάζεται ἁρμονικῶς μέ-
τό ἐν συνεχείᾳ ἁνω προσόμοιον καὶ
δέν δά τό θεωροῦσα μουσικόν λάθος
ἂν τις τό ψάλλει ἔτσι καί σήμερον.

εἰς τὸ εἰρμολογικὸν μέλος τὸ «Δόξα
πατρὶ τῶν Ἑσπερίων (ὄρα Ἀναστασι-
ματάριον) καταλήγει εἰς τὸν νη, εἰς
δὲ τὰ Ἀπόστιχα εἰς τὸν Δι, ὅπως εἰς
τὸν Δι καταλήγει καὶ εἰς τὸν μέγαν
παρακλητικὸν κανόνα, ὡδὴ ζ' καὶ
Η'. καθὼς καὶ τὸ: «ὑπεραγία Θεοτόκε
ἑωθον ἡμᾶς καταλήγει εἰς τὸν Δι, ε-
νῶ τὸ «καὶ νῦν...» καταλήγει πάντο-
τε εἰς τὸν νη.

πολλὰ εἶναι τὰ ἔντεχνα μέλη τοῦ ἡ-
χου ὅπως τὸ Δοξαστικὸν τῆς Μεγά-
λης Τρίτης «Κύριε ἡ ἐν πολλαῖς ἁ-
μαρτίαις...». Μεγάλης πεμπτης «Ἡδὴ
βάπτεται ἡ ἁλὰμος...» «Ὅτε οἱ ἔν-
δοξοι μαθηταί...» καὶ ἄλλα.

Οἱ στίχοι τῆς Ὀκτωήχου λέγουν περὶ αὐτοῦ.

Ἦχων ὡφραγίς τέταρτε. βύ τῶν πλαγίων,
ὡς ἐν σεαυτῷ πᾶν καλὸν μέλος φέρων.
Ἀνευρύνεις βύ τοὺς κρότους τῶν ἀεμάτων,
Ἦχων κορωνίς ὡς ὑπάρχων καὶ τέλος.
ὡς ἄκρον ἐν φθόγχοις τε καὶ φωνῶν στάβει,
Ἄκρον σε φωνῆς δῖς βέ καλῶ καὶ τέλος.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σέ τρεῖς κατηγορίες κατανέμεται ἡ ὅλη τῆς Ὁρθογραφίας τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἐκ τῆς ἀναλόγου φύσεως καί ἐνεργείας τῶν χαρακτήρων ποσότητος καί ποιότητος.

Α'. Ὁρθογραφία καί πλοκή τοῦ ἡθους καί τῶν χαρακτήρων ἀναβάσεως.

Β'. Ὁρθογραφία καί πλοκή τῶν χαρακτήρων καταβάσεως.

Γ'. Ὁρθογραφία τῶν καλλωπιστικῶν σημείων καί τῶν χρονικῶν τοιούτων τῶν αὐξανόντων τόν χρόνον, καί τῆς ἐνεργείας αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν.

Ἡ Ὁρθογραφία τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς βασίζεται σέ ὀρισμένους κανόνες καί εἰδικώτερον ἐπὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν λέξεων – τονικός ρυθμός. Ὁ τονισμός εἶναι ἀπαραίτητα ἐπὶ ἰσχυρό μέρος τοῦ μέτρου (θέσις) καί ἀκολουθεῖ ὁποιαδήποτε κατάβασις. κυρίως ὁ τονισμός γίνε-

ται διὰ τῶν χαρακτήρων ποσότητος Ὀλί-
γου καὶ πεταστῆς καὶ διὰ τῶν χαρακτή-
ρων ποιότητος Βαρείας καὶ ψηφιστοῦ.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ

Ὅταν μετὰ τὴν τονιζομένην συλλαβὴν ἀ-
κολουθεῖ μία κατιοῦσα φωνή χωρὶς ἀλ-
λαγὴν τῆς συλλαβῆς, τότε πρὸ τῆς το-
νιζομένης συλλαβῆς τίθεται Βαρεία.

π. χ. $\overset{\Delta}{\Sigma\eta} \sim \rightarrow \overset{\Gamma}{\alpha} \quad \overset{\text{Κ}}{\eta} \sim \rightarrow \overset{\Delta}{\Sigma\eta}$
χα α η τι ι

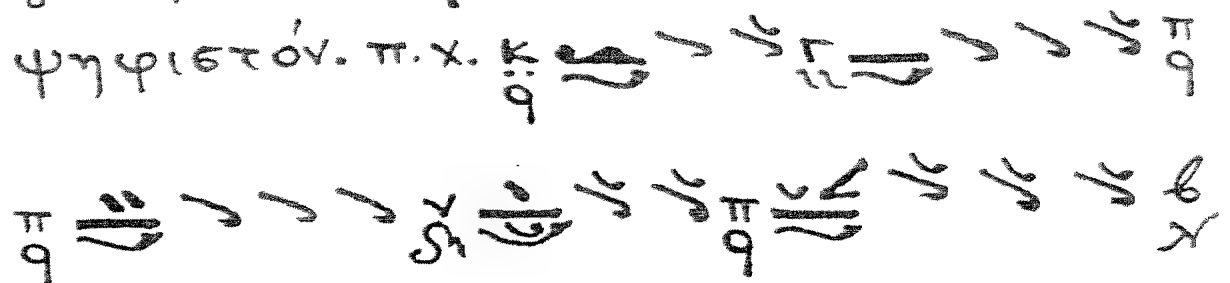
εἰς τὰς ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος δίδεται
ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν γράφοντα μελωδίαν
καὶ διὰ ἰδιαίτερον τονισμόν νὰ μὴ θέ-
σῃ βαρείαν ἀλλὰ νὰ τονίσει τὴν συλ-
λαβὴν μέ πεταστήν καὶ ὡς ἀκολουθεῖ
κατάβασις μέ τὴν ἰδίαν συλλαβὴν.

π. χ. $\overset{\Delta}{\Sigma\eta} \sim \rightarrow$
τε ε

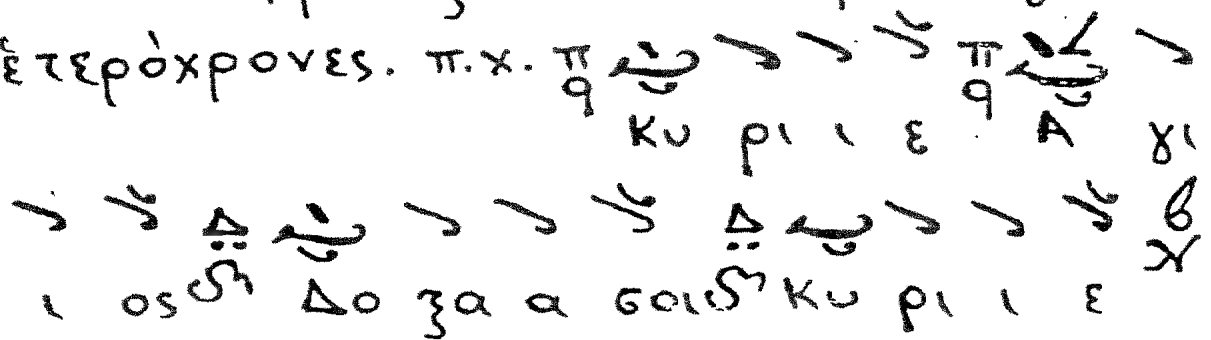
Ὅταν μετὰ τὴν τονιζομένην συλλαβὴν
ἀκολουθεῖ μία Ἀπόστροφος μέ νέαν
συλλαβὴν, τότε ἡ τονιζομένη συλλαβὴ
γράφεται μέ πεταστήν. π. χ. $\overset{\Delta}{\Sigma\eta} \sim \rightarrow \overset{\text{Κ}}{\eta} \sim \rightarrow \overset{\Delta}{\Sigma\eta}$
κυ ρι δο ζα

Ὅταν μετὰ τὴν τονιζομένην συλλαβὴν

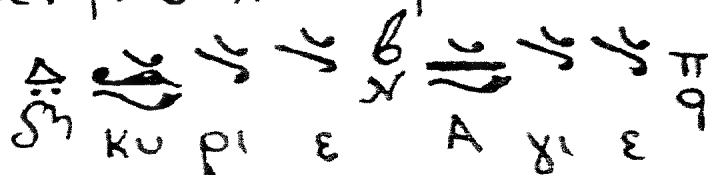
ἀκολουθοῦν δύο ἢ περισσότερες ἰσόχρο-
νες καταβάσεις, τότε κάτω ἀπό τόν φθόγ-
γο τῆς τονιζομένης συλλαβῆς τίθεται
ψηφιστόν. π.χ.

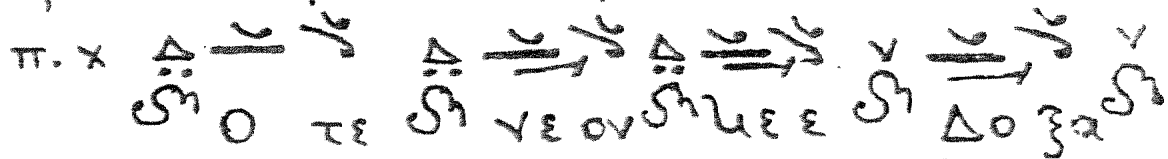
Ὅταν μετά τήν τονιζομένην συλλαβήν
ἀκολουθοῦν δύο ἢ περισσότερες καταβά-
σεις καί ἡ τονιζομένη συλλαβή χρειάζε-
ται κλάσμα, τότε τονίζουμε μέ τήν πε-
ταστή ἐνῶ οἱ φωνές πού κατεβαίνουν
καί δέν χρειάζονται κλάσμα λέγονται
ἑτερόχρονες. π.χ.

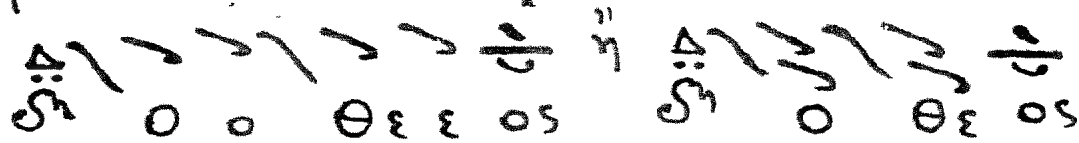
Ὅταν κατερχόμεθα δύο ἢ περισσότερες
φωνές μέ κλάσμα-ἰσόχρονες, τότε εἰς
τήν τονιζομένην συλλαβήν τίθεται ψη-
φιστόν. π.χ.

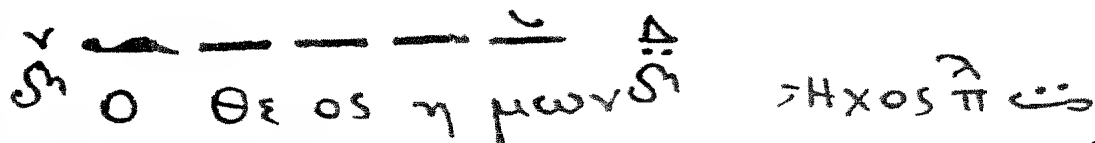
ὅταν ἡ τονιζομένη συλλαβὴ ἔχει κλάσμα
καὶ ἀκολουθεῖ ἰσόχρονη κατάβασις, ἡ το-
νιζομένη συλλαβὴ γράφεται μέ' Ὀλίγον.
πολλές φορές δέ καί μέ' Ὁμαλόν, ὑπὸ
τὴν ἰδίαν ἢ καὶ ἄλλην συλλαβὴν.

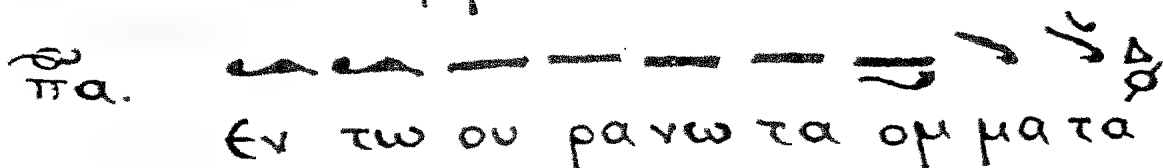
π. χ
ὦ Ὀ τε ὦ νεονηεε ὦ δοξα

ὅταν μετὰ τὴν τελευταίαν ἀνάβασιν κα-
τερχόμεθα μέ' ἀποστροφούς συνεχῶς καὶ
ὑπάρχει ἡ ἰδία συλλαβὴ ἀνά δύο ἀποστρο-
φούς, τότε πρὸ ἐκάστου ζεύγους ἀποστρο-
φῶν τίθεται βαρεία. π. χ

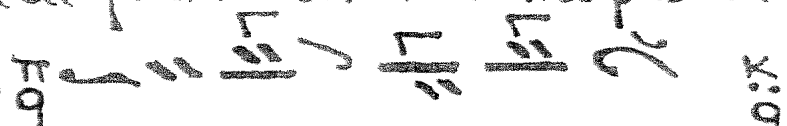

ὦ Ὀ ο θεεος ὦ Ὀ θεος

ὅταν ἀναβαίνομεν συνεχῶς καὶ κάθε
φθόγγος χρειάζεται νέαν συλλαβὴν τότε
χρησιμοποιοῦμεν τό' Ὀλίγον. π. χ

ὦ Ὀ θεος ημων ὦ ἡχος π'

ὦ πα. Εν τω ουρανῳ τα ὀμματα

ὅταν ἀνερχόμεθα φθόγγους συνεχῶς
ὑπὸ τὴν ἰδίαν συλλαβὴν ἐνδιαμέσως
χρησιμοποιοῦμεν τὰ κεντήματα, πού

προφέρονται μαλακά καὶ χωρὶς διακο-
πήν. π.χ.

πα α ρ α α α σ χ ο υ

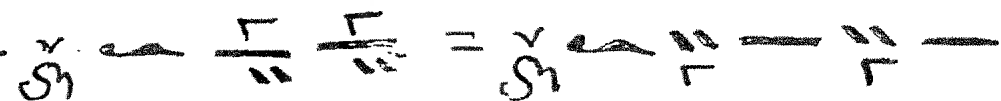
Ὅταν ἀκολουθεῖ ἀνάβασις ἢ ἰσότης

π.χ.

κυ υ ρ ι ε δο ζ α α σο ι

κεντήματα γράφονται ὅπως ἀνωτέρω,
χωρὶς συμπλοκὴν μέ τὸ Ὀλίγον, καὶ εἰς
ὀριζόντιον εὐθείαν γραμμὴν.

Τὰ κεντήματα ὅταν εἶναι κάτω ἀπὸ τὸ
Ὀλίγον ἀνωθεν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει Γορ-
χόν, τὸ Γορχόν ἀνήκει εἰς τὰ κεντήματα καὶ
λαμβάνεται εἰς τὴν ἄρσιν.

π.χ.

Ἐπίσης ὅταν τὰ κεντήματα εἶναι ἀνω
ἀπὸ τὸ Ὀλίγον μέ Γορχόν, πάλιν λαμβά-
νονται εἰς τὴν ἄρσιν ὅπου θά ἔχει θέ-
σιν πρῶτον τὸ Ὀλίγον καὶ ἄρσιν τὰ
κεντήματα μέ τὸ Γορχόν. Ὅρος λοιπὸν
εἶναι: ὅταν ὑπάρχει συμπλοκὴ Ὀλίγου
καὶ κεντημάτων μετὰ Γορχοῦ, ἢ κάτω
ἀπὸ τὸ Ὀλίγον εἶναι τὰ κεντήματα.

καί ἄνω τοῦ Ὀλίγου τό Γοργόν ἢ κά-
τω τό Ὀλίγον καί ἄνω τὰ κεντήμα-
τα μέ τό Γοργόν, πάντοτε τό Γοργόν
ἀνήκει στα κεντήματα.

$$\text{π.χ. } \frac{\gamma}{\delta\eta} \sim \frac{\Gamma}{\gamma} = \frac{\gamma}{\delta\eta} \sim \frac{\gamma}{\Gamma} -$$

$$\frac{\gamma}{\delta\eta} \sim \frac{\Gamma}{\gamma} = \frac{\gamma}{\delta\eta} \sim \frac{\gamma}{\Gamma}$$

Τὰ κεντήματα δέν ἐπιδέχονται
νέαν συλλαβήν οὔτε χρόνον κλάσ-
μα ἢ Ἀπλήν. Γράφονται δέ κάτω
ἀπό τό Ὀλίγον ὅταν συνεχίζεται
ἡ ἰδία συλλαβή καί ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου.

$$\text{π.χ. } \frac{\gamma}{\delta\eta} \sim \frac{\Gamma}{\gamma} \text{ και } \frac{\beta}{\chi} \sim \frac{\Gamma}{\gamma} \text{ κυ υ ρι}$$

Ἀκόμη ὅταν τὰ κεντήματα ἄνωθεν
τοῦ Ὀλίγου συνεχίζουν τήν συλλα-
βήν τοῦ Ὀλίγου. π.χ

$$\frac{\pi}{\theta} \frac{\Gamma}{\alpha} > \frac{\Gamma}{\alpha} \frac{\Gamma}{\alpha} \text{ ατερ } \frac{\pi}{\theta} \frac{\Gamma}{\lambda\epsilon} = \frac{\Gamma}{\lambda\epsilon\epsilon}$$

περίδιπλῆς συνεχοῦς καταβάσεως
μετά Γοργοῦ.

Γιά νά κατέλθωμεν δύο φωνές

συνεχῶς μετὰ Γοργοῦ ὑπάρχουν τρεῖς τρόποι.

Α'. κατερχόμεθα μέ ὑπορροή ὅταν συνεχίζεται ἡ ἰδία συλλαβή, καί εἰς δύο καταβάσεις. π.χ. $\overset{\Delta}{\Sigma\eta} \approx \text{—} \text{—}$
μο ο νε

Β'. κατερχόμεθα μέ τό συνεχές ἔλαφρόν ὅταν ἀλλάζει ἡ συλλαβή εἰς τήν δευτέραν κατάβασιν.

π.χ. $\overset{\Delta}{\Sigma\eta} \approx \text{—} \text{—} \quad \overset{\Delta}{\Sigma\eta} \approx \text{—} \text{—}$
ε λε ον ει $\Sigma\eta$ κυ ρι ε

Γ'. κατερχόμεθα μέ δύο ἀποστροφούς ὅταν ἀλλάζει εἰς κάθε μία κατάβασις

καί ἡ συλλαβή. π.χ. $\overset{\Delta}{\Sigma\eta} \approx \text{—} \text{—} \quad \overset{\Delta}{\Sigma\eta} \approx \text{—} \text{—}$
 $\Sigma\eta$ κυ ρι ε Δο ζα σοι

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΙΣΟΥ

Τό Ἰσον εἶναι ἡ βάση τῆς μελωδίας. Εἶναι χαρακτηῆρας ἰσότητος. Ὅταν τεθεῖ εἰς τήν ἀρχήν τῆς μελωδίας ἐπαναλαμβάνει τόν φθόγγον τῆς πρό αὐτοῦ μαρτυρίας, καί ἐν μέσῳ ἄλλων φθόγγων ἐπαναλαμβάνει τόν προηγηθέντα φθόγγον καί τήν ὀξύτητα αὐτοῦ. Χωρίς τό

Ἦσον δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀνάβασις οὔτε
κατάβασις. Γράφεται καί εἰς τὴν ἀρχὴν
καί εἰς τὸ τέλος τῆς μελωδίας. Πρὸ τοῦ
Ἦσου μπορεῖ νὰ γραφεῖ ὅποιοσδήποτε
χαρακτῆρας ἐκτὸς τῆς πεταστῆς. Μετὰ
τὸ Ἦσον δύναται νὰ γραφεῖ ὅποιοσδήποτε
χαρακτῆρας.

Ὄταν μετὰ τὸ Ἦσον ἀκολουθεῖ μία Ἀπό-
στροφος πού χρειάζεται ἓνα ἢ περισσό-
τερους χρόνους, τότε πρὸ τοῦ Ἦσου γρά-
φεται βαρεία, καί ἡ Ἀπόστροφος δὲν
ἐπιδέχεται κλάσμα, ἀλλὰ Ἀπλήν δι-
πλήν ἢ Τριπλήν. καί χωρὶς πρόθε-
τον χρόνον εἰς τὴν Ἀπλήν γράφεται
βαρεία. π.χ

Ὄταν μετὰ τὸ Ἦσον ἀκολουθοῦν δύο
ἢ περισσότερες Ἀπόστροφες ἰσόχρο-
νες τοῦ Ἦσου, τότε κάτωθεν αὐτοῦ γρά-
φεται ψηφιστόν. π.χ.

Δι
Κυ ρι ε

Δι
Κυ υ ρι ε

Δι
Κυ ρι ε

Όταν μετά τό Ήσον ακολουθοῦν Ἀπόσ-
τροφος καί μετά συνεχές ἐλαφρόν,
τότε κάτωθεν τοῦ Ήσου γράφεται
ψηφιστόν. π.χ.

Δ Δ Δ Δ Δ
ῥή Α χι ος ῥή

Όταν ὁ γράφων μελωδίαν θέλει νά δώ-
σει ἰδιαίτερον τονισμόν εἰς τήν περι-
πτωσιν αὐτήν, τότε τό Ήσον ὑποτάσσει
τήν Πεταστήν. π.χ.

Δ Δ Δ Δ Δ π Δ Δ Δ Δ Δ
ῥή Κυ ρι ε ρ ῥή Δο ζα σοι

Όταν τό Ήσον ακολουθοῦν
καί ἄλλα ἤσα, καί τό πρῶτο χρειάζεται
τονισμόν, τότε τό Ήσον ὑποτάσσει τό
Ὀλίγον καί ἐξαγγέλεται μέ ζωηρότητα.

π.χ. Δ Δ Δ Δ Δ
ῥή Α χι ος

Όταν τό Ήσον χρειάζεται ζωηρότητα
καί ακολουθοῦν κεντήματα, πάλιν ὑ-
ποτάσσει τό Ὀλίγον. π.χ.

Δ Δ Δ Δ Δ Δ Δ Δ Δ Δ Δ
ῥή ῥή ῥή ῥή ῥή ῥή ῥή ῥή ῥή ῥή

Όταν χρειάζεται ὑπό τήν ἰδίαν ευλα-

βήν γὰ γραφεῖ ἡσων μέ κεντήματα,
 πάλιν τὸ ἡσων ὑποτάσσει τὸ ὀλίγον καὶ
 κάτωθεν γράφεται Σύνδεσμος καὶ ἐξαγ-
 χέλεται ἡ συλλαβὴ ἀχωρίστως καὶ μέ
 κυματισμόν. π. χ.

Δ Γ Γ Γ Γ Δ Γ Γ Γ Γ
 ὦ χει εἰ ρας ὦ φω στη ηρ ο

Ὅταν γράφονται τρία ἡσα καὶ τὸ δεύ-
 τερο θέλει Γοργόν, τότε πρὸ τοῦ πρώτου
 ἡσου τίθεται βαρεία, καὶ κάτω μεταξύ
 πρώτου καὶ δευτέρου γράφεται τὸ ὀ-
 μαλόν διὰ κυματισμόν.

π. χ. Δ Γ Γ Γ Δ
 το ο ο ὦ

Ὅταν μετὰ τὸ ἡσων ἀκολουθεῖ συνεχές
 ἔλαφρόν καὶ ἡ συλλαβὴ τοῦ ἡσου δέν
 χρειάζεται τονισμόν, γράφεται μόνον
 τὸ ἡσων.

π. χ. Δ > — ~ > — ~ — — Δ >
 εν τη πε τρα της ο μολο γι ι

Ὅταν ὅμως ἡ συλλαβὴ τοῦ ἡσου θέλει
 ζωηρότητα ἢ ἰδιαίτερον τονισμόν τότε
 γράφεται ψηφιστόν ἢ ὑποτάσσει

τήν Πεταστήν.

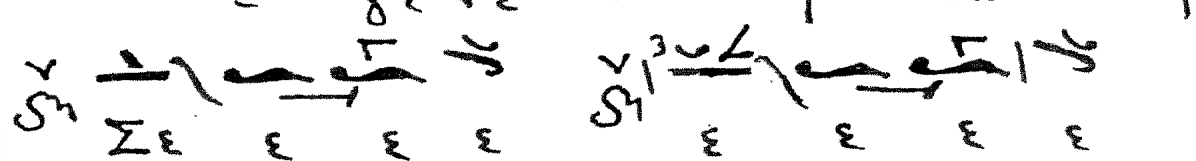
π.χ.
 εν δο ξως χαρ δε

 ω δην ε βο α α σω με εν

 εν κυ ρι ω ε ορ τα

Εἰς τήν εὐχέρειαν καί γνῶμην τοῦ συνδέ-
 του εἶναι ἡ ἐπιλογὴ ποῖον ἐκ τῶν ἀνω-
 τέρω δύο τονισμῶν δά χρησιμοποιοῖ.

Ὅταν χρειάζονται δύο ἴσα μέ τήν ἰδίαν
 συλλαβήν, τότε πρό τῶν ἴσων γράφεται
 βαρεία καί κάτωθεν μεταξύ τῶν δύο
 ἴσων Ὀμαλόν διά κυματισμόν.

π.χ.
 ε χε νε το ο μοι εισω τη

 Σε ε ε ε ε ε ε ε

Τό ἴσον ὑποτάσσει τήν Πεταστήν ὅταν χρει-
 άζεται νά κατέλθωμεν δύο Ἀποστρό-
 φους ὅταν ἡ τελευταία Ἀπόστροφος
 θέλει Γοργόν.

π.χ.

Αι νει ει ει ει τε

Ὅταν ὑπό τήν ἰδίαν συλλαβήν γρά-
φονται τέσσαρα ἢ πέντε ἴσα τὸ δέ
τελευταῖον ὑποτάσσει τὸ ὀλίγον ἀκο-
λουθοῦν δέ κεντήματα μέ Γοργὸν καί
κατάβασις, τότε μετὰ τὸ πρῶτο ἴσον
γράφεται βαρεία. Κάτωθεν δέ τὸ ὀμα-
λὸν μεταξύ δευτέρου καί τρίτου, κάτω-
θεν δέ μεταξύ τῶν δύο τελευταίων Σύν-
δεσμος. π.χ.

κ
9 ε ε ε λ π ι ι ι ι ι ι ι ι

Ὅταν μετὰ τὸ ἴσον ἀκολουθεῖ μία Ἀπό-
στρόφος μέ ἄλλην συλλαβήν τότε τὸ ἴσον
ὑποτάσσει τήν Πεταστήν διὰ τονισμόν.

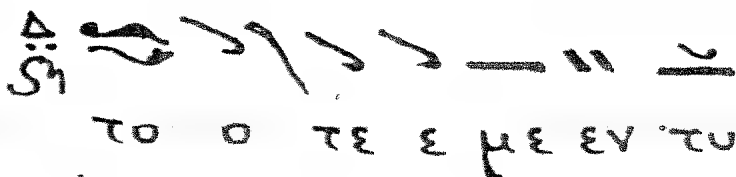
π.χ.

Ὡ Αι νει τε τὸν κυ ρι ον

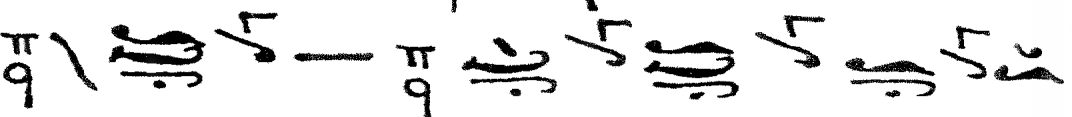
καὶ ὑπό τήν ἰδίαν συλλαβήν ὅταν ἀκο-
λουθεῖ μία Ἀπόστρόφος καὶ θέλομεν νά
δώσωμεν τὸν τονισμόν τῆς Πεταστῆς
ὑποτάσσεται ὑπό τοῦ ἴσου καὶ γράφε-
ται κάτωθεν αὐτοῦ.

π.χ.
ΑΙ ΝΕΙ ΕΙ ΕΙ ΤΕ

"Όταν μετά τό "Ισον ἀκολουθεῖ Ἀπόστρο-
φος μέ τήν ἰδίαν ευλλαβήν, ἀκολουθοῦν
δὲ ἄλλαι δύο Ἀπόστροφοι μέ ἄλλην ευ-
λλαβήν τότε γράφεται ψηφιστόν κάτωθεν
τοῦ "Ισου, μετά δέ τήν πρώτην Ἀπόστροφον
Βαρεία.

π.χ.
ΤΟ Ο ΤΕ Ε ΜΕ ΕΝ ΤΥ

"Όταν τό "Ισον χρειάζεται ζωηρότητα καί
κυματισμόν μέ ἕναν ἀκόμη χρόνον, τότε
δέτομέν κάτωθεν αὐτοῦ τήν πεταστήν
μέ ἀντικένωμα καί Ἀπλήν, ἀκολουθεῖ
δέ κατάβασις ἀπαραιτήτως μετά Γοργοῦ.
τίθεται καί πολλές φορές διά τονισμόν
πρό τοῦ "Ισου καί ἡ Βαρεία.

π.χ.

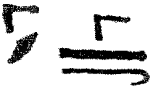

"Όταν τό "Ισον χρειάζεται ἕνα ἀκόμη
χρόνον καί ἀκολουθοῦν δύο ἢ περισσό-
τερες καταβάσεις ἑτετερόχρονες (χωρίς
χρονικόν σημεῖον) τότε δέτομεν κάτω
ἀπό τό "Ισον τήν πεταστήν καί Κλάσμα.

Δ Π
 Ση Κυρι ι ε 9

“Οταν τό”Ισον χρειάζεται κλάσμα και
 ακολουθεῖ ὑπορροή μέ Γοργόν, τότε γρά-
 φεται ψηφιστόν κάτωθεν τοῦ”Ισου.

π. χ. Δ Γ > — “ —   ?
 Ση φυ υ υ βι ις γε ραι ρουου βα α

“Οταν τό”Ισον ακολουθοῦν κεντήματα
 μέ Γοργόν και ἄλλο”Ισον, τότε χρειάζε-
 ται τό στήριγμα τοῦ Ὀλίγου και γράφε-
 ται οὕτω.

ν — “
 Ση Αλ λη λου ου ου ου ι ι ι ι
 α Ση

Ἐδῶ γράφεται βαρεία μετά τά κεντή-
 ματα και τό Γοργόν λαμβάνει στήζιν
 στό δεξιόν μέρος.

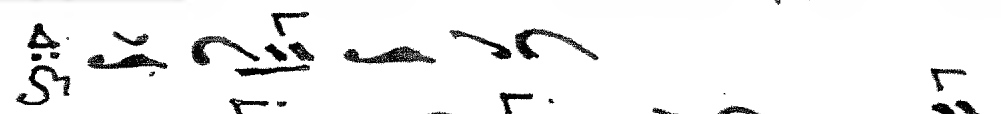
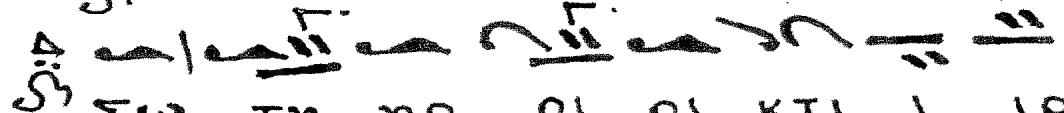
Διά λόγους καλαισθητικούς δύναται
 νά γραφεῖ κάτωθεν τοῦ”Ισου Ἀπό-
 στρο φος ὑπό τήν ἰδίαν ευλλαβήν ἀ-
 φροῦ γραφεῖ πρό τοῦ”Ισου βαρεία.

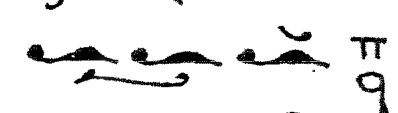
π. χ. Δ. 37
 ΚΥ ΡΥ Ε ΚΑΙ ΔΕ Ε Ο Ο Ο

Όταν γράφονται δύο Ψα υπό τήν ἰδίαν
 συλλαβήν τό δέ δεύτερον Ψον ἔχει ὑπο-
 τάξει τό Ὀλίγον καί ἀκολουθοῦν κεντή-
 ματα μέ Γορχόν, τότε μεταξύ πρώτου καί
 δευτέρου Ψου γράφεται κάτωθεν ὁ σύν-
 δεσμος διά κυματισμόν καί προφοράν ἐ-
 νωμένην χωρίς διακοπήν.

π.χ. π
 9 δι ου ου α α νε και αι

πρό τοῦ Ψου δέν γράφεται ποτέ βαρεία
 ὅταν ἀκολουθεῖ συνεχές ἐλαφρόν.

π.χ.
 Δ
 Δ σω τη ηρ οι οι κτι ι ιρ

Όταν γράφονται τρία Ψα υπό τήν ἰδίαν
 συλλαβήν καί χρειάζεται κυματισμός γρά-
 φεται μεταξύ πρώτου καί δευτέρου σύν-
 δεσμος. π
 9 το ο ο 9

Τό Ψον δέχεται ἐπάνω ἕναν μόνον χρο-
 νικόν χαρακτήρα τό κλάσμα. Κάτω δύο
 καί τρεῖς Ἀπλές, καί μίαν Ἀπλήν δέχεται
 μόνον μέ Ἀντικένωμα, καί ἔφ' ὅσον

ἀκολουθεῖ κατάβασις με Γοργόν.

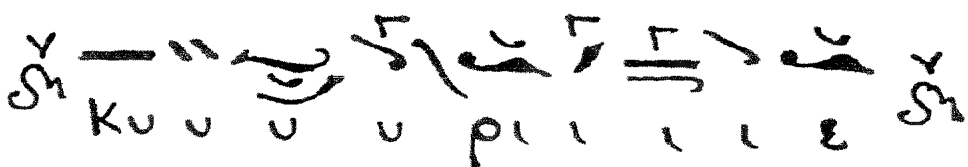
π.χ.

Ὄταν χρειάζεται νά προστεθοῦν δύο ἢ τρεῖς Ἀπλές κάτω ἀπό τό Ἰσον καί ἀκολουθεῖ χαρακτήρας καταβάσεως μόνον Ἀπόστροφος ἢ Ἐλαφρόν, γράφεται κάτωθεν Σύνδεσμος γιά ἀχώριστον προφοράν μέ Ἐλαφρόν κυματισμόν, καί πρό τοῦ Ἰσου γράφεται βαρεία πού ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ τελευταίου χρόνου τοῦ Ἰσου.

π.χ.

Ὄταν τό Ἰσον χρειάζεται κλάσμα καί ἀκολουθεῖ ὑπορροή μέ Γοργόν, τότε πρό τοῦ Ἰσου γράφεται βαρεία.

π.χ.
 Ὡ κυ υ υ υ ρι ι ι ι ε Ὡ

Ὄταν μετά τό Ἰσον ἀκολουθεῖ Ἀπόστροφος μέ Γοργόν καί μετά ἀνάβασις, γράφεται πρό τοῦ Ἰσου βαρεία. π.χ.

συλλαβῆς. π.χ.

 Εν τω ουρανω τα ομματα

 Τας ε περινας ημων ευχας

Όταν ἀνερχόμεθα συνεχῶς πολλούς φθόγ-
 γους ὑπὸ τὴν ἰδίαν συλλαβὴν γράφωμεν
 τὰ κεντήματα κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου.

π.χ.
 Κυριε εεε

Ἐάν χρειάζεται ἀνάβασις μέ ζευγος συλ-
 λαβῶν πού θέλουν κεντήματα καί αἱ
 δύο, τότε γράφωμεν αὐτά ἄνωθεν τῶν
 δύο Ὀλίγων.

 Εισακουσο (ὄρα κεκραγᾶριον Ἰακώβου.)

 δοξολογουοι μεν γεε

(Δοξολογία Ἰακώβου ἤχος α' κε)

Εἰς ὅλας τὰς ἄλλας περιπτώσεις ὅταν
 ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου γράφωμεν κεντή-

ματα ἀκολουθεῖ ἰσότης ἢ κατάβασις.

π.χ.
 Δοξα παατρι

Ὄταν ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου χρειάζονται κεντήματα πού ζητοῦν ζωηρότητα καὶ ἀκολουθοῦν ἀπαραιτήτως δύο ἢ περισσότερες καταβάσεις Ἀποστροφῶν τότε γράφωμεν κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου τὸ ψηφιστόν πού ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν κεντημάτων.

π.χ.
 Προος κυριον ε κεκρααζα

Ὄταν ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου ὑπάρχουν κεντήματα ἀκολουθεῖ δὲ Ἀπόστροφος ἔνσημος, δευτέρα Ἀπόστροφος ὑπὸ τὴν ἰδίαν συλλαβὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἄλλη Ἀπόστροφος ἔνσημος καὶ ἄλλη μὲ ἰδίαν συλλαβὴν, τότε τίθεται ψηφιστόν κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου, καὶ προτάσσεται ἡ βαρεῖα πρὸ ἐκάστου ζεύγους τῶν Ἀποστροφῶν.

π.χ.
 Κυριον ε κεκρααζα

 Κυ ρι ι ε ε δο ο ο ζα α α

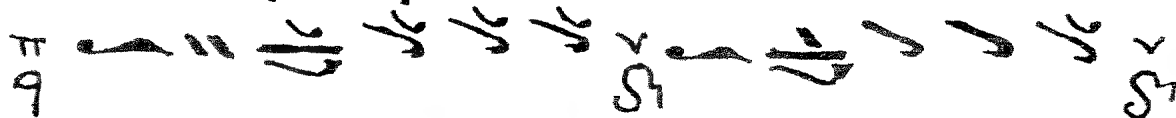
βοι

Τό 'Ολίγον συμπλέκεται μέ ὅλους τούς χαρακτήρες ποσότητος.

Τό 'Ολίγον καί ἡ Πεταστή ἀνήκουν εἰς ὑποτακτικά σημεῖα τῆς μουσικῆς καί λέγονται σώματα. Γίνονται ὑποτακτικά τῶν πνευμάτων κεντήματος καί ὑψηλῆς. Τά πνεύματα δέν ἐκφωνοῦνται οὔτε γράφονται μόνα των. Ἐκφωνοῦνται καί γράφονται ὅταν στηρίζονται εἰς σώματα 'Ολίγου καί Πεταστής.

Τό 'Ολίγον δέχεται ψηφιστόν ὅταν ἀκολουθοῦν δύο ἢ περισσότερες καταβάσεις. Σπανίζουν οἱ περιπτώσεις πού τό 'Ολίγον δέχεται ψηφιστόν ὅταν ἀκολουθεῖ μία μόνον κατάβασις. π.χ.

Τό Ὀλίγον δέχεται ψηφιστόν ὅταν ὑ-
πάρχουν κεντήματα ἄνωθεν αὐτοῦ μέ-
την ἰδίαν συλλαβήν καί ἀκολουθοῦν
δύο οἱ περισσότερες καταβάσεις. π.χ.

π Δ ε β ο τ α κ υ ρ ι ι ε δ η

Ἐάν τό Ὀλίγον χρειάζεται κλάσμα καί
ζωηρότητα καί ἀκολουθεῖ μία Ἀπόστρο-
φος μέ κλάσμα μέ ἰδίαν ἢ ἄλλην συλλα-
βήν, γράφεται κάτωθεν μεταξύ τῶν δύο
φθόγγων Ὀμαλόν καί διά κυματισμόν.

δ η π α β ο δ η ο ν τ ω ς δ η δ ο ζ α

Ὅταν μετά τό Ὀλίγον ἀκολουθεῖ ἴσον
ὑπό τήν ἰδίαν συλλαβήν γράφεται κά-
τωθεν Ὀμαλόν, π.χ

Δ χ α ι ρ ε π α α ν τ α

Ἐάν κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου ἢ ἄνωθεν αὐ-

Ὀλίγου, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν
κεντήματα.

$$\frac{7}{\text{u}} \quad \frac{4}{\text{u}} \quad \frac{3}{\text{u}}$$

καὶ οἱ τρεῖς ἔχρονες ὑποστάσεις δια-
ροῦν μέ Γοργόν καὶ προσθέτουν ἀνάλο-
γον χρόνον.

$$\frac{7}{\text{u}} = \frac{1}{\text{r}} - \frac{1}{\text{r}} \quad \frac{4}{\text{u}} = \frac{1}{\text{r}} - \frac{1}{\text{r}} \quad \frac{3}{\text{u}} = \frac{1}{\text{r}} - \frac{1}{\text{r}}$$

Ὁ Σταυρός + καὶ ἡ Σιωπή, (παῦσις \))
γράφονται καὶ πρό, καὶ μετὰ τὸ Ὀλίγον.

φθορές τῶν ἤχων, Διέσεις καὶ Ἀφέςεις
γράφονται ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ
Ὀλίγου. Ἡ βαρεία προγράφεται τοῦ Ὀλί-
γου οἱ δὲ χαρακτῆρες ποιότητος κάτω-
θεν αὐτοῦ.

$$\text{u} + \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---}$$

$$\frac{\text{a}}{\text{u}} \quad \frac{\text{p}}{\text{u}} \quad \frac{\text{m}}{\text{u}} \quad \frac{\text{r}}{\text{u}} \quad \frac{\text{d}}{\text{u}} \quad \frac{\text{g}}{\text{u}} \quad \frac{\text{b}}{\text{u}} \quad \frac{\text{f}}{\text{u}} \quad \frac{\text{s}}{\text{u}}$$

$$\frac{\text{u}}{\text{u}} \quad \frac{\text{p}}{\text{u}} \quad \frac{\text{m}}{\text{u}} \quad \frac{\text{r}}{\text{u}}$$

ΠΕΡΙ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΤΑΣΤΗΣ.

Ἡ πεταστή ἀναβαίνει μίαν φωνήν (ε-

να φθόγγον) καὶ ἐκτελεῖται μὲ διαφο-
ρετικὴν ἐξαγγελίαν ἐκ τῶν ἄλλων κα-
ρακτῆρων ἀναβάσεως. Ζητεῖ ζωηρότη-
τα μετὰ κύκλου περὶ αὐτήν, καὶ πέταγμα
(τίναγμα) τῆς φωνῆς πρὸς τὰ ἄνω ὥστε
νά πλησιάζει τὸν ἀμέσως ὀξύτερον φθόγ-
γον.

Ὁ χρύσανθος ἀναφέρει εἰς τὸ μέγα θεω-
ρητικόν διὰ τὴν διαφορὰν τῆς ἐντόσεως
τοῦ φθόγγου τοῦ χαρακτῆρος τῆς πετα-
στῆς ὅτι θέλει ἀνάβασιν τῆς φωνῆς ὀλί-
γον περισσότερον ἀπὸ τὴν φυσικὴν ὀ-
ξύτητα τοῦ τυχόντος φθόγγου, καὶ τὴν
ἐκτέλεσιν αὐτὴν ζητεῖ καὶ ὅταν ὑπο-
τάσσεται ἀπὸ τὸ ἴσον καὶ ἄλλους χα-
ρακτῆρας καταβάσεως.

Ἡ πεταστὴ δύναται νὰ τεθεῖ εἰς τὴν
ἀρχὴν κάθε μέλους, οὐδέποτε ὅμως εἰς
τὸ τέλος.

Πρὸ τῆς πεταστῆς γράφεται ὅποιο δῆπο-
τε χαρακτῆρας. Μετὰ ὅμως τὴν πεταστήν
δὲν γράφεται οὔτε ἴσον οὔτε χαρακτῆ-
ρας ἀναβάσεως. Ἀπαραιτήτως ἀκολουθεῖ
κατάβασις.

Ἡ πεταστή δέχεται μίαν μόνον ἰσόχρο-
νον κατάβαιν μέ τήν ἰδίαν ἢ ἄλλην
συλλαβήν. π.χ

κ: 9
9 Οἱ οἱ μοι τι ὦ μοι ὦ θην ε χω

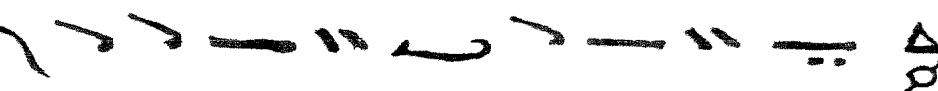
κ: 9
9 ε πι τον λιθον κα θη μενον 9

Δ: 9
9 ον ευρησει ρα α θυ υ μουουντα

π: 9
9 Α χι ος θι θι ε ε ε λε ε η η μο

Δ: 9
9 δα πα νη η η η η σα α α ας

6
χ πλου ου λου ου ου ου σι ι ι θι

π: 9
α α α α ντι ι ι ι λη

Όταν ἡ πεταστή χρειάζεται κλάσμα τότε

ἀκολουθοῦν ἀπαραιτήτως μία ἢ δύο ἢ περισσότεροι χαρακτῆρες καταβάσεως ἄνευ ἑτεροχρόνου. π.χ.

κ. 9 Κυ ρι ε α μαρ τα νων ου παυ ο μαι

κ. 9 Κυ ρι ε και τον φο βον σου πτο ου ου μαι

π. 9 Κυ ρι ι ε ε κε ε κρα α α ζα α

Ἐάν ἡ πεταστή χρειάζεται κλάσμα καὶ ἀκολουθοῦν ζεύγη Ἀποστρόφων μέσῃ συλλαβῇ ἐπὶ τῆς πρώτης Ἀποστρόφου κάθε ζεύγους, τότε προτάσσεται ἡ βαρεία πρό ἑκάστου ζεύγους τῶν Ἀποστρόφων. π.χ.

Δ. 9 θαι νε βα τω ω το ον Κυ υ ρι ι

π. 9 ι ι ον

Ὅταν ὅμως κάθε δεύτερη Ἀπόστροφος ἔχει νέαν συλλαβὴν δὲν τίθεται βαρεία.

τε ε ρι ρε ε ρι ρε ε ρεμ

Εάν μετά τήν Πεταστήν ὁ κατιών χα-
 ρακτήρ χρειάζεται κλάσμα, τότε δύναται
 νά ἀκολουθοῦν καί ἄλλοι κατιόντες χα-
 ρακτήρες. π.χ.

π

Όταν ἡ Πεταστή δεχεται κλάσμα καί ἀ-
 ἀκολουθοῦν ὑπό τήν ἰδίαν συλλαβήν
 δύο ἑτερόχρονες καταβάσεις τότε γρά-
 φεται μετά τήν Πεταστήν βαρεία.

μου ου ου ου

Όταν ἡ Πεταστή χρειάζεται κλάσμα
 καί ἀκολουθοῦν ὑπό τήν ἰδίαν συλλα-
 βήν δύο χαρακτήρες συνεχούς κατα-
 βάσεως μετά Γοργουῦ τότε ἐπὶ τοῦ
 πρώτου γράφεται ὑπορροή. π.χ.

ε χωω

Ἐάν ὁ δεύτερος χαρακτήρας κατα-
βάσεως ἔχει συλλαβὴν καὶ ὁ πρῶ-
τος θέλει Γοργόν τότε γράφεται συ-
νεχὲς ἔλαφρόν. π.χ.

Δ. > | < > <
δῆ ε γω δε

Δ. > | < > < — <
πα τε ρα γι ον

Ἡ πεταστή ἀπὸ τὰς χρονικὰς ὑποστάσεις
δέχεται κάτωθεν μόνον τὸ κλάσμα καὶ
τὴν Ἀπλήν πάντοτε ὑπὸ τὸ Ἀντικένωμα.

π.χ. < < <

Ἡ πεταστή δέχεται σὲ μίαν μόνον περίπτω-
σιν κάτωθεν κλάσμα μετὰ ψηφιστοῦ ὅ-
ταν ἀκολουθεῖ μία μόνον Ἀπόστροφος
μετὰ Γοργοῦ.

π — " < < < < < < π
9 9 9 9 9 9 9 9
κυ υ υ υ ρι ι ι ι ε

Ἡ πεταστή ἐκ τῶν σημείων ἀλλοιώσεως
δέχεται ἄνωθεν μόνον τὴν ἄφρεσιν καὶ
σὲ καμίαν περίπτωσιν Δίεσιν. Αἱ φθοραὶ
γράφονται ἄνωθεν καὶ κάτωθεν.

Ἡ πεταστή ὑποτάσσεται ἀπὸ τὸ ἥβον
καὶ ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν ὅταν τίθεται εἰς
τὸ δεξιὸν μέρος αὐτῆς.

≡ ἐκτελεῖται τὸ ἥβον μέ τὴν ποιό-
τητα τῆς πεταστῆς. ≡ ἐκτελεῖται ἡ
ὑψηλὴ ἀνερχομένη 4 αρες φωνές μέ τὴν
ποιότητα τῆς πεταστῆς.

Ὅταν τίθεται ἡ ὑψηλὴ εἰς τὸ ἀριστερόν
μέρος τῆς πεταστῆς ἀνερχόμεθα 5 φω-
νές καὶ συνεκφωνεῖται μέ τὴν ποιότη-
τα τῆς πεταστῆς ≡

Γράφεται πεταστή ὅταν ἀκολουθοῦν δύο
ἀπόστροφαι ἐκ τῶν ὁποίων ἡ δευτέρα ἔ-
χει γοργόν καὶ ἀκολουθεῖ ἥβον. π.χ.

κ ≡ ≡ ≡ Δ ≡ ≡ ≡
9 το ο ο τε δὴ ο ο οταν

Ἡ πεταστή καὶ ὅταν ὑποτάσσεται καὶ
ὅταν συνεκφωνεῖται διατηρεῖ τὴν ποιο-
τικὴν τῆς ἐνέργειαν.

Ἡ πεταστή δέχεται πρό αὐτῆς τὴν βα-
ρεῖαν καὶ κάτωθεν τὸν σύνδεσμον μέ

ἄλλους χαρακτήρας μέ βαρείαν. π.χ.

π — — — — —
 9 και δε ο ο ο με ε ε θα α
 α σου

μέ συνδεσμον.

Δ — — — — —
 5 κυ υ υ υ ρι ι ι ε 5

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΕΝΤΗΜΑΤΩΝ

Ἀπό τό ρῆμα κεντῶ πῆραν τό ὄνο-
 μάτων. Ἀνεβαίνουν μίαν φωνήν μαλα-
 κῶς καί ἡπίως. Δέν τίθονται οὔτε εἰς
 τήν ἀρχήν οὔτε εἰς τό τέλος τοῦ μέ-
 λους, διότι ἐζαρτῶνται ἀπό τόν προ-
 ηγούμενον φθόγγον τοῦ ὁποίου συνε-
 χίζουν τήν ἰδίαν συλλαβήν. Δέν δέχον-
 ται ἰδίαν συλλαβήν πλήν τῶν Τερρερι-
 γμῶν τῶν κρατημάτων. Ἀκόμη δέν
 δέχονται οὔτε κλάσμα οὔτε Ἀπλήν, δη-
 λαδὴ χαρακτήρας πού αὐξάνουν τόν

χρόνον. Δέχονται μόνον χαρακτήρας
 πού διαιροῦν τὸν χρόνον Γοργὸν Δί-
 χοργον καὶ Τρίχοργον. Τὸ Γοργὸν γρά-
 φεται καὶ ἄνω καὶ κάτω ἀπὸ τὰ κεν-
 τήματα. Τὸ Δίχοργον καὶ τὸ Τρίχοργον
 γράφονται ἄνω ἀπὸ τὰ κεντήματα.
 Μετὰ ἀπὸ τὰ κεντήματα ἀκολουθεῖ
 ἄλλος χαρακτήρας διότι ἐκασμίαν πε-
 ρίπτωσιν δέν γράφονται δύο φορές κεν-
 τήματα ἔστω καὶ ἂν συνεχίζεται ἡ ἴδια
 συλλαβή. Προφέρονται ἐλαφρὰ καὶ ἡ ἀνά-
 βαις εἶναι ἐνωμένη καὶ συνεχῆς μετὰ
 τοῦ προηγουμένου φθόγγου. (χωρὶς δια-
 κοπήν.) Τίθονται πάντοτε ἐς συνεκῇ ἀ-
 νάβασιν, καὶ λαμβάνονται εἰς τὴν ἄρσιν
 τοῦ μέτρου. Γράφονται καὶ κάτω καὶ
 ἄνω ἀπὸ τὸ Ὀλίγον. Ὅταν εἶναι κάτω
 ἐκτελοῦνται πρῶτον τὰ κεντήματα καὶ
 μετὰ τὸ Ὀλίγον. Ὅταν εἶναι ἄνω ἐκτελεί-
 ται πρῶτον τὸ Ὀλίγον καὶ μετὰ τὰ κεν-
 τήματα. Ὅταν κάτω ἀπὸ τὸ Ὀλίγον ὑ-
 πάρχουν κεντήματα καὶ ἄνω τοῦ Ὀλί-
 γου Γοργὸν, $\frac{\Sigma}{\approx}$ τὸ Γοργὸν ἀνήκει εἰς τὰ κεν-
 τήματα καὶ λαμβάνεται εἰς τὴν ἄρσιν.

Ὅταν τὰ κεντήματα εἶναι ἄνω ἀπὸ τὸ Ὀλίγον καὶ μέ Γοργόν, πάλιν τὸ Γοργόν ἀνήκει εἰς τὰ κεντήματα, ὅποτε ἔχει θέ-
 εις τὸ Ὀλίγον καὶ ἄρβιν ἔχουν τὰ κεν-
 τήματα. Δηλαδή καὶ εἰς δύο διαφορε-
 τικὲς περιπτώσεις τὸ Γοργόν ἀνήκει εἰς τὰ
 κεντήματα. π.χ

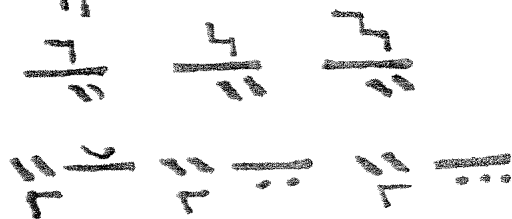
$$\pi \text{ — } \frac{\Gamma}{\alpha} = \pi \text{ — } \frac{\alpha}{\Gamma} \text{ — }$$

$$\pi \text{ — } \frac{\alpha}{\Gamma} \text{ — } \frac{\Gamma}{\alpha} \text{ — } \frac{\alpha}{\Gamma} = \pi \text{ — } \frac{\alpha}{\Gamma} \text{ — } \frac{\Gamma}{\alpha} \text{ — } \frac{\alpha}{\Gamma}$$

$$\pi \text{ — } \frac{\alpha}{\Gamma} \text{ — } \frac{\Gamma}{\alpha} \text{ — } \frac{\alpha}{\Gamma} \text{ — } \frac{\Gamma}{\alpha} \text{ — } \frac{\alpha}{\Gamma} \text{ — } \frac{\Gamma}{\alpha} \text{ — } \frac{\alpha}{\Gamma}$$

Ὅταν ἄνω τοῦ Ὀλίγου ὑπάρχει τὸ Ἀρ-
 χόν ἢ τὸ ἡμιόλιον ἢ τὸ Δίαρχον καὶ
 κάτω ὑπάρχουν τὰ κεντήματα, ἡ δι-
 αίρεσις τοῦ χρόνου πού γίνεται διὰ Γορ-
 γοῦ μέ τούς ἄνω τρεῖς χαρακτήρες πού
 διαιροῦν καὶ αὐξάνουν τὸν χρόνον ἀ-
 νήκει εἰς τὰ κεντήματα καὶ ὁ πρόσθετος
 χρόνος προσμετράται εἰς τὸ Ὀλίγον. Νά
 σημειωθεῖ ὅτι καὶ οἱ τρεῖς ἄνω χαρακ-
 τήρες γράφονται μόνον ἄνωθεν τοῦ

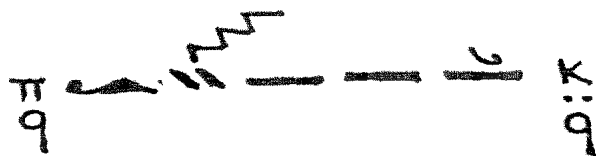
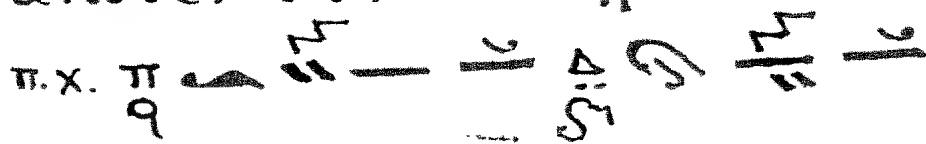
Ὀλίγου κάτωθεν τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν
τὰ κεντήματα.

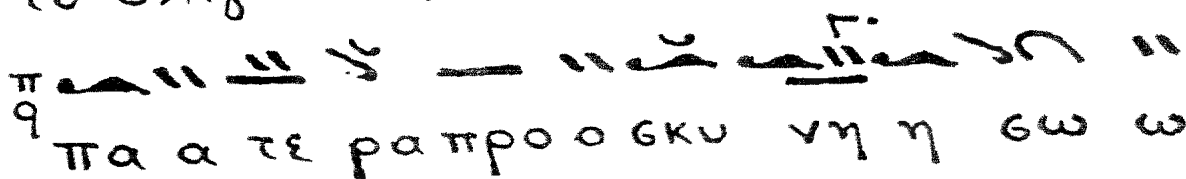
Ἐπειδὴ τὰ κεντήματα δὲν δέχονται οὔτε
τὸ κλάσμα οὔτε Ἀπλήν ἔάν χρειάζονται
χρόνον γράφεται ἴσον μετὰ τὰ κεντήματα.

Τὸ Δίχορχον καὶ τὸ Τρίχορχον γράφονται
ἄνωθεν τῶν κεντημάτων.

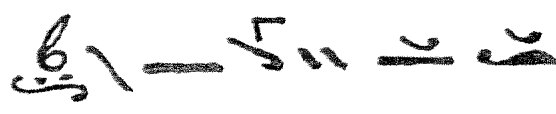

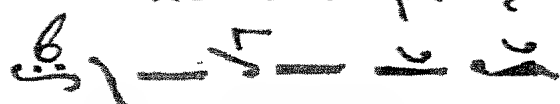
Ὅταν τὰ κεντήματα γράφονται ἄνωθεν
τοῦ Ὀλίγου ἢ καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτό, τότε
τὸ Ὀλίγον δέχεται νέαν συλλαβήν. π.χ.

μεν κ
9

ὑπὸ τὴν ἰδίαν συλλαβὴν μετὰ Ἀπόστροφον μέ Γοργόν δέν γράφονται ποτέ κεντήματα ἂν χρειάζεται ἀνοδος μίας φωνῆς ἀλλὰ ὀλίγον.

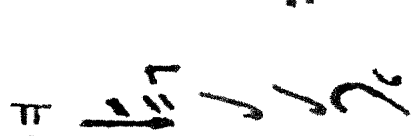

 λάθος γραφή.
κυ υ υ ρι ε

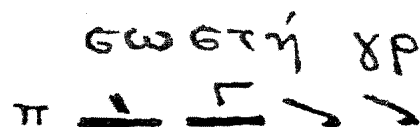

 σωστή γραφή.
κυ υ υ ρι ε

 Δε ε ε σπο τα κυ υ υ υ υ υ υ

 ρι ι ι ι ε

πρὸς ἀποφυγὴν εὐχύσεως ἀντὶ κεντημάτων γράφεται ὀλίγον ὅταν προϋπάρχει κέντημα.

 λάθος γραφή.
 σωστή γραφή.
τα αυ της τα α αυ της

 λάθος γραφή.
 σωστή γραφή.
τα α αυ της

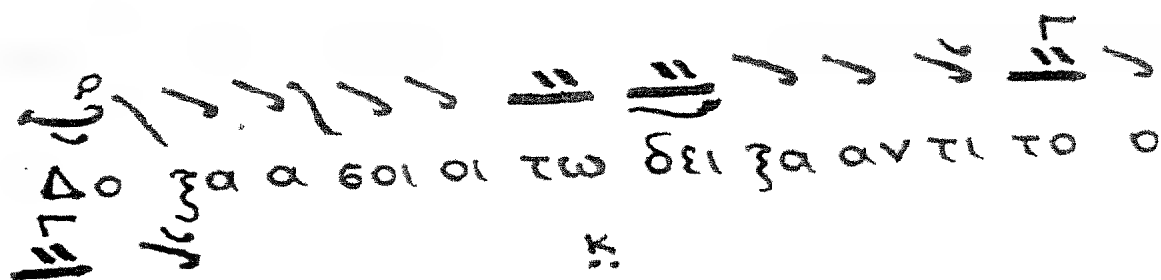
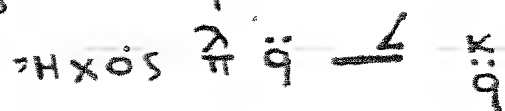
Ὅταν τὰ κεντήματα γράφονται ἄνω-

θεν τοῦ Ὀλίγου πρέπει μετὰ τὰ κέντημα-
τα γὰ ἀκολουθεῖ ἰσότης ἢ κατάβασις.

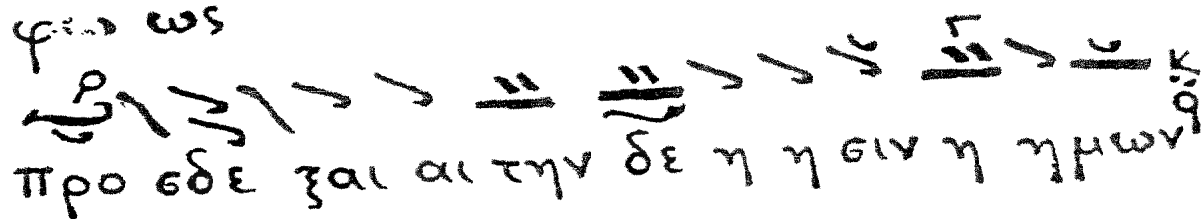

Ὅταν ὁμως εἶναι ἀνάγκη ἀναβάσεως μέ-
ζεῦχος συλλαβῶν πού χρειάζονται κέντη-
ματα, γράφομεν αὐτὰ ἐν συνεχεί ἀναβά-
σει ἄνωθεν τῶν Ὀλίγων. π.χ.

Δοξολογία Πέτρου Βυζαντίου.

φως

προ εδε ζαι αι την δε η η σιν η η μων

ΠΕΡΙ ΚΕΝΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΥΨΗΛΗΣ

Τὸ κέντημα ἔχει ὑπερβατὴν ἀνάβασιν δύο
φωνῶν καὶ ἡ ὑψηλὴ τεσσάρων φωνῶν.
Τὸ κέντημα καὶ ἡ ὑψηλὴ ὀνομάζονται
πνεύματα καὶ ὡς πνεύματα δὲν τίθενται

ποτέ μόνα των ἄλλὰ συμπλέκονται μετὰ
τῶν σωμάτων Ὀλίχου καὶ Πεταστῆς. Τό
κέντημα ὅταν τεθεῖ κάτω ἀπὸ τὸ Ὀλί-
χον, ἢ ἀμέσως μετὰ καὶ πολὺ πληγίον
αὐτοῦ, τό μηδενίζει καὶ τὸ Ὀλίχον ἔχει
θέσιν στηρίγματος, καὶ ἀνερχόμεθα δύο
φωνές ὑπερβατῶς. π.χ. $\zeta_1 \leftarrow \frac{2}{\zeta_1} \leftarrow \frac{2}{\zeta_1}$

Ὅταν τεθεῖ ἄνωθεν τοῦ Ὀλίχου ἢ τῆς
Πεταστῆς τότε ἀνερχόμεθα τρεῖς φωνές
ὑπερβατῶς διότι προστίθεται καὶ συνεκ-
φωνεῖται καὶ ἡ ἀξία τοῦ Ὀλίχου καὶ
τῆς Πεταστῆς. $\underline{\underline{1^3}} \quad \underline{\underline{1^3}}$

Ἡ ὕψηλὴ τιθεμένη εἰς τὸ ἄνω δεξιὸν μέρος
τοῦ Ὀλίχου ἀνέρχεται 4 αρες φωνές διότι
μηδενίζει τὸ Ὀλίχον καὶ τό ἔχει ὡς στήρι-
γμα. Ὅταν τίθεται εἰς τὸ ἄριστερόν ἄνω
μέρος τοῦ Ὀλίχου συνεκφωνεῖται καὶ ἀνέ-
ρχεται 5 φωνές προστιθεμένης τῆς ποσο-
τικῆς ἀξίας τοῦ Ὀλίχου.

Ἡ ὕψηλὴ ὅταν τίθεται εἰς τὸ δεξιὸν ἄνω
μέρος τῆς Πεταστῆς ἀνέρχεται 4 αρες φω-
νές ὑπερβατῶς μηδενίζει τὴν Πεταστήν

καὶ χρησιμοποιεῖ τὴν ποιοτικὴν τῆς μό-
νον ἐνέργειαν. Ὄταν τίθεται εἰς τὸ ἄνω
ἀριστερόν μέρος τῆς πεταστῆς ἢ ὕψηλῃ
συνεκφωνεῖται μέ αὐτὴν ὅπου γίνεται
χρῆσις τόσον τῆς ποσοτικῆς ὅσον καὶ
τῆς ποιοτικῆς ἐνεργείας τῆς πεταστῆς.

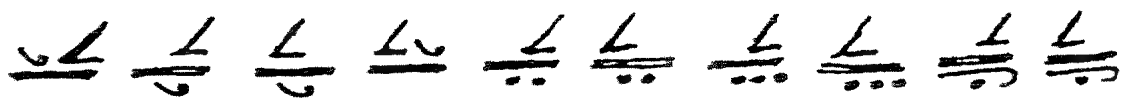
Ἡ συμπλοκὴ τοῦ κεντήματος μετὰ τοῦ
ὀλίγου δέχεται τὰ σημεῖα χρόνου ὡς
ἐξῆς.

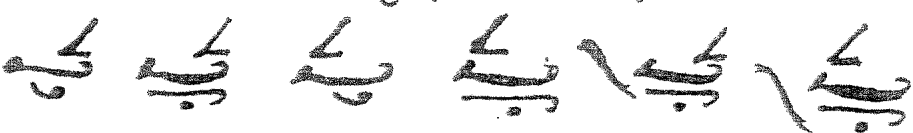
Ἡ συμπλοκὴ τοῦ κεντήματος μετὰ τῆς
πεταστῆς δέχεται τὰ χρονικὰ σημεῖα
ὡς ἐξῆς.

Ἡ συμπλοκὴ τῆς ὕψηλῃς μετὰ τοῦ ὀλί-
γου δέχεται τὰ χρονικὰ σημεῖα ὡς ἐξῆς.

Ἡ συμπλοκὴ τῆς ὕψηλῃς μετὰ τῆς πετα-

στῆς δέχεται ὡς ἐξῆς τὰ χρονικά ση-
μεῖα.

Ὁρθογραφία κατιόντων χαρακτήρων.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΡΟΦΟΥ.

Ἡ Ἀπόστροφος καταβαίνει μίαν φωνήν καί γράφεται καί εἰς τήν ἀρχήν καί εἰς τό τέλος τοῦ μέλους, καί ἐν μέσῳ ἄλλων χαρακτήρων ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη καταβάσεως ἐνός φθόγγου. Διά συνεχῆ κατὰ φθόγγον κατάβαιν εἴτε ἐν τῇ ἰδίᾳ συλλαβῇ εἴτε μέ ἁλλαγῇ συλλαβῆς χρησιμοποιοῦμεν τήν Ἀπόστροφον ὡς μόνην ἐκ τῶν χαρακτήρων ποσότητος πού κατέρχεται ἀνά ἓνα φθόγγον.

Ἀπό τὰ χρονικά σημεῖα λαμβάνει ἄνωθεν μόνον τό κλάσμα κάτωθεν δέ ὅταν ὑποτάσσει τό Ὀλίγον ἤ τήν Πεταστήν καί κάμνει κρῆσιν τῆς ποιοτικῆς αὐτῶν ἐνεργείας. Κάτωθεν δέχεται Ἀπλήν Διπλήν Τριπλήν.

Δέν δέχεται κλάσμα ἀλλά Ἀπλήν ὅ-
 ταν κατέρχεται ὑπό τήν ἰδίαν συλ-
 λαβήν τοῦ προηγηθέντος χαρακτήρος
 ὅπου προγράφεται ἀπαραιτήτως ἡ
 βαρεία.

Ἀπό τά σημεία διαιρέσεως τοῦ χρό-
 νου δέχεται τό Γοργόν ἄνω καί κά-
 τω, τό Δίχοργον καί Τρίχοργον ἄνω.
 Δέν δέχεται Ἀρχόν Ἡμιόλιον καί Δί-
 αρχον. φθορές δέχεται ἄνω καί κά-
 τω. Διέσεις δέχεται κάτω καί ὑφέ-
 σεις ἄνω.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΡΡΟΗΣ

Ἡ Ὑπορροή κατέρχεται δύο φωνές
 συνεχῶς ὡς δύο Ἀπόστροφαι ἀλλά
 ὑπό τήν ἰδίαν συλλαβήν ρέουσα
 (« ὑπό-ροήν ») προφέρεται δηλαδή
 ἐνωμένη μετά τοῦ πρό αὐτῆς χαρα-
 κτήρος, ἄνευ διακοπῆς τῆς φωνῆς με-
 τά τῶν δύο φθόγγων καταβάσεως.

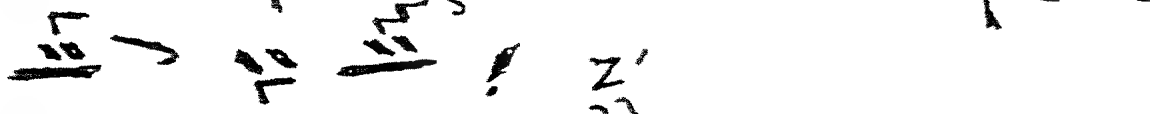
Ἀπὸ τούς χαρακτήρας χρόνου δέν δέ-
χεται τὸ κλάσμα. Δέχεται κάτωθεν
μόνον, Ἀπλήν, Διπλήν καί Τριπλήν.

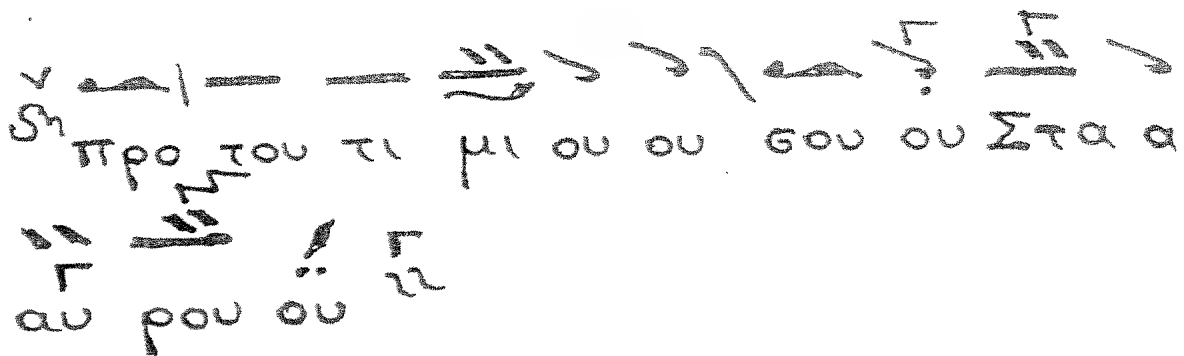
Οἱ χαρακτήρες διαιρέσεως τοῦ χρό-
νου Γοργόν, Δίχορχον καί Τρίχορχον,
γράφονται ἄνωθεν καί ἡ ἐνέργειά των
ἀρχίζει ἀπὸ τὸν πρῶτον φθόγγον κατα-
βάσεως τῆς Ὑπορροῆς.

Δέν τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους
διότι πρέπει νὰ ἔχει προγραφεῖ ἄλλος
φθόγγος μετὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται
καί συνεχίζει τὴν ἰδίαν συλλαβήν.

Συνήθως δέν γράφεται Ὑπορροή με-
τὰ τὰ κεντήματα.

ὑπάρχουν ὅμως μαθήματα παλαιῶν
διδασκάλων μέ τὴν Ὑπορροήν μετὰ
τὰ κεντήματα.

 αυ της α ζι ω σο ο ον με ε

 Σω ω ω τη ηρ

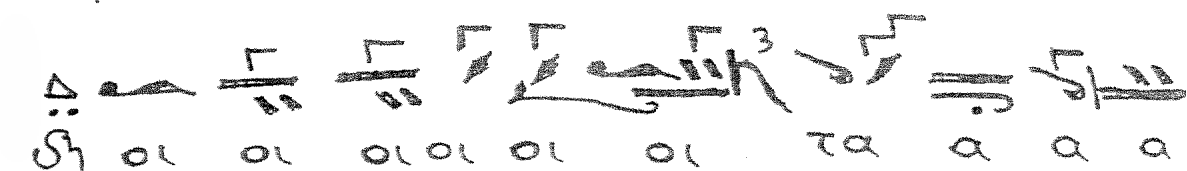

φθοραί τίθενται ἄνωθεν μὲν ὅταν ἡ ἐνέργειά των ἀρχίζει ἀπὸ τὸν πρῶτον φθόγγον τῆς ὑπορροῆς, κάτωθεν δέ ὅταν ἡ ἐνέργειά των ἀρχίζει ἀπὸ τὸν δεύτερον φθόγγον αὐτῆς.

Ἐκ τῶν σημείων ποιότητος δέχεται κάτωθεν καὶ πάντοτε διὰ τὸν δεύτερον φθόγγον ἡ ὑπορροή, τὸ Ἀντικένωμα μέ Ἀπλήν, τὸ Ὁμαλόν καὶ τὸν Σύνδεσμον.

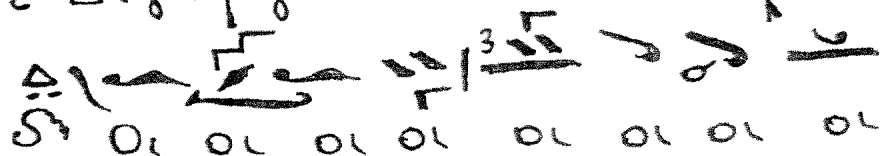
Διάφορα παραδείγματα.

Ὅταν χρειάζεται τραχύς ἢ ὀμαλός κυματισμός μετὰ τὴν ὑπορροήν τίθεται ἡ βροντὴ πού συνδέεται με αὐτὴν ἀπὸ Σύνδεσμον ἢ Ὁμαλόν. Ἡ ὑπορροή μέ Γοργόν καὶ κάτωθεν Σύνδεσμον ἐκτελείται μέ ἑλαφρόν κυματισμόν.

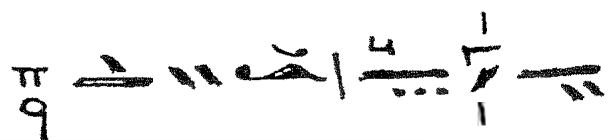
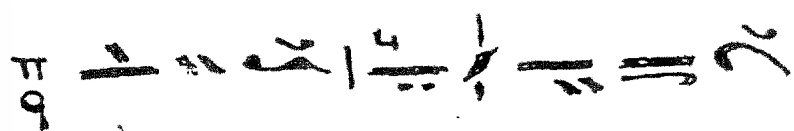

χε

Ἡ ὑπορροή δι' ἐλαφρόν κυματισμόν
μέ διχορχον καί σύνδεσμον.

Ἡ ὑπορροή ἀπαγγελιομένη ἄνευ διακοπῆς
τῆς φωνῆς μεταξύ τοῦ φθόγγου τοῦ πρό
αὐτῆς χαρακτῆρος καί τῶν δύο αὐτῆς
φθόγγων ἐλαφρῶς καί ὡς ὑπο-ροήν.

καί εἰς τὰς δύο ἄνω περιπτώσεις εἰς τήν
πρώτην πού ἡ ὑπορροή δέν ἔχει Γορ-
χόν καί εἰς τήν δευτέραν πού ἔχει, ἡ
ἐκτέλεσις γίνεται διά μιᾶς εἰσπνοῆς
ὅλων τῶν φθόγγων χωρίς διακοπὴν

τῆς φωνῆς συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν κεντημάτων μετὰ τοῦ Ὀλίγου
 πού ἀκολουθοῦν μετὰ τὴν Ὑπορρο-
 ῇ, διότι συνεχίζουν τὴν ἰδίαν συλλα-
 βήν.

Ὅταν εἰς τὸν δεῦτερον φθόγγον χρει-
 αζεται ζωηρότης ἢ ὀξύτης τότε τί-
 θεται ἄνωθεν τῆς πεταστῆς μέ κλά-
 σμα, τὴν ὁποίαν ὑποτάσσει.

π — π — π — π

Ἡ Ὑπορροή ὑποτάσσει καὶ τὸ Ὀλί-
 γον ὡς στήριγμα καὶ γράφεται ἄνω-
 θεν αὐτοῦ, καὶ δίπλα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ
 ἰδίου Ὀλίγου τὰ κεντήματα.

π — π — π — π — π — π — π — π

Ἐάν ἡ Ὑπορροή χρειάζεται Ἀπλήν καὶ ἀκο-
 λουθεῖ Ἀπόστροφος μέ Γοργόν ὑπὸ τὴν ἰ-
 διαν συλλαβὴν τότε ἀπαραιτήτως ἡ Ἀπ-
 λή τίθεται μετ' Ἀντικενώματος. Ἐάν δέ λά-
 βει Διπλήν ἢ Τριπλήν ὑπὸ τὴν ἰδίαν συλ-
 λαβὴν ἀπαραιτήτως τίθενται μετὰ συν-

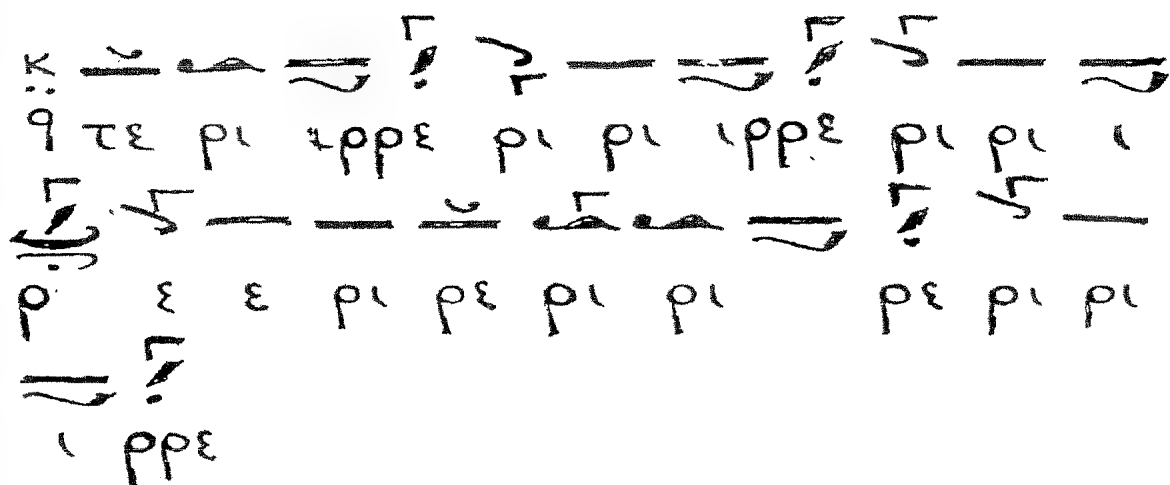
δέσμου.

Μέτριπλήν π $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{9}$ $\frac{1}{9}$
 τε ε ε ε ε ε ε τε

εἰς τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις ἢ Ἀπόστροφος πού ἀκολουθεῖ μέ Γοργόν μετά τοῦ Ἀντικενώματος καί τοῦ Συνδέσμου ὑπό τήν ἴδιαν συλλαβήν προφέρεται ἀχωρίστως.

Ἡ Ὑπορροή οὐδέποτε λαμβάνει συλλαβήν πλήν τῶν τερερισμῶν τῶν κρατημάτων.

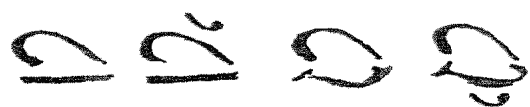

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΛΑΦΡΟΥ

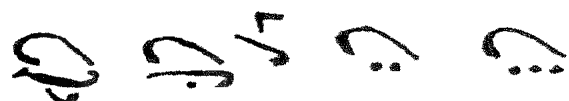
ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΝΕΧΟΥΣ ΕΛΑΦΡΟΥ

Τό ἔλαφρόν κατέρχεται δύο φωνές ὑπερβατῶς καί μέ ἔλαφράν τήν φωνήν καί διά τόν λόγον αὐτόν ὀνομάσθη ἔλα-

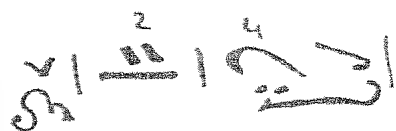
φρόν. Τό Έλαφρόν δέχεται ευλλαβήν.
 Όταν χρειάζεται ιδιαίτερον τονισμόν
 υποτάσσει τό Όλίγον καί τήν Πεταστήν
 τά μηδενίζει καί κρατεῖ τήν ποιητι-
 κήν των ἐνέργειαν.

Τό Έλαφρόν δέν δέχεται τό Ἀρχόν, τό Ἡ-
 μιόλιον καί τό Δίαρχον. Δέχεται τό κλά-
 σμα ἄνωθεν. Κάτωθεν δέχεται τό κλά-
 σμα μόνον καί εφ' ὅσον ἔχει υποτάζει
 τήν Πεταστήν. Δέχεται κάτωθεν τήν
 Ἀπλήν πάντοτε μετ' Ἀντικενώματος.
 Δέχεται κάτωθεν Διπλήν καί Τριπλήν
 χωρίς ἄλλο γημεῖον.

Τό Έλαφρόν δέχεται Διπλήν ἢ καί Τρι-
 πλήν μέ Σύνδεσμον ὅταν ἢ μετά τό
 Έλαφρόν Ἀπόστροφος συνεχίζει τήν
 ἰδίαν ευλλαβήν. Δέχεται τό Έλαφρόν
 καί Διπλήν χωρίς Σύνδεσμον.

Τό Συνεχές Ἐλαφρόν εἶναι συμπλοκή τῆς Ἀποετρόφου μετά τοῦ Ἐλαφροῦ. Ὄταν ἡ Ἀπόετροφος τίθεται πολύ πλησίον τοῦ Ἐλαφροῦ συμπλέκονται οἱ δύο χαρακτῆρες καί κατερχόμεθα δύο φωνές συνεχῶς ὡς δύο Ἀποετρόφους μέ ἐνέρχειαν Γοργοῦ εἰς τήν Ἀπόετροφον.

Τό Συνεχές Ἐλαφρόν δέχεται συλλαβήν εἰς τό Ἐλαφρόν μόνον, τό ὁποῖον τονίζεται εἰς τήν θέσιν ἢ δέ Ἀπόετροφος ὡς νά λαμβάνει Γοργόν εἰς τήν ἄρσιν συνεχίζουσα τό τέλος τῆς προηγουμένης συλλαβῆς.

Τό Συνεχές Ἐλαφρόν δά ἦτο δυνατόν νά τό παρομοιάσωμεν μέ τήν ὑποροήν μετά Γοργοῦ, ἀλλά ὑπάρχει ἡ διαφορά ὅτι ἡ ὑποροή δέν δέχεται συλλαβήν, ἐνῶ τό Συνεχές Ἐλαφρόν δέχεται πάντοτε νέαν συλλαβήν εἰς τόν δεύτερον φθόγγον πού εἶναι τό Ἐλαφρόν.

παραδείγματα.

π πα α ρ α α έχου

παράδειγμα μέ ὑπορροήν.

π λε ε δο ο ζα α σοι οι

παράδειγμα μέ Ἀποστρόφους.

π κυ υ ρι ε

Εἰς τὰ κρατήματα <<τενενά>> ἀπαραι-
τήτως τίθεται συνεχές ἑλαφρόν.

κ τε ε κηα τε ε κηα

πρό. τοῦ συνεχοῦς ἑλαφροῦ ἢ καὶ τῆς
ὑπορροῆς μετὰ Γοργοῦ ὅταν ἔχομεν
χαρακτῆρα ποσότητος ἄνευ ἑτεροχρό-
νου θέτομεν ψηφιστόν. π.χ.

π θε ο ο ο ον η η μω ω ω

ων

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΑΜΗΛΗΣ

Ἡ χαμηλή κατέρχεται 4 ἄρες φωνές
 ὑπερβατῶς. Δέχεται τὸ κλάσμα. Κάτω
 δέχεται τήν Ἀπλήν πάντοτε μετ' Ἀντι-
 κενώματος. Δέχεται συλλαβήν. Ἐάν
 χρειάζεται ἰδιαίτερον τονισμόν ὑπο-
 τάσσει τὸ Ὀλίγον καὶ τήν πεταστήν.
 Δέχεται φθορές τῶν ἤχων. Τὸ μέλος
 δύναται νά ἀρχίζει μέ χαμηλήν.

π.χ. $\kappa | \psi \xrightarrow{3} \nu | \psi \xrightarrow{2} \gamma$ $\kappa \psi \omega \xrightarrow{2} \gamma$
 ἦ Γε ε ε ε ἦ θαυμαστήη

$\searrow \rightarrow \rightarrow$

ἦ ἦ

Ἀπὸ τοὺς χαρακτῆρες ποσότητος τὸ
 ἦ ὦν ω , τὸ Ὀλίγον — , ἡ πεταστή
 ω , ἡ Ἀπόστροφος \searrow , τὸ Ἐλαφρόν
 \curvearrowright , καὶ ἡ χαμηλή ψ , δέχονται συλ-
 λαβήν λέξεως καὶ ἐκφέρουν τήν φω-
 νήν χωριστά ἀεχέτως πρὸς τὸν προη-
 γούμενον ἢ τὸν ἐπόμενον χαρακτήρα,
 καὶ γι' αὐτὸ ὀνομάζονται κύριοι χαρα-
 κτῆρες.

Ἀπό τούς χαρακτήρες ποσότητος ἢ Πεταστή , ἔχει ἰδιαιτέραν ποιοτικὴν ἐνέργειαν, τὰ κεντήματα , καὶ ἡ ὑπορροή . Ἡ πεταστή πάντοτε ἀκολουθεῖται ἀπό κατιόντας χαρακτήρας ἐκφέρει τόν φθόγγον μέ κύκλον καὶ ἐν εἴδει πετάχματος πρὸς τὰ ἄνω.

Τὰ κεντήματα προφέρονται μαλακῶς καὶ ἥπιως, καὶ συνεχίζουν τὴν συλλαβὴν τοῦ προηγουμένου φθόγγου ἀχωρίστως καὶ ἀπό τοῦ ἐπομένου ὑπὸ ἰδίαν συλλαβὴν. π.χ.

 λε ε Δο ο ο ζα λε ε πα α

 α εα α πνο ο η

Ἡ ὑπορροή ὅπως τὰ κεντήματα συνεχίζει τὴν συλλαβὴν τοῦ προηγουμένου φθόγγου καὶ ἐκφέρει τοὺς δύο φθόγγους τῆς καταβάσεως χωρὶς διακοπὴν καὶ ἥπιώτερον τοῦ προηγουμένου φθόγγου. ὁ δεύτερος φθόγγος τῆς ὑπορροῆς ἀπαχέλεται πάντοτε εἰς τὴν θέσιν. Τὸ κέντημα καὶ ἡ ὑψηλή ὡς πνεύματα

λαμβάνουν τήν ποιότητα τοῦ Ὀλίγου
καί τῆς Πεταστῆς μετά τῶν ὁποίων συμ-
πλέκονται.

Ὅταν ὑπάρχει συμπλοκή κεντήματος καί
Ὀλίγου — 1 καί χρειάζονται κεντήματα,
πρός ἀποφυγὴν εὐχύσεως, γράφονται
ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου 1

περί διαφορᾶς τῶν χρονικῶν ὑποστάσεων
κλάσματος καί Ἀπλῆς.

Ἡ Ἀπλή γράφεται κάτω ἀπὸ τοὺς χαρα-
κτῆρες πλὴν τῶν κεντημάτων καί προε-
θέτει ἀπλῶς ἓνα χρόνο ἐπὶ τὸν φθόγγο χω-
ρὶς ἄλλην ἐνέργειαν.

Τὸ κλάσμα γράφεται ἄνω καί κάτω ἀ-
πὸ τοὺς χαρακτῆρες πλὴν κεντημάτων
προθέτει ἓνα χρόνο καί κατὰ τήν хро-
νοτριβὴν ἢ φωνὴν κυματίζεται.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ

Τὰ σημεῖα ποιότητος πού λέγονται καί
τροπικά ἢ ἐκφραστικά εἶναι ἕξ (6)
χωρίζονται εἰς δύο κατηγορίας. Τονικοί

καί. καλλωπιστικοί.

Τονικοί εἶναι ἡ βαρεῖα καί τό ψηφιστόν.

καλλωπιστικοί εἶναι τό ὀμαλόν τό
ἄντικένωμα ὁ σύνδεσμος ἡ ἕτερον
καί τό ἐνδόφωνον.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΡΕΙΑΣ.

Ἡ βαρεῖα \sim τίθεται πρό πάντων τῶν
χαρακτήρων ποσότητος πλήν τῶν κεν-
τημάτων καί τῆς ὑπορροῆς.

Ἡ βαρεῖα γράφεται διά δύο λόγους.
πρῶτον διά τονισμόν. Ὄταν γράφεται
ἡ βαρεῖα ζητεῖ ὁ φθόγγος πού τίθεται
μετά ἀπό αὐτήν νά ἔχει βαρύν τονισ-
μόν πού νά διαφέρει καί ἀπό τόν προη-
γούμενον καί ἀπό τόν ἐπόμενον φθόγ-
γον. Ὁ δεύτερος λόγος εἶναι τρόπος
(σύστασις γραφῆς) ὅταν μετά τήν βα-
ρεῖαν γράφονται μία, δύο, ἢ καί τρεῖς
ἁπλές πού ἐκτελοῦνται ὡς χρονικές
ἀξίες μέ παύσειν (σιωπήν) τῆς φωνῆς.

\sim \sim \sim

παύσεις 1 2 3

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΨΗΦΙΣΤΟΥ.

Τὸ ψηφιστόν ἀνήκει καὶ αὐτό
εἰς τοὺς τονικούς χαρακτήρες ποιότητος
δίδει ζωηρότητα εἰς τὸν φθόγγον
κάτωθεν τοῦ ὁποίου τίθεται. Ἡ ζω-
ηρότης ἀναβιβάζει τὸν φθόγγον τόσον
πού πλησιάζει τὸν ἀμέσως ὀξύτερον
φθόγγον. Συνδέεται δέ μὲ τὸν προη-
γούμενόν του φθόγγον καὶ ἀκολου-
θοῦν πάντοτε δύο ἢ περισσότεροι ἰσό-
χρονοι καταβάσεις.

Σπανίως τίθεται ὅταν ἀκολουθεῖ
μία μόνον ἰσόχρονος κατάβασις.

Γράφεται κάτωθεν τῶν χαρακτήρων
ἀναβάσεως πλὴν τῶν κεντημάτων.

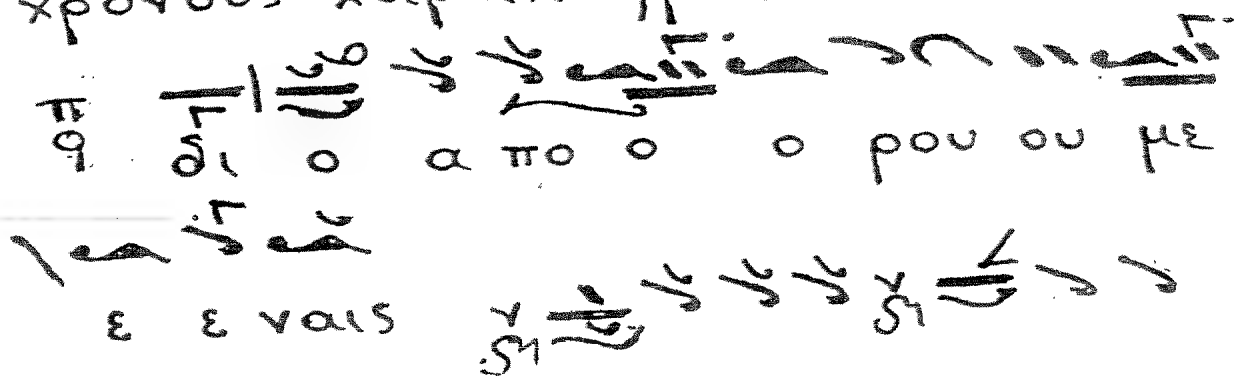
Γράφεται καὶ ἐπὶ χαρακτήρων κατα-
βάσεως ὅπου ὅμως μεταξὺ τοῦ χα-
ρακτήρος καταβάσεως καὶ ψηφι-
στοῦ γράφεται τὸ ὀλίγον ὡς στή-
ριγμα.

Ὅταν τὸ ψηφιστόν γράφεται κά-
τωθεν τοῦ ὀλίγου ἂνωθεν τοῦ ὁποί-
ου ὑπάρχουν κεντήματα ἐνερκεῖ ἐπὶ

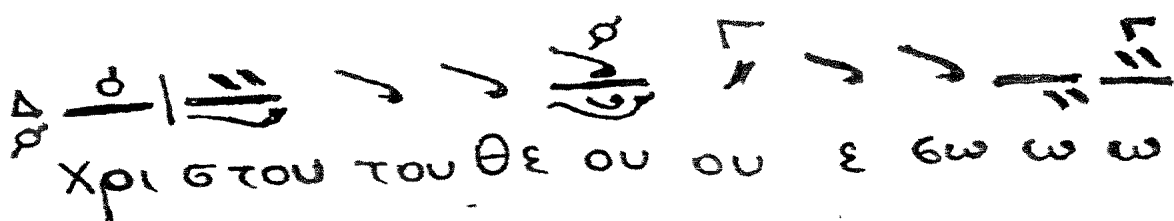
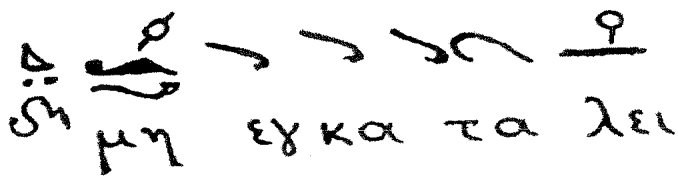
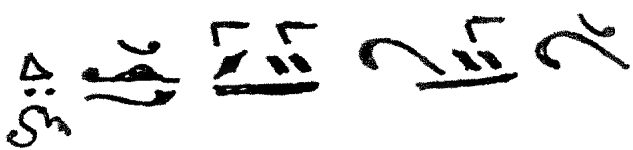
τῶν κεντημάτων ὡς τελευταίου
φθόγγου τῆς ἀναβάσεως.

ψηφιστόν μέ ἀκολουθώντας ἰσο-
χρόνους χαρακτήρας.

Ἄλλαι καταβάσεις μέ ψηφιστόν.

Τὸ ψηφιστόν ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ Ὀλίχου ὅταν κάτωθεν αὐτοῦ ὑπάρχουν κεντήματα. πάντοτε τὸ ψηφιστόν ἐνεργεῖ, ἐπὶ τοῦ τελευταίου φθόγγου τῆς ἀναβάσεως.

π 9

Γράφεται ψηφιστόν καὶ κάτωθεν τοῦ Ἰβου ἢ τοῦ Ὀλίχου ὅταν ἀκολουθεῖ συνεχές ἑλαφρόν ἢ ὑπορροή μὲ Γοργόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΜΑΛΟΥ.

Τὸ Ὁμαλόν — ἀνήκει εἰς τοὺς καλλωπιστικούς χαρακτήρας ποιότητος. Ὀνομάζεται Ὁμαλόν ἀλλὰ ζητεῖ τὸ ἀντίθετον τοῦ ὀνόματός του.

Γράφεται κάτω καὶ μεταξύ δύο χαρακτήρων ἰδίας ἢ διαφορετικῆς ὀξύτητος ζητεῖ νὰ προφερθῶν ἑνωμένοι καὶ μέτραχύν-εκληρόν κυματισμόν παλλόμενον ἐπὶ τὸ ὅζυ πλησιάζοντα τάχιστα

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΝΩΜΑΤΟΣ.

Τὸ Ἀντικένωμα γράφεται κάτωθεν τοῦ Ὀλίχου μέ Γορχόν ἢ ἄνευ Γορχοῦ καί ζητεῖ ὅπως ὁ φθόγγος τοῦ Ὀλίχου ἐκτελεσθεῖ μέ τίναγμα τῆς φωνῆς πρὸς τὰ ἄνω πού νά πλησιάζει τὸν ἁμέσως ὀξύτερον φθόγγον καί ἀκολουθεῖ ἀπαραιτήτως κατάβασις καί λαμβάνεται εἰς τὴν ἄρσιν.

π — " $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ π
 κυ υ υ υ ρι ι ι ε ρ

π $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ π $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$

$\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$ $\underbrace{\quad}$

Εἰς ὅλας τὰς ἄλλας περιπτώσεις γράφεται κάτωθεν τῶν χαρακτήρων ποσότητος πλήν τῶν κεντημάτων, καί κάτωθεν φέρει τὴν Ἀπλήν ἀπαραιτήτως δέ ἀκολουθεῖ κατάβασις μέ Γορχόν καί οἱ φθόγγοι προφέρονται ἐνωμένοι καί «ὥσεί κρεμάμενοι.

κυ υ ρι ι ε δο ο ζα α σοι

κυ υ υ ρι ι ι ι ε

κυ υ υ ρι ι ι ι ε

εἰς τὰς ἄνω δύο τελευταίας περιπτώσεις
 τὸ Ἀντικένωμα ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ Ὀλίγου.

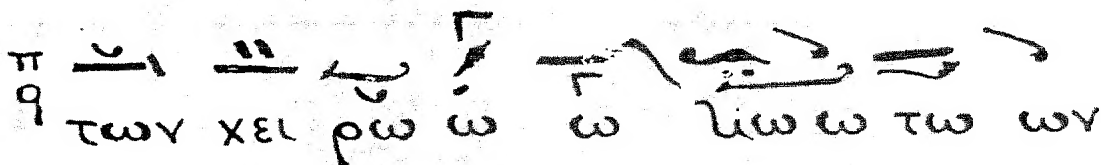
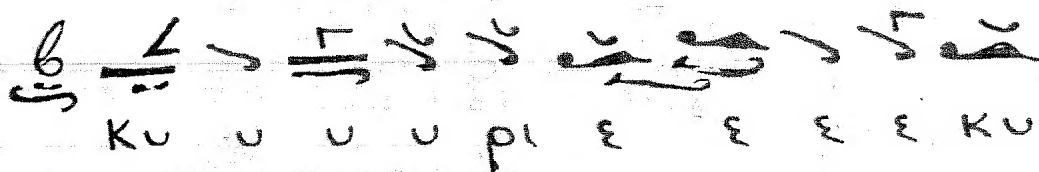
τὸ Ἀντικένωμα γράφεται καὶ κάτωθεν
 τῆς Πεταστῆς καὶ πρὸ αὐτῆς ἡ Βαρεία
 διὰ ζωηρότερον τονισμόν καὶ τήν ἐ-
 νωμένην καὶ «ὥσεί κρεμάμενην» προ-
 φοράν μετὰ τοῦ κατιόντος χαρακτή-
 ρος φέροντος Γοργόν. π.χ.

γυ υ υ υ υ τη πα νη

απο δω ω ω με ε ε θα α

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ Η ΕΤΕΡΟΥ.

Ο σύνδεσμος ἢ ἑτερον γράφεται κάτω ἀπό τούς χαρακτήρας ποσότητος καί συνδέει δύο χαρακτήρας ἰδίας ἢ διαφορετικῆς ὀξύτητος ὑπό τήν ἰδίαν συλλαβήν, πού προφέρονται χωρίς διακοπήν τῆς φωνῆς καί μέ ἑλαφρόν κυματισμόν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝΔΟΦΩΝΟΥ

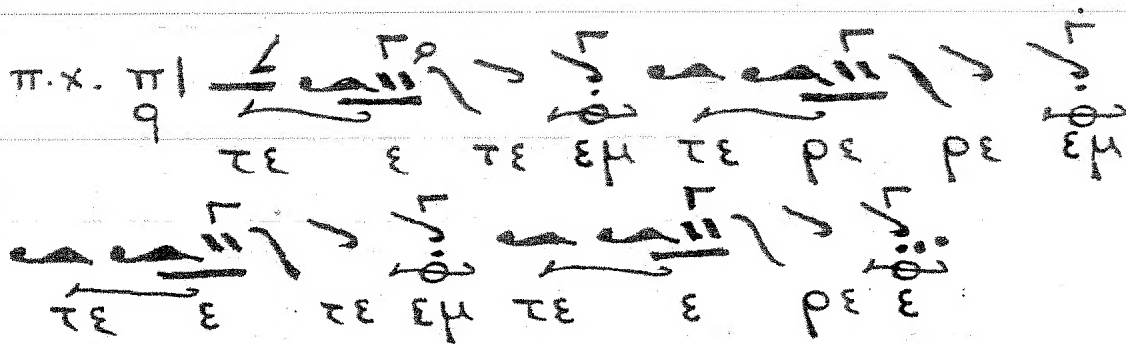

Τό ἑνδόφωνον τοῦ ὁποίου ἡ χρῆσις ἐπανίζει ἡμέρον προφέρει φθόγγους διά τῆς ρινός κεκλεισμένου τοῦ στόματος. Τό εὐρίσκομεν κάτω ἀπό τούς χαρακτήρας ποσότητος καί ἐκ κρατήματα

παλαιῶν διδασκάλων.

Σήμερον επανίως τό χρησιμοποιοῦν ὀ-
ρισμένοι καλοί μουσικοί συνήθως εἰς
τά ἀπηχήματα, καί ἐν μέσῳ μεγάλων
μαθημάτων χερουβικῶν - κοινωνικῶν
- Ἄξιον ἔστίιν.

καί διά μίαν ἢ δύο φορές πρὸς καλλω-
πισμὸν λέξεων πού δίδουν ἰδιαίτερον ἁ-
κουσμα μέ τήν ἐνρινον προφοράν του.

Τέλος

καί τῷ Θεῷ δόξα.

Πάτρι Δεκεμβρίου 20 - 2004.

Σπύρος Γεωργακόπουλος.

πρωτοψάλτης Ι. Ν. Ἀγ. Νικολάου Πατρῶν.

καθηγητής Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. Ακολουθία των εγκαινίων
2. Α' τόμος Δοξαστάριο του ενιαυτού
3. Β' τόμος Δοξαστάριο του ενιαυτού
4. Ακολουθία Βαπτίσματος, Γάμου, Κηδειών, Ακαθίστου
5. Τριώδιον
6. Μεγάλη Εβδομάς
7. Πεντηκοστάριον
8. Παρακλητικοί κανόνες
9. Ακολουθία Εσπερινού - Όρθρου
10. Λειτουργία
11. Αλληλουϊάρια